

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2009

*Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse
blant skoler og skoleeiere*

Nils Vibe og Miriam Evensen

© NIFU STEP Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 45/2009
ISBN 978-82-7218-653-0
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEP's øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Norwegian Institute for Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

RAPPORT 45/2009

Nils Vibe og Miriam Evensen

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2009

*Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse
blant skoler og skoleeiere*

Forord

Norsk Institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU STEP) har inngått en treårig rammeavtale med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårlige spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsen tilsvare det som ellers er kjent som Utdanningsdirektoratets ”spørringer”. For å lette belastningen på skolesektoren gjennomføres spørringene som utvalgsundersøkelser slik at hver enkelt skole og kommune spørres med intervaller på ett og et halvt år. Temaene for de enkelte undersøkelserne avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelserne skal offentliggjøres i NIFU STEP’s ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFU STEP’s hjemmesider. NIFU STEP har adgang til å bruke de innsamlede data i sine egne forskningsprosjekter.

Omfanget av spørringene høsten 2009 var betydelig. Fire respondentgrupper er spurt om i alt ni ulike temaer. Denne rapporten er derfor i første rekke en tabellrapport der det bare i liten grad har vært rom for mer inngående analyser av det foreliggende materialet. Rapporten inneholder til sammen 128 tabeller og 5 figurer.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Nils Vibe. Kapitlene 6 til 9 er skrevet av Miriam Evensen, mens Nils Vibe har skrevet resten av rapporten. Erica Waagene har hatt ansvaret for å utarbeide de elektroniske spørreskjemaene. Inger Henaug har stått for språkbearbeiding både ved utvikling av spørreskjemaene og skrivingen av rapporten.

Vi takker 632 grunnskoler, 117 videregående skoler, 19 fylker og 107 kommuner, som har brukt tid på å samle inn data til undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, desember 2009

Bjørn Stensaker
konstituert direktør

Eifred Markussen
forskningsleder

Innhold

1	Innledning	7
2	Beskrivelse av utvalgene	8
2.1	Hovedprinsipp for utvalgsdesign.....	8
2.2	Kommuneutvalget høsten 2009.....	8
2.2.1	71 prosent godkjente svar	8
2.3	Grunnskoleutvalget høsten 2009	10
2.3.1	63 prosent godkjente svar	10
2.4	Utvalget av videregående skoler høsten 2009	12
2.4.1	82 prosent godkjente svar	12
3	Skolenes ledelse.....	14
3.1	En av ti skoler med nyansatt rektor	14
3.2	Tre av fire skoler har flere enn én person i lederstilling	16
3.3	Oppsummering	18
4	Elevundersøkelsen	20
4.1	Bruk av <i>Elevundersøkelsen</i>	20
4.2	Orientering til elevene i forkant av undersøkelsen.....	21
4.3	Diskusjon og oppfølging av resultatene	23
4.3.1	Involvering av elever og foreldre.....	23
4.3.2	Dialog mellom lærere, rektorer og skoleeiere.....	25
4.3.3	Resultater fra <i>Elevundersøkelsen</i> gir endret praksis	27
4.4	Rutiner for gjennomføring av <i>Elevundersøkelsen</i>	28
4.5	Informasjon og kontakt	29
4.5.1	Tilfredshet med informasjon.....	29
4.5.2	Kontakt med Utdanningsdirektoratet	30
4.6	Oppsummering	31
5	Skoleporten	33
5.1	Om nasjonalt kvalitetsvurderingssystem	33
5.2	Kjennskap til kvalitetsvurderingssystemet	33
5.3	Kjennskap til <i>Skoleporten</i>	36
5.3.1	Skolenes kjennskap til <i>Skoleporten</i>	36
5.3.2	Skoleeierens kjennskap til <i>Skoleporten</i>	38
5.4	Nytte av <i>Skoleporten</i>	40
5.5	Kompetansebehov for brukerne av <i>Skoleporten</i>	42
5.6	Hvor godt dekker <i>Skoleporten</i> behovene?.....	44
5.7	Rapporter laget i <i>Skoleporten</i>	45
5.8	Oppsummering	47
6	Utdanningsspeilet	48
6.1	Kjennskap til <i>Utdanningsspeilet 2008</i>	48
6.2	Nytte av <i>Utdanningsspeilet 2008</i>	49

6.3	Oppsummering.....	51
7	Elevenes psykososiale miljø.....	52
7.1	Innledning	52
7.2	Skolenes informasjon til elever og foresatte	52
7.3	Skoleeiers rutiner og informasjon	54
7.3.1	Hvilke rutiner er etablert?.....	54
7.3.2	Informasjon til elever og foresatte	55
7.4	Oppsummering.....	56
8	Individuell vurdering av elevene.....	57
8.1	To spørsmål om grunnleggende holdninger.....	57
8.2	System for individuell vurdering	59
8.3	Kompetanseutvikling i individuell vurdering	62
8.3.1	Skoleeiers bidrag til kompetanseutviklingen.....	62
8.3.2	Skoleledelsens bidrag til kompetanseutviklingen.....	64
8.4	Oppsummering.....	66
9	Veiledninger for arbeid med læreplaner.....	67
9.1	Kjennskap til veiledningene	67
9.2	Tilfredshet med informasjon	68
9.3	Bruken av veiledningene.....	68
9.4	Nytte av veiledningene.....	69
9.5	Oppsummering.....	71
10	Trafikkopplæringen i Kunnskapsløftet.....	72
10.1	Læringsmålene.....	72
10.2	Trygg skolevei og hjelmbruk ved sykling	72
10.3	Trafikkspørsmålenes plass i skolen	73
10.4	Innholdet i trafikkopplæringen	75
10.4.1	Barnetrinnet.....	75
10.4.2	Følger skolene opp læringsmålene på barnetrinnet?.....	77
10.4.3	Ungdomstrinnet.....	78
10.5	Trafikkopplæringens faglige forankring.....	80
10.6	Omfanget av trafikkopplæring.....	80
10.7	Involvering av foreldre i trafikkopplæringen	81
10.8	Materiell til bruk i trafikkopplæringen	83
10.9	Trafikkopplæring som et praktisk rettet fag på ungdomstrinnet	85
10.10	Har Kunnskapsløftet gitt trafikkopplæringen en større plass i skolen?.....	85
10.11	Kommunenes arbeid med trafikkspørsmål i skolen.....	86
10.11.1	Planarbeid i kommunene	87
10.11.2	Trafikksikkerhetsarbeidets plass i skolene	88
10.11.3	Kommunenes støtte til skolenes arbeid med trafikkopplæring	90
10.11.4	Skoleskyss og transporttjenester	91
10.12	Oppsummering	92
10.12.1	Skolene	92
10.12.2	Skoleeierne	94

1 Innledning

Utdanningsdirektoratet har gjennom flere år selv gjennomført spørreundersøkelser knyttet til ulike temaer blant skoler og skoleeiere. Høsten 2008 ble det besluttet å sette denne virksomheten ut til et profesjonelt fagmiljø med kompetanse på å gjennomføre representative spørreundersøkelser og på å analysere resultater fra slike undersøkelser. Utdanningsdirektoratet lyste på bakgrunn av dette ut konkurranse om en treårig rammeavtale for gjennomføring av spørringene og inngikk etter forhandlinger kontrakt med NIFU STEP om en slik avtale for perioden 2009 - 2011. Avtalen innebærer at det skal gjennomføres spørreundersøkelser to ganger i året, med feltarbeidet fortrinnsvis lagt til mars og oktober. Feltarbeidsperioden for undersøkelsen høsten 2009, som er den andre av seks planlagte undersøkelser, var fra 15. oktober til 16. november.

Undersøkelsen for høsten 2009 har fire målgrupper, nemlig grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylker. Den kan deles inn i ni temaer, hvorav åtte har fått hvert sitt kapittel i denne rapporten. Tabell 1.1 viser temaene og målgruppene.

Tabell 1.1: Temaer og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørringer høsten 2009

Tema	Videregående			
	Grunnskole	skole	Kommune	Fylke
Skoleledelse	X	X		
Elevundersøkelsen	X	X	X	X
Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem	X	X	X	X
Utdanningsspeilet	X	X	X	X
Elevenes psykososiale miljø	X	X	X	X
Likestilling mellom kjønnene	X	X	X	X
Individuell vurdering	X	X	X	X
Veiledninger for læreplanarbeid	X	X	X	X
Trafikkopplæringen i Kunnskapsløftet	X	X	X	

Temaet likestilling mellom kjønnene i skolesektoren blir ikke dokumentert i denne rapporten. NIFU STEP utfører et eget prosjekt for Utdanningsdirektoratet om dette temaet, og en rapport om dette vil bli publisert våren 2010.

Fordi undersøkelsene er satt sammen av ulike temaer, har det vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere informanter i besvarelsen. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Respondentene fikk i tillegg til en elektronisk lenke til undersøkelsen tilsendt en lenke til en pdf-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Det er særlig i kommunene og fylkene at det er nødvendig å involvere mange i besvarelsen av undersøkelsen, men dette gjelder også for mange skoler, særlig de store. Tilbakemeldingene fra respondentene har vært positive når det gjelder denne muligheten til å "kladde" på papir og "føre inn" elektronisk.

2 Beskrivelse av utvalgene

2.1 Hovedprinsipp for utvalgsdesign

For å redusere belastningen på sektoren er det lagt til grunn som en forutsetning at Utdanningsdirektoratets spørringer skal være utvalgsundersøkelser. Spørringene er halvårslige, og det er laget tre sammenliknbare utvalg slik at skoler og skoleeiere ikke skal kontaktes oftere enn hver 18. måned. Unntaket fra dette er *fylkene*, der alle 19 fylker er med i alle spørringer. Alle 19 fylker har besvart undersøkelsen høsten 2009.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene. Det er laget tre sammenliknbare *kommuneutvalg*, og de 431 kommunene¹ er fordelt på disse utvalgene. *Grunnskoleutvalgene* er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. For 10 større kommuner² har vi imidlertid gjort et unntak. Disse er i likhet med fylkene med i alle tre utvalg, mens skolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstiller de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti største kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av skolene er med, er utvalget av skoler trukket mer tilfeldig.

2.2 Kommuneutvalget høsten 2009

2.2.1 71 prosent godkjente svar

Tabell 2.1 viser hvordan kommuneutvalget var sammensatt fylkesvis og hva slags svarprosent som ble oppnådd. Svarprosentene beregnes her på basis av hvor mange av de besvarelsene vi har mottatt, som kan brukes i analysene. De aller fleste av besvarelsene er komplette, men for noen mangler svar på en eller flere av delene av undersøkelsene.

¹ Svalbard regnes som egen kommune og tilhører Troms fylke

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

Tabell 2.1: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av kommuner fordelt etter fylke.

	Popula- sjon	Brutto- utvalg	Aktiv nekt	Passiv nekt	Ufull- stendig	Godkjent	Prosent godkjent
Østfold	18	6	1	3		2	33 %
Akershus	22	8		1		7	88 %
Oslo	1	1				1	100 %
Hedmark	22	9		2		7	78 %
Oppland	26	7				7	100 %
Buskerud	21	7		3		4	57 %
Vestfold	14	4				4	100 %
Telemark	18	6		1		5	83 %
Aust-Agder	15	6		2		4	67 %
Vest-Agder	15	6			1	5	83 %
Rogaland	26	10		3		7	70 %
Hordaland	33	12		3	1	8	67 %
Sogn og Fjordane	26	9		3	1	5	56 %
Møre og Romsdal	36	12		3	1	8	67 %
Sør-Trøndelag	25	9				9	100 %
Nord-Trøndelag	24	8		2	1	5	63 %
Nordland	44	15		5	2	8	53 %
Troms *	26	9		4		5	56 %
Finnmark	19	7		1		6	86 %
Sum	431	151	1	36	7	107	70,9 %

* Inkludert Svalbard

Den samlede svarprosenten ble 70,9 eller 107 av de 151 kommunene i utvalget. Dette er noe lavere enn våren 2009, da svarprosenten var 77, eller 115 kommuner. Bare en kommune nektet aktivt, det vil si at den ga beskjed om at den ikke ønsket å være med. 36 kommuner svarte ikke på henvendelsen og åpnet ikke undersøkelsen, selv etter fire påminnelser. Vi har valgt å kalle det for "passiv nekt", et fenomen som synes å være ganske utbredt innenfor denne sektoren. I alt 114 kommuner åpnet undersøkelsen, men sju av besvarelsene var så mangelfulle at de ikke kan brukes i analysene.

Resultatet er særlig dårlig i Østfold, der hele tre av seks kommuner kommer i kategorien "passiv nekt" i tillegg til at én har nektet aktivt. Til gjengjeld har alle kommuner i Sør-Trøndelag, Vestfold og Oppland sluttet opp om undersøkelsen. Det ser ikke ut til å være noen geografisk systematikk i svarprosentene fra undersøkelse til undersøkelse, selv om Vestfold og Oppland gjorde det svært bra også sist. Da var til gjengjeld Østfold det beste fylket, mens Sør-Trøndelag var det dårligste.

Tabell 2.2: Svarprosjenter for kommuner etter geografi og folketall.

Svarprosjenter		Antall innbyggere			
		Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Alle
Landsdel	Øst-Norge	73 %	83 %	74 %	77 %
	Sør- og Vestlandet	63 %	68 %	71 %	67 %
	Midt- og Nord-Norge	71 %	59 %	86 %	69 %
Alle		69 %	70 %	75 %	71 %

Vi ser av tabell 2.2 at det er en del variasjon i svarprosjenten, når vi deler inn utvalget i ni grupper etter geografi og folketall. Den varierer fra 59 prosent for de mellomstore kommunene i Midt- og Nord-Norge, til 86 prosent for de største kommunene i samme landsdel. Variasjonen er imidlertid mye mindre enn den var i undersøkelsen våren 2009, da laveste svarprosjent var 56 prosent, mens høyeste var 94 prosent. Da var dessuten tendensen til høyere svarprosjent i de største kommunene mye mer påtakelig enn det som er tilfellet nå. Kommuneutvalget fra våren 2009 ble av denne grunn veid mot geografi og folketall, mens slik veiing viser seg å gi helt marginale effekter på resultatene med dette utvalget. Med hensyn til geografi og folketall, fikk nettoutvalget denne sammensetningen:

Tabell 2.3: Sammensetning av nettoutvalget av kommuner etter geografi og folketall sammenliknet med populasjonen av kommuner (i parentes). Totalprosjent.

Landsdel	Folketall i tre grupper			
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Alle
Oslo og Akershus	0,9 (0,2)	0,9 (0,7)	5,6 (4,4)	7,5 (5,3)
Østlandet	6,5 (7,0)	13,1 (12,3)	7,5 (8,4)	27,1 (27,6)
Sør- og Vestlandet	11,2 (12,5)	14,0 (15,3)	9,3 (7,2)	34,6 (35,0)
Midt- og Nord-Norge	15,9 (18,1)	9,3 (9,7)	5,6 (4,2)	30,8 (32,0)
Alle	34,6 (37,8)	37,4(38,1)	28,0 (24,1)	100,0

Med tanke på at det er et utvalg på bare 107 kommuner, skal det nesten godt gjøres å få en bedre representativitet etter størrelse og geografi enn det vi har oppnådd. Strengt tatt burde vi hatt tre flere små kommuner, en til av de mellomstore og fire færre av de største kommunene. Tilsvarende to færre i Oslo og Akershus og to flere i Midt- og Nord-Norge. Det viser seg imidlertid at den lille skjevheten vi har i utvalget ikke har noen effekt av betydning på resultatene.

2.3 Grunnskoleutvalget høsten 2009

2.3.1 63 prosent godkjente svar

Grunnskoleutvalget for høsten 2009 ble trukket fra en populasjon på i alt 3025 ordinære grunnskoler som er registrert i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) for skoleåret 2008-2009. Svakheten ved dette er at registeret ikke var oppdatert i forhold til endringer ved skolestart i august 2009. Utvalget bestod av 1012 skoler. Av disse ble i alt 10 skoler tatt ut av utvalget fordi det viste seg at de ikke var i drift. De var enten lagt ned eller slått sammen med en annen skole. Svarprosjenten skal derfor beregnes på basis av 1002 skoler. Antallet som aktivt nektet å være med i undersøkelsen, er svært lavt, bare 12 skoler. Til gjengjeld var det hele 286 skoler som hører til kategorien "passiv nekt", ved at de verken besvarte

våre i alt fire henvendelser eller åpnet undersøkelsen. Dette er likevel langt bedre enn forrige undersøkelse, da over 400 skoler tilhørte denne kategorien. Ved de første henvendelsene viste det seg at en del av e-postadressene som ble benyttet, inneholdt feil, men dette er siden rettet opp. Problemer med at henvendelsene ikke har nådd skolene bør derfor være av et svært lite omfang.

72 skoler var inne på undersøkelsen uten å besvare den, mens i alt 632 besvarelser kan godkjennes. Omtrent 560 av disse er mer eller mindre komplette, mens resten mangler svar på én eller flere av delene som undersøkelsen består av. Dermed kunne besvarelsene til 63,1 prosent av bruttoutvalget brukes i analysene. Dette er svært mye bedre enn i forrige undersøkelse, da svarprosenten var på 48,4.

Tabell 2.4: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av grunnskoler fordelt etter fylke.

	Popu- lasjon	Brutto- utvalg	Tatt ut av utvalg	Aktiv nekt	Passiv nekt	Ufull- stendig	God- kjent	God- kjent %
Østfold	126	42			10	5	27	64 %
Akershus	244	80	1		19	7	53	67 %
Oslo	135	45		2	6	6	31	69 %
Hedmark	138	46		2	8	7	29	63 %
Oppland	142	43			9		34	79 %
Buskerud	149	48		3	10		35	73 %
Vestfold	126	42			8	2	32	76 %
Telemark	129	43	2	2	15	3	21	51 %
Aust-Agder	70	24		1	6	3	14	58 %
Vest-Agder	107	36			8	1	27	75 %
Rogaland	240	82	2	1	24	9	46	58 %
Hordaland	322	109			41	9	59	54 %
Sogn og Fjordane	128	39	3		16	1	19	53 %
Møre og Romsdal	227	73	1	1	25	9	37	51 %
Sør-Trøndelag	162	55	1		12	4	38	70 %
Nord-Trøndelag	113	40			12	1	27	68 %
Nordland	232	85			29	3	53	62 %
Troms*	147	50			18	1	31	62 %
Finnmark	88	30			10	1	19	63 %
Sum	3025	1012	10	12	286	72	632	63,1 %

*Inkludert Svalbard.

Som for kommuneutvalget ser vi at det er stor variasjon i svarprosent mellom fylkene. Alle fylker har en svarprosent på over 50. Klart best er Oppland, Vestfold, Vest-Agder og Buskerud, mens Telemark og vestlandsfylkene kommer dårligst ut. I forhold til vårens undersøkelse er deltakelsen påtakelig mye bedre i Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland, med økninger i svarprosent på mellom 20 og 36 prosentpoeng.

Tabell 2.5: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Elevtall	Under 100	100-249	250 og over	Alle
Oslo og Akershus	0,2 (0,6)	3,0 (2,8)	10,1 (9,1)	13,3 (12,5)
Østlandet	7,0 (7,0)	12,2 (11,1)	9,0 (8,7)	28,2 (26,8)
Sør- og Vestlandet	11,6 (13,9)	10,9 (11,0)	9,5 (11,3)	32,0 (36,2)
Midt- og Nord-Norge	12,3 (11,7)	7,9 (7,0)	6,3 (5,8)	26,6 (24,5)
Alle	31,0 (33,2)	34,0 (32,0)	35,0 (34,8)	100,0

Som samlet gruppe er skolene på Sør- og Vestlandet underrepresentert i utvalget, men dette gjelder ikke de mellomstore skolene. Skolene i Midt- og Nord-Norge er noe overrepresentert, uansett størrelse.

Tabell 2.6: Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og trinn, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Trinn	Barne- og ungdomstrinn			Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	
Oslo og Akershus	7,8 (7,5)	2,1 (2,1)	3,5 (2,9)	13,3 (12,5)
Østlandet	19,0 (17,7)	2,8 (3,9)	6,3 (5,1)	28,2 (26,8)
Sør- og Vestlandet	19,3 (22,7)	7,6 (8,4)	5,1 (5,0)	32,0 (36,2)
Midt- og Nord-Norge	12,8 (11,7)	9,3 (10,3)	4,4 (2,5)	26,6 (24,5)
Alle	58,9 (59,7)	21,8 (24,8)	19,3 (15,5)	100,0

Skoler med både barne- og ungdomstrinn (1-10-skoler), er underrepresentert i utvalget, mens ungdomsskolene er overrepresentert. Sterkest underrepresentert er likevel barneskoler på Sør- og Vestlandet. Vi har undersøkt om disse skjevhetene i utvalgets sammensetning tilsier veiing, men dette viser seg å ha marginal effekt på resultatene.

2.4 Utvalget av videregående skoler høsten 2009

2.4.1 82 prosent godkjente svar

Utvalget av videregående skoler er hentet fra populasjonen på 432 skoler. Kilden er her dels Nasjonalt skoleregister og dels datafiler over søker- og elevinformasjon som NIFU STEP har fått tilgang til i forbindelse med evalueringen av Kunnskapsløftet. Det er laget tre sammenliknbare utvalg med 144 videregående skoler i hver. Også her tilstrebes det representativitet innenfor hvert enkelt fylke med hensyn til skoletype, størrelse og geografisk plassering. I alt kunne besvarelser fra 117 skoler, eller 82,4 prosent av skolene godkjennes for analyseformål. Dette er et svært tilfredsstillende resultat.

Tabell 2.7: Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av videregående skoler fordelt etter fylke.

	Popu- lasjon	Brutto- utvalg	Tatt ut av utvalg	Aktiv nekt	Passiv nekt	Ufull- stendig	God- kjent	Godkjent %
Østfold	18	6			1	0	5	83 %
Akershus	36	12			2	0	10	83 %
Oslo	34	11	1		0	2	8	80 %
Hedmark	16	6			1	0	5	83 %
Oppland	16	5			0	1	4	80 %
Buskerud	17	6			1	0	5	83 %
Vestfold	13	4			0	0	4	100 %
Telemark	15	5			0	1	4	80 %
Aust-Agder	11	4		1	1	1	1	25 %
Vest-Agder	18	6			1	0	5	83 %
Rogaland	39	13			0	1	12	92 %
Hordaland	53	17			2	2	13	76 %
Sogn og Fjordane	15	5			0	0	5	100 %
Møre og Romsdal	27	9			0	0	9	100 %
Sør-Trøndelag	30	10			0	1	9	90 %
Nord-Trøndelag	14	5			0	1	4	80 %
Nordland	29	9			0	2	7	88 %
Troms	20	6			1	1	4	67 %
Finnmark	11	4			0	1	3	75 %
Sum	432	143	1	1	10	14	117	82,4 %

Svarprosenten varierer fra 25 prosent til 100 prosent mellom fylkene. I Vestfold, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har alle skoler besvart, mens bare én skole i Aust-Agder er med. I forrige undersøkelse var bildet et helt annet, da var Aust-Agder beste fylke.

Tabell 2.8: Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Elevtall på vg1	Under 100	100-199	200 og over	Alle
Oslo og Akershus	3,4 (2,3)	5,1 (5,3)	6,8 (8,6)	15,4 (16,2)
Østlandet	6,0 (7,2)	6,0 (4,4)	11,1 (10,4)	23,1 (23,1)
Sør- og Vestlandet	12,0 (15,3)	15,4 (13,0)	11,1 (9,5)	38,5 (37,7)
Midt- og Nord-Norge	10,3 (10,6)	6,0 (6,9)	6,8 (6,5)	23,1 (24,1)
Alle	31,6 (35,4)	32,5 (29,6)	35,9 (35,0)	100,0

De minste skolene på Sør- og Vestlandet er klart underrepresentert, mens mellomstore skoler i samme landsdel er overrepresentert. Veiing etter eventuelle skjevheter i utvalgets sammensetning har ingen merkbar effekt på resultatene.

3 Skolenes ledelse

Utdanningsdirektoratet ønsket en enkel kartlegging av ledelsen ved grunnskolene og de videregående skolene. Dels gjaldt dette rektors bakgrunn og dels hvem og hvor mange personer som tilhører ledelsen ved skolen. Vi vil i dette kapitlet se nærmere på disse spørsmålene i forhold til egenskaper ved skolene, som blant annet trinn og størrelse

3.1 En av ti skoler med nyansatt rektor

Tabell 3.1 viser at 10 prosent av skolene startet skoleåret 2009 - 2010 opp med en nyansatt rektor. Det var ingen signifikante forskjeller mellom trinnene.

Tabell 3.1: "Er skolens rektor ansatt etter 1. august 2009?"

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja	8 %	13 %	11 %	9 %	10 %
Nei	92 %	87 %	89 %	91 %	90 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=371)	(n=138)	(n=122)	(n=116)	(N=747)

Hvis skoleåret 2009 - 2010 er representativt for skoleår generelt, betyr det at en av ti skoler har ny rektor ved skolestart.

Tabell 3.2: "Har skolens rektor tidligere skoleledererfaring?"

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Ja, som rektor	45 %	48 %	43 %	36 %	44 %
Ja, som inspektør	39 %	38 %	51 %	49 %	42 %
Ja, som avdelingsleder	9 %	7 %	10 %	23 %	11 %
Nei	24 %	30 %	20 %	15 %	23 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

23 prosent av skolene har en rektor som ikke har tidligere skoleledererfaring. Andelen er lavest i de videregående skolene (15 prosent) og høyest i skoler med både barne- og ungdomstrinn (30 prosent). Det er omtrent like vanlig å ha en rektor med rektorerfaring som en med inspektørerfaring. Erfaring som avdelingsleder er vanligst på de videregående skolene. Summene av svaralternativene overstiger 100 prosent, fordi det er mulig å ha erfaring fra to eller flere ulike lederjobber.

Tabell 3.3: Andel av skolene som har en rektor uten tidligere skoleledererfaring etter trinn og elevtall.

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
De minste	45 %	57 %	36 %	16 %	43 %
De mellomstore *	20 %	13 %	26 %	21 %	20 %
De største	6 %	6 %	14 %	10 %	8 %
Alle	24 %	30 %	20 %	15 %	23 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

De minste skolene har i størst grad rektor uten tidligere ledererfaring, hele 43 prosent, mens dette er minst vanlig ved de største skolene, 8 prosent. 57 prosent av de minste 1-10-skolene har rektor uten tidligere ledererfaring, mot bare 6 prosent av de største barneskolene og 1-10-skolene. Størrelsen ser likevel ut til å spille mindre rolle for de videregående skolene, der andelen som har rektor uten tidligere ledererfaring varierer mellom 10 og 21 prosent. Vi må her ta et lite forbehold, fordi spørsmål ikke presiserer om "tidligere skoleledererfaring" gjelder erfaring ved skolen man nå er ansatt ved, eller om det gjelder erfaring som skoleleder fra andre skoler. Dette kan ha bli tolket ulikt av respondentene.

Ved å kombinere de to spørsmålene om nyansatt rektor og rektors skoleledererfaring, kan vi finne ut hvor mange skoler som har nyansatte rektorer uten ledererfaring. Dette viser seg å gjelde bare tre prosent av skolene sett under ett, én prosent av de videregående skolene og fire prosent av skoler med både barne- og ungdomstrinn, seks prosent av de minste skolene og én prosent av de største. Dermed varierer det fra ni prosent av de små barneskolene til ingen av de større videregående skolene.

Tabell 3.4: Andel av skolene som har en nyansatt rektor uten tidligere skoleledererfaring etter trinn og elevtall.

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
De minste	9 %	5 %	0 %	0 %	6 %
De mellomstore *	2 %	4 %	4 %	3 %	3 %
De største	0 %	3 %	2 %	0 %	1 %
Alle	4 %	4 %	2 %	1 %	3 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Ut fra rektors navn i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) har vi gruppert skolene etter om de har kvinnelig eller mannlig rektor. Siden vi baserer oss på GSI fra skoleåret 2008 – 2009, holder vi skoler som har skiftet rektor etter 1. august 2009 utenfor.

Tabell 3.5: Andel av grunnskolene som har kvinnelig rektor etter landsdel og elevtall. GSI 2008-2009. Skoler med nyansatt rektor er holdt utenfor.

	De			
	De minste	mellomstore	De største	Alle
Oslo og Akershus	100 %	56 %	73 %	70 %
Østlandet	53 %	59 %	47 %	54 %
Sør- og Vestlandet	50 %	38 %	48 %	45 %
Midt- og Nord-Norge	53 %	43 %	65 %	53 %
Alle	52 %	48 %	58 %	53 %
Antall	(n=171)	(n=196)	(n=202)	(N=569)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever

53 prosent av grunnskolene har kvinnelig rektor. Andelen er høyest i Oslo og Akershus med 70 prosent og lavest på Sør- og Vestlandet med 45 prosent. Det er ingen klar sammenheng mellom skolestørrelse og andel skoler som har kvinnelig rektor.

Tabell 3.6: Andel av grunnskolene som har kvinnelig rektor etter landsdel og trinn. GSI 2008-2009. Skoler med nyansatt rektorer er holdt utenfor.

	Barne- og			
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
Oslo og Akershus	70 %	58 %	75 %	70 %
Østlandet	61 %	50 %	33 %	54 %
Sør- og Vestlandet	46 %	46 %	41 %	45 %
Midt- og Nord-Norge	57 %	55 %	38 %	53 %
Alle	56 %	52 %	44 %	53 %
Antall	(n=171)	(n=196)	(n=202)	(N=569)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever

Det er en tendens til at de rene barneskolene og 1-10-skolene i større grad har kvinnelig rektor enn de rene ungdomsskolene, men dette gjelder ikke skolene i Oslo og Akershus. De rene ungdomsskolene her har den høyeste andelen med kvinnelige rektorer av alle grupper, mens den laveste andelen er blant ungdomsskolene i det øvrige østlandsområdet.

3.2 Tre av fire skoler har flere enn én person i lederstilling

En av fire skoler har ingen leder utover rektor. Halvparten av skolene har inspektør i tillegg til rektor, én av fire har en assisterende rektor, én av fire har én eller flere avdelingsledere og noen ganske få har utviklingsleder. SFO-leder, teamleder og administrativ/økonomisk leder var ikke nevnt som egne funksjoner i skjemaet, men ble nevnt spesielt under det åpne spørsmålet om "Andre ledere". 5 prosent av skolene nevner SFO-leder, 3 prosent teamleder, og 3 prosent administrativ eller økonomisk leder. I tillegg kommer 6 prosent som har andre typer ledere. Trinnledere er et eksempel på dette. Siden disse funksjonene ikke har vært nevnt spesielt som egne svaralternativer, må vi regne med at vi ikke dekker hele omfanget av denne typen lederstillinger.

Tabell 3.7: Andel av skolene som har ansatte i ulike lederfunksjoner utover rektor etter trinn.

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
Assisterende rektor	18 %	17 %	20 %	74 %	27 %
Inspektør(er)	45 %	54 %	68 %	33 %	49 %
Avdelingsleder(e)	12 %	14 %	21 %	80 %	24 %
Utviklingsleder(e)	1 %	1 %	2 %	21 %	4 %
SFO-ledere	8 %	4 %	1 %	0 %	5 %
Teamledere	3 %	3 %	5 %	0 %	3 %
Adm./øk. ledere	0 %	1 %	1 %	7 %	3 %
Andre ledere	4 %	4 %	8 %	11 %	6 %
Ingen andre ledere	33 %	27 %	11 %	3 %	23 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

Det er betydelige forskjeller etter trinn, og de videregående skolene skiller seg ut ved at særlig mange har assisterende rektor og/eller en eller flere avdelingsledere, mens inspektører er mest vanlig ved de rene ungdomsskolene. Bare tre prosent av de videregående skolene har rektor som eneste leder, mens dette gjelder én av tre barneskoler. SFO-ledere finner vi naturlig nok først og fremst på barneskolene, mens ledere i administrative og økonomiske stillinger er et fenomen vi finner ved de videregående skolene. Teamledere er mest vanlig på ungdomstrinnet.

Tabell 3.8: Andel av skolene som ikke har ledere ut over rektor etter trinn og elevtall.

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
De minste	69 %	59 %	45 %	3 %	55 %
De mellomstore	27 %	4 %	9 %	0 %	15 %
De største	1 %	0 %	6 %	5 %	3 %
Alle	33 %	27 %	11 %	3 %	23 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Mens 69 prosent av de minste barneskolene og 59 prosent av de minste 1-10-skolene ikke har noen lederstilling ut over rektor, gjelder dette ingen av de mellomstore videregående skolene.

Tabell 3.9: Antall ledere medregnet rektor etter trinn og elevtall.

	Barne- og				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
De minste	1,5	1,5	2,0	4,9	2,1
De mellomstore	2,2	2,6	2,5	6,5	3,0
De største	3,0	3,8	4,0	9,4	4,3
Alle	2,2	2,4	3,2	7,0	3,2
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=117)	(N=749)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Når vi tar med rektor, er det i gjennomsnitt 3,2 personer i lederstilling ved norske skoler. Variasjonen er imidlertid stor, fra 1,5 ved de minste barneskolene og 1-10-skolene, til 9,4 ved de største videregående skolene. Vi må imidlertid huske på at de videregående skolene har langt flere elever enn grunnskolene. Vi har delt de to hovedtypene av skoler inn i tre omtrent like store grupper ut fra elevtall, og en mellomstor videregående skole har omtrent like mange elever bare på vg1 som en mellomstor grunnskole har totalt. Gjennomsnittlig antall personer i lederstilling ved de to skoletypene står dermed i et rimelig forhold til hverandre.

For grunnskolene finnes det i GSI (Grunnskolens informasjonssystem) en opplysning om hvor stor andel av rektors arbeidstid som brukes på lederfunksjonen ved skolen. I gjennomsnitt bruker rektorene 85 prosent av sin tid på rektorfunksjonen ved skolen. Andelen varierer fra to tredjedeler av tiden ved de minste skolene til nærmere 100 prosent ved de største.

Tabell 3.10: Andel av rektors tid som går med til lederfunksjonen, etter trinn og elevtall. Grunnskoler.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
De minste	67 %	68 %	70 %	67 %
De mellomstore	90 %	90 %	90 %	90 %
De største	98 %	97 %	96 %	97 %
Alle	85 %	83 %	91 %	85 %
Antall	(n=372)	(n=138)	(n=122)	(n=632)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever

Tabell 3.11: Andel av rektors tid som går med til lederfunksjonen etter elevtall. Grunnskoler.

	De			Alle
	De minste	mellomstore	De største	
Under 50 %	17 %	1 %	1 %	6 %
50 -74 %	43 %	14 %	2 %	19 %
75 - 99 %	25 %	32 %	13 %	23 %
100 %	15 %	53 %	84 %	52 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=196)	(n=215)	(n=221)	(n=632)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever

Over halvparten av rektorene er i stillinger der rektorfunksjonen tar all tid. Ved 17 prosent av de minste skolene er rektorstillingen mindre enn en halv stilling, mens 15 prosent har en hel stilling. Ved 53 prosent av de mellomstore og 84 prosent av de største skolene er rektorstillingen en hel stilling.

3.3 Oppsummering

Det er foretatt en enkel kartlegging av ledelsen ved grunnskolene og de videregående skolene som viser at 10 prosent av skolene startet skoleåret 2009 - 2010 med en nyansatt

rektor. 23 prosent av skolene har en rektor som ikke har tidligere skoleledererfaring. Andelen er høyest blant de minste barneskolene (45 prosent). Tre prosent av skolene startet skoleåret med en nyansatt rektor uten tidligere skoleledererfaring. Også her var andelen høyest ved de minste barneskolene (9 prosent). 53 prosent av grunnskolene har kvinnelig rektor. Andelen er noe høyere i Oslo og Akershus enn i resten av landet.

En av fire skoler har ingen leder utover rektor. Halvparten av skolene har inspektør, en av fire har en assisterende rektor, en av fire har en eller flere avdelingsledere og noen ganske få har utviklingsleder. Bare tre prosent av de videregående skolene har rektor som eneste leder, mens dette gjelder en av tre barneskoler. 55 prosent av de minste skolene har rektor som eneste ledere, mot tre prosent av de største skolene.

Når vi tar med rektor, er det i gjennomsnitt 3,2 personer i lederstilling ved norske skoler. Variasjonen er imidlertid stor, fra 1,5 ved de minste barneskolene og 1-10-skolene, til 9,4 ved de største videregående skolene. Informasjon fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI) viser at rektorene i gjennomsnitt bruker 85 prosent av sin arbeidstid på lederfunksjonen. Andelen varierer fra to tredjedeler av tiden ved de minste skolene til nærmere 100 prosent ved de største. Over halvparten av rektorene er i stillinger der rektorfunksjonen tar all tid.

4 Elevundersøkelsen

Formålet med *Elevundersøkelsen* er å gi elever anledning til å si sin mening om forhold som er viktige for å lære og for å trives på skolen. Undersøkelsen kan gjennomføres på alle trinn i grunnopplæringa fra og med 5. trinn. Det er obligatorisk for skolene å gjennomføre *Elevundersøkelsen* på 7. og 10. trinn i grunnskolen og på vg1 i videregående opplæring. Deltakelsen er frivillig for hver enkelt elev. Resultatene fra undersøkelsen skal benyttes av skoler, skoleeiere og den statlige utdanningsadministrasjonen som en hjelp til å analysere og utvikle læringsmiljøet.

4.1 Bruk av *Elevundersøkelsen*

Både skoler og skoleeiere er spurt om i hvilken grad de bruker *Elevundersøkelsen* til å analysere og utvikle læringsmiljøet.

Tabell 4.1: I hvilken grad benytter rektor/skoleeier *Elevundersøkelsen* til å analysere og utvikle læringsmiljøet? Etter trinn og administrativt nivå.

	"I hvilken grad benytter du som rektor <i>Elevundersøkelsen</i> til å analysere og utvikle læringsmiljøet på skolen din?"					Antall
	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Sum	
Barnetrinn	2 %	5 %	50 %	42 %	100 %	(n=351)
Barne- og ungdomstrinn	4 %	6 %	61 %	30 %	100 %	(n=137)
Ungdomstrinn	2 %	1 %	55 %	43 %	100 %	(n=122)
Videregående		4 %	41 %	56 %	100 %	(n=113)
Alle skoler	2 %	4 %	51 %	42 %	100 %	(N=723)

	"I hvilken grad benytter du som skoleeier <i>Elevundersøkelsen</i> til å analysere og utvikle læringsmiljøet ved dine skoler?"					Antall
	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Sum	
Kommune	1 %	7 %	55 %	37 %	100 %	(n=107)
Fylke			29 %	71 %	100 %	(n=17)
Alle skoleeiere	1 %	6 %	52 %	42 %	100 %	(N=124)

Sett under ett svarer skoleledere og skoleeiere likt på spørsmålet. 42 prosent svarer at de bruker *Elevundersøkelsen* i stor grad, mens litt over halvparten bruker den i noen grad. Andelen som ikke bruker undersøkelsen i det hele tatt, er helt marginal. Det er en viss variasjon mellom skoleslag og mellom kommuner og fylker. Fylkene bruker undersøkelsene i større grad enn kommunene, og de videregående skolene bruker dem mer enn grunnskolen. Minst bruk av *Elevundersøkelsen* er det blant skoler med både barne- og ungdomstrinn, det vil si 1-10-skolene.

Tabell 4.2: I hvilken grad benytter rektor/skoleeier *Elevundersøkelsen* til å analysere og utvikle læringsmiljøet? Etter elev- og folketall.

"I hvilken grad benytter du som rektor <i>Elevundersøkelsen</i> til å analysere og utvikle læringsmiljøet på skolen din?"						
Elevtall	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Sum	Antall
De minste	6 %	10 %	56 %	28 %	100 %	(n=216)
De mellomstore*	0 %	3 %	52 %	45 %	100 %	(n=247)
De største	1 %	1 %	47 %	51 %	100 %	(n=260)
Alle skoler	2 %	4 %	51 %	42 %	100 %	N=723)
"I hvilken grad benytter du som skoleeier <i>Elevundersøkelsen</i> til å analysere og utvikle læringsmiljøet ved dine skoler?"						
Innbyggertall	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Sum	Antall
Under 3000	3 %	16 %	54 %	27 %	100 %	(n=37)
3000 til 9999	0 %	3 %	73 %	25 %	100 %	(n=40)
10.000 og mer	0 %	0 %	33 %	67 %	100 %	(n=30)
Fylke	0 %	0 %	29 %	71 %	100 %	(n=17)
Alle skoleeiere	1 %	6 %	52 %	42 %	100 %	(N=124)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Det er en helt entydig sammenheng mellom bruk av *Elevundersøkelsen* og elev- og folketall. De største skolene bruker undersøkelsen i signifikant større grad enn de minste, og større kommuner og fylkene bruker den mer enn små kommuner. Det er ikke på noen måte selvsagt hvordan dette funnet skal tolkes. En mulig tolkning er at små enheter har bedre oversikt over læringsmiljøet enn større og derfor ikke har samme nytte av *Elevundersøkelsen*. En annen tolkning er at store enheter har flere ressurser enn små og dermed har bedre anledning til å bruke *Elevundersøkelsen* som et verktøy i utviklingen av læringsmiljøet.

Vi har også sett på om det er en forskjell mellom offentlige og private skoler. Dette er ikke vist i egen tabell. Det viser seg at private skoler benytter *Elevundersøkelsen* i mindre grad enn offentlige skoler. Dette henger sammen med at disse skolene gjennomgående er mindre enn de offentlige skolene, og små skoler bruker undersøkelsen i mindre grad enn store. Det er altså ikke eierformen som avgjør bruken av undersøkelsen, men størrelsen.

4.2 Orientering til elevene i forkant av undersøkelsen

Skolene er stilt tre spørsmål om i hvilken grad elevene orienteres om *Elevundersøkelsen* i forkant; om de orienteres om undersøkelsens formål, om spørsmålene i undersøkelsene og om hvordan skolen skal følge opp resultatene. 89 prosent av skolene orienterer elevene hvert år i forkant om formålet med *Elevundersøkelsen*. 55 prosent gir årlig orientering til elevene om spørsmålene, mens 25 prosent ikke gir slik orientering i det hele tatt. 48 prosent gir årlig orientering om hvilke planer det er for bruk av resultatene, mens 21 prosent aldri gir slik orientering.

Tabell 4.3: Hvordan orienteres elevene om Elevundersøkelsen på forhånd? Etter skoletype.

		Årstrinn				Alle
		Barne- og ungdoms-		Ungdoms-	Videre-	
		trinn	trinn	trinn	gående	
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om undersøkelsens formål?	Ja, hvert år	90 %	88 %	88 %	90 %	89 %
	Enkelte år	5 %	10 %	7 %	6 %	7 %
	Nei	2 %	1 %	1 %	3 %	2 %
	Vet ikke	3 %	1 %	4 %	1 %	3 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om spørsmålene i undersøkelsen?	Ja, hvert år	60 %	46 %	54 %	50 %	55 %
	Enkelte år	12 %	21 %	12 %	6 %	13 %
	Nei	21 %	21 %	26 %	39 %	25 %
	Vet ikke	6 %	11 %	9 %	5 %	7 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om hvordan skolen skal følge opp resultatene fra undersøkelsen?	Ja, hvert år	48 %	38 %	50 %	56 %	48 %
	Enkelte år	22 %	35 %	28 %	21 %	25 %
	Nei	23 %	20 %	18 %	18 %	21 %
	Vet ikke	7 %	7 %	5 %	5 %	6 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall		(n=349)	(n=135)	(n=121)	(n=116)	(n=721)

Bortsett fra det andre spørsmålet, som gjelder orientering om spørsmålene i undersøkelsen, er det ingen forskjeller av betydning mellom skoleslagene. Barneskolene orienterer i større grad om spørsmålene på forhånd enn 1-10-skolene. Når vi skiller mellom skoler av ulik størrelse, er det bare for det siste spørsmålet vi finner noen forskjell av betydning, nemlig om oppfølging av resultatene fra undersøkelsene. De største skolene gir i større grad enn de minste orientering til elevene i forkant av undersøkelsen om hvordan de skal følge opp resultatene.

Tabell 4.4: Hvordan orienteres elevene om Elevundersøkelsen på forhånd? Etter skolestørrelse.

		Antall elever ved skolen. Tre grupper			
		De mellom-			Alle
		De minste	store *	De største	
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om undersøkelsens formål?	Ja, hvert år	85 %	91 %	90 %	89 %
	Enkelte år	9 %	6 %	5 %	7 %
	Nei	3 %	1 %	2 %	2 %
	Vet ikke	4 %	2 %	3 %	3 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om spørsmålene i undersøkelsen?	Ja, hvert år	53 %	52 %	59 %	55 %
	Enkelte år	15 %	12 %	11 %	13 %
	Nei	22 %	28 %	24 %	25 %
	Vet ikke	9 %	8 %	6 %	7 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Orienteres elevene i forkant av Elevundersøkelsen om hvordan skolen skal følge opp resultatene fra undersøkelsen?	Ja, hvert år	41 %	47 %	54 %	48 %
	Enkelte år	25 %	27 %	23 %	25 %
	Nei	28 %	18 %	18 %	21 %
	Vet ikke	6 %	8 %	5 %	6 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall		(n=215)	(n=246)	(n=260)	(N=721)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

4.3 Diskusjon og oppfølging av resultatene

Fire spørsmål til skolene gjelder hvordan resultatene følges opp og diskuteres; om lærerne diskuterer resultatene med elevene, om elevrådet er involvert, om FAU er involvert i oppfølgingen av resultatene og om undersøkelsen er tema i medarbeidersamtaler. I tillegg spørres skoleeierne om elevenes læringsmiljø er tema i deres samtaler med rektorene. Endelig er både rektorer og skoleeiere spurt om de kjenner til at resultatene fra Elevundersøkelsen har ført til endret praksis.

4.3.1 Involvering av elever og foreldre

Ved 61 prosent av skolene diskuterer lærerne resultatene fra *Elevundersøkelsen* med elevene hvert år, mens 9 prosent aldri gjør det. Elevrådet involveres i oppfølgingen av resultatene hvert år ved 48 prosent av skolene, mens 19 prosent ikke gjør dette. Foreldrearbeidsutvalget (FAU) involveres hvert år ved 54 prosent av skolene, mens 21 prosent av skolene aldri gjør dette.

Tabell 4.5: Oppfølging av resultatene fra Elevundersøkelsen. Etter skoletype.

		Årstrinn				
		Barne- trinn	Barne- og ungdoms- trinn	Ungdoms- trinn	Videre- gående	Alle
Diskuterer lærerne resultatene fra <i>Elevundersøkelsen</i> med elevene?	Ja, hvert år	63 %	56 %	59 %	61 %	61 %
	Enkelte år	20 %	32 %	28 %	20 %	23 %
	Nei	9 %	5 %	8 %	12 %	9 %
	Vet ikke	7 %	8 %	5 %	7 %	7 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Er elevrådet involvert i oppfølgingen av resultatene fra <i>Elevundersøkelsen</i> ?	Ja, hvert år	43 %	44 %	44 %	69 %	48 %
	Enkelte år	28 %	34 %	39 %	22 %	30 %
	Nei	25 %	17 %	14 %	8 %	19 %
	Vet ikke	4 %	5 %	3 %	1 %	4 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Er FAU involvert i oppfølgingen av resultatene fra <i>Elevundersøkelsen</i> ?	Ja, hvert år	62 %	49 %	68 %	12 %	54 %
	Enkelte år	25 %	29 %	16 %	3 %	21 %
	Nei	11 %	19 %	12 %	76 %	21 %
	Vet ikke	2 %	2 %	5 %	9 %	4 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall		(n=349)	(n=133)	(n=119)	(n=115)	(n=716)

Det er signifikante forskjeller mellom skoleslagene for de to siste spørsmålene. Elevrådet involveres i betydelig større grad ved de videregående skolene enn ved grunnskolen, mens det ikke er noen forskjell av betydning grunnskolen imellom. Motsatt er det slik at FAU i svært liten grad involveres ved de videregående skolene, mens dette i størst grad gjøres på de rene ungdomsskolene. I hvilken grad det i det hele tatt er riktig å snakke om FAU som et entydig begrep ved de videregående skolene, er et spørsmål i seg selv. Poenget er likevel klart nok: Foreldrene involveres i liten grad ved de videregående skolene.

Når vi skiller mellom skoler av ulik størrelse, finner vi signifikante forskjeller mellom grupper for alle tre spørsmål. Det er en tydelig tendens til at resultatene følges bedre opp på de store skolene enn på de små. Dette er tydeligst når det gjelder involveringen av FAU og minst tydelig når det gjelder lærernes diskusjon med elevene. Igjen kan det være ulike tolkninger av hva dette betyr. En mulig tolkning kan være at de største skolene har mer ressurser til slik oppfølging enn de minste, men det kan også være et uttrykk for at forholdene er mer oversiktelige på de små skolene og behovet for oppfølging dermed mindre.

Tabell 4.6: Oppfølging av resultatene fra Elevundersøkelsen. Etter skolestørrelse.

		Antall elever ved skolen. Tre grupper			
		De mellom-			Alle
		De minste	store *	De største	
Diskuterer lærerne resultatene fra Elevundersøkelsen med elevene?	Ja, hvert år	54 %	63 %	65 %	61 %
	Enkelte år	27 %	25 %	19 %	23 %
	Nei	13 %	7 %	7 %	9 %
	Vet ikke	7 %	4 %	9 %	7 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Er elevrådet involvert i oppfølgingen av resultatene fra Elevundersøkelsen?	Ja, hvert år	37 %	46 %	57 %	48 %
	Enkelte år	28 %	34 %	27 %	30 %
	Nei	28 %	18 %	12 %	19 %
	Vet ikke	6 %	2 %	3 %	4 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Er FAU involvert i oppfølgingen av resultatene fra Elevundersøkelsen?	Ja, hvert år	37 %	54 %	69 %	54 %
	Enkelte år	27 %	24 %	14 %	21 %
	Nei	30 %	19 %	16 %	21 %
	Vet ikke	7 %	3 %	2 %	4 %
	Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall		(n=214)	(n=246)	(n=256)	(N=716)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

4.3.2 Dialog mellom lærere, rektorer og skoleeiere

En annen form for oppfølging av resultatene fra *Elevundersøkelsen* er om rektorene gjør dette til et tema i sine medarbeidersamtaler med lærerne, og om skoleeiere diskuterer elevenes læringsmiljø med sine rektorer. 26 prosent av rektorene tar hvert år opp resultatene fra *Elevundersøkelsen* i medarbeidersamtalene, mens 29 prosent ikke lar dette være et tema.

Tabell 4.7: "Er resultatene fra Elevundersøkelsen del av medarbeidersamtalene du har med dine lærere?" Etter skoletype.

		Årstrinn			
		Barne- og ungdomstrinn			Alle
		Barnetrinn	ungdomstrinn	Videregående	
Ja, hvert år	25 %	16 %	27 %	37 %	26 %
	38 %	48 %	40 %	40 %	41 %
	33 %	30 %	29 %	17 %	29 %
	4 %	0 %	0 %	0 %	5 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall		(n=341)	(n=130)	(n=119)	(n=115)
					(N=705)

Resultatene fra *Elevundersøkelsen* går mer systematisk igjen som et tema under medarbeidersamtalene på de videregående skolene enn på grunnskolene, mens 1-10-skolene er de skolene der dette i minst grad er et årlig tema.

Tabell 4.8: "Er resultatene fra Elevundersøkelsen del av medarbeidersamtalene du har med dine lærere?" Etter skolestørrelse.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Ja, hvert år	18 %	25 %	33 %	26 %
Enkelte år	38 %	44 %	40 %	41 %
Nei	38 %	27 %	23 %	29 %
Vet ikke	6 %	4 %	4 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=210)	(n=242)	(n=253)	(n=705)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Sammenhengen mellom skolestørrelse og i hvilken grad resultater fra *Elevundersøkelsen* er del av medarbeidersamtaler mellom rektor og lærere er tydelig. Mens de er del av samtalene ved 73 prosent av de største skolene (33 prosent hvert år og 40 prosent enkelte år), gjelder dette 56 prosent av de minste skolene (18 og 38 prosent). Igjen må vi minne om at det kan være flere grunner til at vi finner en slik sammenheng med skolestørrelse. Små skoler kan ha et fortrinn i forhold til større skoler ved at elevenes tilfredshet generelt er et tema i diskusjonene mellom rektor og lærerne og at det dermed er mindre behov for å ta *Elevundersøkelsen* spesielt opp i medarbeidersamtaler. En alternativ forklaring kan være at større skoler generelt følger opp denne typen spørsmål bedre enn små skoler. Det vi ikke vet noe om, er i hvilken grad medarbeidersamtaler faktisk gjennomføres ved de enkelte skolene. Hvis dette henger sammen med skolestørrelse, slik at små skoler gjennomfører medarbeidersamtaler i mindre grad enn store skoler, vil det kunne ha betydning for tallene i tabell 4.8.

Tabell 4.9: "Er elevenes læringsmiljø del av årlige samtaler med den enkelte rektor?" Etter kommunestørrelse.

	Kommuner: Folketall i tre grupper				Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	Fylke	
Ja, hvert år	84 %	80 %	93 %	88 %	85 %
Enkelte år	5 %	15 %	4 %	13 %	9 %
Nei	8 %	3 %			3 %
Vet ikke	3 %	3 %	4 %		2 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=37)	(n=40)	(n=28)	(n=16)	(N=121)

Spørsmålet til skoleeierne har en videre formulering enn det som er stilt til rektorene. Her dreier det seg ikke bare om *Elevundersøkelsen*, men om elevenes læringsmiljø i videre forstand. Derfor må vi forvente at en høyere andel svarer at dette er et tema i årlige samtaler. Noen ville kanskje forvente at alle skoleeiere så på dette som et sentralt tema i sin dialog med rektorene, og det er heller ikke så langt fra at dette er tilfelle.

4.3.3 Resultater fra *Elevundersøkelsen* gir endret praksis

Skolene og skoleeierne blir spurt om de kjenner til minst ett konkret eksempel på endret praksis som følge av resultater fra *Elevundersøkelsen*.

Tabell 4.10: "Har skolen minst ett konkret eksempel på endret praksis som følge av resultater fra *Elevundersøkelsen*?" Etter skoletype.

	Årstrinn				Alle
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Ja	73 %	70 %	81 %	82 %	75 %
Nei	17 %	18 %	11 %	8 %	15 %
Vet ikke	9 %	12 %	8 %	10 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=343)	(n=130)	(n=118)	(n=115)	(N=706)

Tre av fire skoler svarer at de har minst ett konkret eksempel på endret praksis, men vi vet verken hvor ofte dette har skjedd, eller hva det dreier seg om. 9 prosent av skolene svarer "vet ikke" på dette spørsmålet. De forskjellene som tabellen viser mellom skoleslagene, er ikke statistisk signifikante.

Tabell 4.11: "Har skolen minst ett konkret eksempel på endret praksis som følge av resultater fra *Elevundersøkelsen*?" Etter skolestørrelse.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Ja	61 %	82 %	81 %	75 %
Nei	22 %	12 %	12 %	15 %
Vet ikke	17 %	6 %	7 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=212)	(n=240)	(n=254)	(n=706)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

De minste skolene skiller seg ut fra de mellomstore og de største ved at flere svarer "nei" og "vet ikke". Forskjellen er statistisk signifikant på 5 prosent nivå. At flere ved de minste skolene ikke kan vise til konkrete eksempler på endret praksis, kan henge sammen med at sannsynligheten for at noe avdekkes gjennom en slik undersøkelse og krever endringer kanskje vil være mindre på en liten skole med oversiktelige forhold, enn på en stor skole. At flere på de minste skolene ikke vet hva de skal svare på spørsmålet, er det vanskelig å gi noen fornuftig forklaring på.

Tabell 4.12: "Kjenner du som skoleeier til minst ett konkret eksempel på endret praksis på skolene dine som følge av resultater fra Elevundersøkelsen?" Etter skolestørrelse.

	Kommuner: Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Ja	61 %	83 %	85 %	100 %	79 %
Nei	36 %	10 %	4 %		15 %
Vet ikke	3 %	8 %			6 %
Sum	100 %	100 %	100 %		100 %
Antall	(n=36)	(n=40)	(n=27)	(n=17)	(N=120)

79 prosent av skoleeierne kjenner til minst ett konkret eksempel på endret praksis. Alle de 17 fylkene som har besvart denne delen av undersøkelsen, svarer bekreftende, mens andelen er 61 prosent i de minste kommunene, som normalt har færrest skoler.

Sannsynligheten for å kjenne til slike eksempler kan forventes å øke med antallet skoler man har skoleeieransvar for. Videre kan vi forvente at skoleeierne i større grad enn rektorene svarer bekreftende på dette spørsmålet, ettersom de aller fleste av dem har ansvar for mer enn en skole. Dette siste har vi likevel ikke noen tydelig indikasjon på, ved at 79 prosent av skoleeierne sett under ett svarer bekreftende, mot 75 prosent av rektorene.

4.4 Rutiner for gjennomføring av *Elevundersøkelsen*

Skoleeierne ble stilt to spørsmål om gjennomføringen av *Elevundersøkelsen*. Det ene gjelder om undersøkelsen gjennomføres innen en bestemt felles dato og det andre om skolene i tillegg pålegges å gjennomføre *Lærerundersøkelsen* og/eller

Foreldreundersøkelsen. To av tre skoleeiere pålegger skolene å gjennomføre *Elevundersøkelsen* innen en bestemt dato hvert år, 11 prosent gjør dette enkelte år, mens 23 prosent ikke gjør det.

Tabell 4.13: "Pålegger du som skoleeier dine rektorer å gjennomføre *Elevundersøkelsen* innen en bestemt felles dato?"

	Kommuner: Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Ja, hvert år	59 %	63 %	76 %	76 %	67 %
Enkelte år	16 %	10 %	7 %	6 %	11 %
Nei	24 %	28 %	17 %	18 %	23 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=37)	(n=40)	(n=29)	(n=17)	(N=123)

Det ser ut til å være en tendens til at de største kommunene og fylkene i større grad pålegger skolene å gjennomføre undersøkelsen innen en bestemt felles dato hvert år enn de mindre kommunene, men dette er ikke en statistisk signifikant forskjell.

Tabell 4.14: "Pålegger du som skoleeier dine rektorer å gjennomføre Lærerundersøkelsen og/eller Foreldreundersøkelsen i tillegg til Elevundersøkelsen?"

	Kommuner: Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Ja, hvert år	27 %	28 %	46 %	6 %	29 %
Enkelte år	24 %	38 %	32 %	41 %	33 %
Nei	46 %	35 %	21 %	53 %	38 %
Vet ikke	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=37)	(n=40)	(n=28)	(n=17)	(N=122)

Bare ett av de 17 fylkene som har besvart spørsmålene om *Elevundersøkelsen*, pålegger skolene å gjennomføre *Lærerundersøkelsen* og/eller *Foreldreundersøkelsen* i tillegg til *Elevundersøkelsen* hvert år. Det er igjen tendens til at de største kommunene stiller noe strengere krav til skolene enn de mindre. Denne forskjellen er helt på grensen til å være statistisk signifikant. Når vi ser tabell 4.13 og 4.14 under ett, gir de begge indikasjoner på at skoleeierne i de større kommunene følger opp sine skoler noe tettere enn de mindre kommunene når det gjelder gjennomføring av brukerundersøkelser.

4.5 Informasjon og kontakt

4.5.1 Tilfredshet med informasjon

Skoler og skoleeiere er stilt helt likelydende spørsmål om hvor tilfreds de er med informasjonen fra Utdanningsdirektoratet om gjennomføringen av *Elevundersøkelsen* og hvordan undersøkelsen bør følges opp.

Tabell 4.15: "Hvor tilfreds er du med Utdanningsdirektoratets informasjon om hvordan Elevundersøkelsen bør gjennomføres?"

	Svært utilfreds	Litt utilfreds	Litt tilfreds	Svært tilfreds	Sum	Antall
Barnetrinn	7 %	11 %	51 %	31 %	100 %	(n=335)
Barne- og ungdomstrinn	6 %	15 %	50 %	29 %	100 %	(n=129)
Ungdomstrinn	7 %	14 %	54 %	25 %	100 %	(n=118)
Videregående	7 %	13 %	52 %	28 %	100 %	(n=112)
Alle skoler	7 %	13 %	52 %	29 %	100 %	(N=694)
Kommune	7 %	10 %	57 %	27 %	100 %	(n=105)
Fylke	6 %	6 %	53 %	35 %	100 %	(n=17)
Alle skoleeiere	7 %	9 %	57 %	28 %	100 %	(N=122)

Både rektorer og skoleeiere ser gjennomgående ut til å være tilfredse, og det er ubetydelige forskjeller mellom de to og mellom ulike typer av skoler og skoleeiere. Andelen som er svært tilfreds varierer mellom 25 og 35 prosent, mens andelen som er svært utilfreds, er på 6 - 7 prosent.

Tabell 4.16: "Hvor tilfreds er du med Utdanningsdirektoratets informasjon om hvordan Elevundersøkelsen bør følges opp?"

	Svært utilfreds	Litt utilfreds	Litt tilfreds	Svært tilfreds	Sum	Antall
Barnetrinn	6 %	20 %	58 %	15 %	100 %	(n=332)
Barne- og ungdomstrinn	5 %	22 %	54 %	18 %	100 %	(n=125)
Ungdomstrinn	7 %	23 %	56 %	14 %	100 %	(n=118)
Videregående	8 %	27 %	50 %	15 %	100 %	(n=115)
Alle skoler	6 %	22 %	56 %	16 %	100 %	(N=690)
Kommune	5 %	27 %	57 %	11 %	100 %	(n=105)
Fylke	0 %	41 %	53 %	6 %	100 %	(n=17)
Alle skoleeiere	4 %	29 %	57 %	11 %	100 %	(N=122)

Skolene og skoleeierne er ikke like tilfreds med informasjonen om hvordan undersøkelsen skal følges opp, som når det gjelder gjennomføringen av undersøkelsen. I gjennomsnitt er andelen "svært tilfredse" 17 prosentpoeng lavere, mens andelen "litt utilfredse" er 20 prosentpoeng høyere. Det er kanskje ikke så overraskende at vi får et slikt resultat. Gjennomføringen er i stor grad et spørsmål om logistikk og rutiner for et opplegg som er felles for alle skoler og der informasjonen vil være tilsvarende standardisert. Når det gjelder oppfølging av undersøkelsen, vil dette kunne variere mye fra skole til skole, avhengig av egenskaper ved skolen og ved elevene som går der. Ikke minst er det avgjørende hva slags læringsmiljø *Elevundersøkelsen* har bidratt til å beskrive og hvilke problemer som er avdekket. Å lage godt informasjonsmateriell som tar opp i seg hele denne bredden, er selvsagt en større utfordring enn å informere om den tekniske gjennomføringen av undersøkelsen.

4.5.2 Kontakt med Utdanningsdirektoratet

Skoler og skoleeiere er spurt om de har kontaktet Utdanningsdirektoratet for å få svar på spørsmål om *Elevundersøkelsen* og om direktoratet svarte tilfredsstillende på spørsmålene.

Tabell 4.17: Har skolen / du som skoleeier kontaktet Utdanningsdirektoratet for å få svar på spørsmål om Elevundersøkelsen?

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	11 %	84 %	6 %	100 %	(n=339)
Barne- og ungdomstrinn	12 %	80 %	9 %	100 %	(n=127)
Ungdomstrinn	8 %	85 %	7 %	100 %	(n=120)
Videregående	14 %	70 %	16 %	100 %	(n=115)
Alle skoler	11 %	81 %	8 %	100 %	(N=701)
Kommune	13 %	84 %	3 %	100 %	(n=105)
Fylke	35 %	53 %	12 %	100 %	(n=17)
Alle skoleeiere	16 %	80 %	4 %	100 %	(N=122)

Relativt sett er det fylkene som i størst grad har henvendt seg til Utdanningsdirektoratet for å få svar på spørsmål om *Elevundersøkelsen*. Ungdomsskolene er de som i minst grad har

gjort dette. Av de 823 respondentene som har besvart dette spørsmålet i undersøkelsen, har nøyaktig 100 kontaktet direktoratet, og blant disse er det 38 barneskoler, 16 videregående skoler, 15 1-10-skoler, 14 kommuner, 10 ungdomsskoler og 7 fylker. Hvis vi regner dette om til totalt antall som henvender seg til direktoratet om slike spørsmål, skulle det tilsvare henvendelser fra nærmere 400 skoler, hvorav halvparten barneskoler og drøyt 60 skoleeiere.

Tabell 4.18: "Svarte Utdanningsdirektoratet tilfredsstillende på spørsmålene skolen / skoleeier hadde om Elevundersøkelsen?"

	Skole	Skoleeier	Alle
Ja	57 %	62 %	58 %
Delvis	30 %	19 %	28 %
Nei	9 %	10 %	9 %
Vet ikke	4 %	10 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=79)	(n=21)	(N=100)

Drøyt halvparten svarer bekreftende på spørsmålet om Utdanningsdirektoratet svarte tilfredsstillende på spørsmålene de hadde om *Elevundersøkelsen*, mens 9 prosent svarer "nei" og 5 prosent ikke vet. Det er ingen forskjell av betydning mellom skoler og skoleeiere.

4.6 Oppsummering

Resultatene fra *Elevundersøkelsen* skal benyttes av skoler, skoleeiere og den statlige utdanningsadministrasjonen som en hjelp til å analysere og utvikle læringsmiljøet. Det er obligatorisk for skolene å gjennomføre *Elevundersøkelsen* på 7. og 10. trinn i grunnskolen og på vg1 i videregående opplæring.

42 prosent av skolene og skoleeierne svarer at de bruker *Elevundersøkelsen* i stor grad til å analysere og utvikle læringsmiljøet på skolene, mens litt over halvparten bruker den i noen grad. Fylkene og de videregående skolene gjør mer bruk av undersøkelsen enn grunnskolene og kommunene. Det er en helt entydig sammenheng mellom bruk av *Elevundersøkelsen* og elev- og folketall. De største skolene bruker undersøkelsen i signifikant større grad enn de minste, og større kommuner og fylkene bruker den mer enn små kommuner.

89 prosent av skolene orienterer elevene hvert år i forkant om formålet med *Elevundersøkelsen*. 55 prosent gir årlig orientering til elevene om spørsmålene, mens 25 prosent ikke gir slik orientering i det hele tatt. 48 prosent gir årlig orientering om hvilke planer det er for bruk av resultatene, mens 21 prosent aldri gir slik orientering.

Ved 61 prosent av skolene diskuterer lærerne resultatene fra *Elevundersøkelsen* med elevene hvert år, mens 9 prosent aldri gjør det. Elevrådet involveres i oppfølgingen av resultatene hvert år ved 48 prosent av skolene, mens 19 prosent ikke gjør dette. FAU involveres hvert år ved 54 prosent av skolene, mens 21 prosent av skolene aldri gjør dette. Når vi skiller mellom skoler av ulik størrelse, finner vi signifikante forskjeller i oppfølging

av resultatene. Det er en entydig tendens til at resultatene følges bedre opp på de store skolene enn på de små.

26 prosent av rektorene tar hvert år opp resultatene fra *Elevundersøkelsen* i medarbeidersamtalene med lærerne, mens 29 prosent ikke lar dette være et tema. 85 prosent av skoleeierne lar elevenes læringsmiljø være et tema i årlige samtaler med den enkelte rektor.

To av tre skoleeiere pålegger skolene å gjennomføre *Elevundersøkelsen* innen en bestemt dato hvert år, 11 prosent gjør dette enkelte år, mens 23 prosent ikke gjør det. Både rektorer og skoleeiere ser gjennomgående ut til å være tilfredse med informasjonen fra Utdanningsdirektoratet om hvordan *Elevundersøkelsen* bør gjennomføres, og det er ubetydelige forskjeller mellom de to og mellom ulike typer av skoler og skoleeiere. Skolene og skoleeierne er ikke like tilfreds med informasjonen om hvordan undersøkelsen skal følges opp. 14 prosent av skolene og 16 prosent av skoleeierne har henvendt seg til Utdanningsdirektoratet for å få svar på spørsmål om *Elevundersøkelsen* og flertallet av disse er tilfreds med svarene de fikk fra Direktoratet.

5 Skoleporten

5.1 Om nasjonalt kvalitetsvurderingssystem

På Utdanningsdirektoratets nettsider kan vi lese følgende om nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for grunnopplæringen:

Det overordnede målet for det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet er å bidra til kvalitetsutvikling på alle nivåer i grunnopplæringen med henblikk på tilpasset opplæring og økt læringsutbytte for den enkelte elev. Kvalitetsvurderingssystemet skal i tillegg

- Bidra til åpenhet, innsyn og dialog om skolens virksomhet
- Gi utdanningssektoren informasjon som grunnlag for beslutninger, basert på dokumentert kunnskap om tilstanden lokalt og nasjonalt.
- Danne grunnlag for lokalt vurderings- og utviklingsarbeid gjennom skoleeiers og skoleleders tilrettelegging for vurderinger og oppfølging av resultater

Det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet består av ulike elementer, hvor nasjonale prøver og udir.no/skoleporten er de mest sentrale:

- Nasjonal kartlegging av læringsutbytte, læringsmiljø og ressurser samt gjennomføring i videregående opplæring
- Synliggjøring av data og resultater på lokalt og nasjonalt nivå på udir.no/skoleporten
- Bruk av de nasjonale kartleggingene sammen med andre verktøy i vurderinger av tilstanden på nasjonalt og lokalt nivå
- Deltakelse i internasjonale, komparative undersøkelser
- Iverksetting av tiltak basert på vurderingene
- Tilgang på nødvendig støtte og veiledning for skoleeier og skole
- Statlig tilsyn med grunnopplæringen

Etableringen av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem ble først foreslått i Kvalitetsutvalgets innstilling "Førsteklasses fra første klasse" (NOU 2003:10). Forslaget ble fulgt opp gjennom tillegg til St. prp. nr. 1 (2002-2003) og vedtatt av Stortinget våren 2003.

http://www.utedanningsdirektoratet.no/Artikler/_Vurdering/Nasjonalt-kvalitetsvurderingssystem-for-grunnopplaringen-/

I dette kapitlet av rapporten fra Utdanningsdirektoratets spørringer skal vi se nærmere på skoler og skoleeieres kompetanse om, og bruk og nytte av udir.no/skoleporten.

5.2 Kjennskap til kvalitetsvurderingssystemet

Skoler og skoleeiere har svart på helt likelydende spørsmål om sin kjennskap til Skoleporten.

Tabell 5.1: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" Etter skoletype.

	Årstrinn				Alle
	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Ingen kjennskap	13 %	18 %	14 %	18 %	15 %
Noen kjennskap	56 %	54 %	59 %	56 %	57 %
Ganske god kjennskap	27 %	26 %	23 %	24 %	26 %
Svært god kjennskap	3 %	2 %	3 %	2 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=363)	(n=127)	(n=120)	(n=112)	(N=722)

15 prosent av skolene svarer at de ikke kjenner kvalitetsvurderingssystemet i det hele tatt, 57 prosent har noen kjennskap, 26 prosent ganske god kjennskap og bare 3 prosent svært god kjennskap. Bildet er det samme på tvers av alle skoletyper, og det er ingen signifikante forskjeller i kjennskap mellom dem. Med den vekten som er lagt på utviklingen av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, må dette kunne sies å være et tankevekkende resultat.

Tabell 5.2: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" Etter skolestørrelse.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			
	De			Alle
	De minste	mellomstore	De største	
Ingen kjennskap	21 %	10 %	15 %	15 %
Noen kjennskap	56 %	62 %	52 %	57 %
Ganske god kjennskap	22 %	24 %	30 %	26 %
Svært god kjennskap	2 %	3 %	3 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=223)	(n=241)	(n=258)	(n=722)

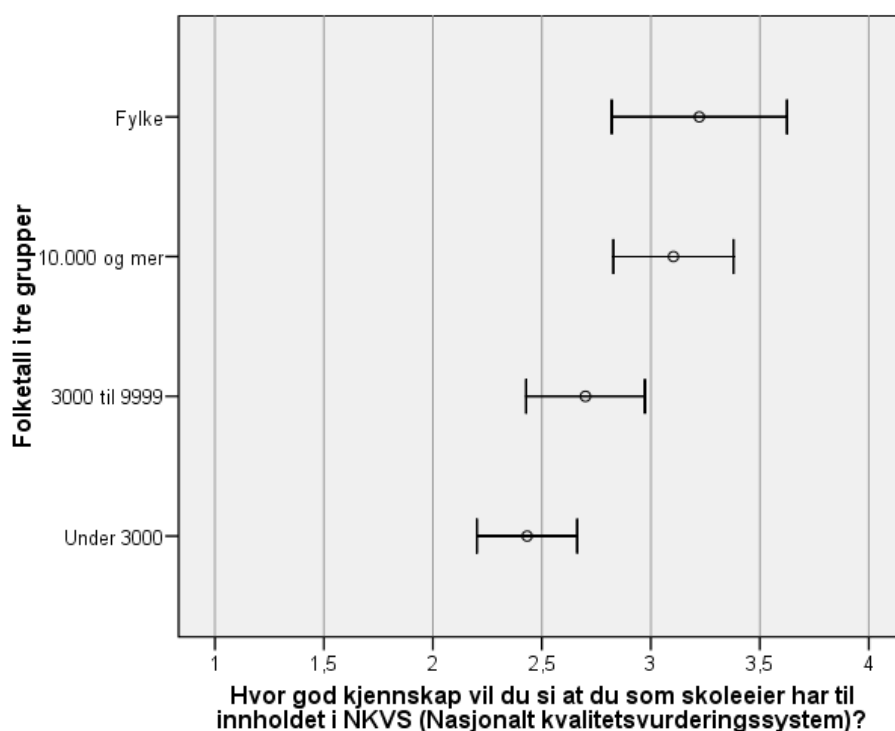
*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Forskjellene mellom skoler av ulik størrelse er ikke veldig store, men likevel statistisk signifikante, slik at vi kan si at kjennskapen er minst ved de minste skolene og best ved de største. Vi diskuterte i forrige kapittel, om Elevundersøkelsen, hvordan forskjeller etter skolestørrelse skulle tolkes. Da anga vi som en mulig tolkning at de minste skolene kanskje ikke hadde samme behov for Elevundersøkelsen for å danne seg et bilde av læringsmiljøet ved skolen som de store skoler har. Med kvalitetsvurderingssystemet stiller det seg annerledes, og her har en slik forklaring lite for seg. Det er ingen grunn til å tro at små skoler skulle ha mindre behov for eller interesse av å kjenne til dette systemet enn store.

Tabell 5.3: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" Etter størrelse.

	Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Ingen kjennskap	5 %	8 %			4 %
Noen kjennskap	51 %	33 %	21 %	22 %	34 %
Ganske god kjennskap	38 %	43 %	48 %	33 %	41 %
Svært god kjennskap	5 %	18 %	31 %	44 %	21 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=37)	(n=40)	(n=29)	(n=18)	(N=124)

Svarfordelingen for skoleeierne avviker svært mye fra den vi fant for skolene, og det mest slående er betydningen av størrelse, som her er enda tydeligere. Dessuten har skoleeierne generelt bedre kjennskap til systemet enn skolene, og de minste kommunene har omtrent samme kjennskap som de største skolene. Mens 8 av de 18 fylkene som har besvart spørsmålet, mener de har svært god kjennskap til kvalitetsvurderingssystemet, gjelder dette for bare to av de 37 kommunene med minst befolkning og færrest skoler. Selv med de små gruppene vi her bryter ned på, er forskjellene i tabellen statistisk signifikante på 2-prosentsnivå. Figur 5.1 viser sammenhengen med utgangspunkt i gjennomsnittsverdier for kjennskapsspørsmålet.

Figur 5.1: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" Etter størrelse. Gjennomsnittsverdi på en skala fra 1 til 4 der 1 er "Ingen kjennskap" og 4 "Svært god kjennskap". Konfidensintervall på 5-prosentsnivå.

Den lille sirkelen viser gjennomsnittsverdien, som går fra 1 (ingen kjennskap) til 4 (svært god kjennskap). Streken rundt sirkelen angir den statistiske usikkerheten rundt gjennomsnittsverdien. Det er sjelden å se en så tydelig lineær sammenheng i et så lite materiale. Om forskjellen etter skolestørrelse kan gi grunn til ettertanke, så er dette funnet av enda større betydning. Når skoleeiers kjennskap til kvalitetsvurderingssystemet viser en så direkte sammenheng med kommunestørrelse, vil dette kunne få konsekvenser på skolenivå, ved at skoler i små kommuner i mindre grad enn skoler i større kommuner har en skoleeier med kompetanse på et av de viktigste styringsredskapene.

5.3 Kjennskap til *Skoleporten*

5.3.1 Skolenes kjennskap til *Skoleporten*

Skoleporten er et sentralt element i kvalitetsvurderingssystemet og et verktøy for vurdering av kvalitet. Målet med *Skoleporten* er at skoler, skoleeiere, foreldre, elever og andre interesserte skal få tilgang til relevante og pålitelige nøkkeltall for grunnsopplæringen. Etter det generelle spørsmålet om kjennskap til kvalitetsvurderingssystemet, stilles skolene og skoleeierne mer detaljerte spørsmål om de ulike delene av *Skoleporten*, som er nettportalen for publisering av data og resultater. De fem ulike hovedområdene i nettportalen er skolefakta, læringsmiljø, læringsresultater, ressurser og gjennomføring (overgang fra grunnskole til videregående opplæring).

Tabell 5.4: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i *Skoleporten*?" Etter skolenivå.

Alle skoler	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	3 %	3 %	3 %	4 %	5 %
Liten kjennskap	19 %	18 %	16 %	28 %	27 %
Noen kjennskap	61 %	59 %	57 %	54 %	55 %
Stor kjennskap	17 %	20 %	24 %	15 %	14 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=708)	(N=703)	(N=697)	(N=699)	(N=697)
Grunnskole	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	3 %	3 %	3 %	3 %	4 %
Liten kjennskap	18 %	16 %	14 %	26 %	26 %
Noen kjennskap	61 %	59 %	57 %	55 %	56 %
Stor kjennskap	18 %	22 %	27 %	16 %	14 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=598)	(N=593)	(N=587)	(N=590)	(N=588)
Videregående skole	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	4 %	5 %	4 %	10 %	10 %
Liten kjennskap	25 %	25 %	23 %	35 %	29 %
Noen kjennskap	60 %	59 %	61 %	48 %	49 %
Stor kjennskap	11 %	12 %	13 %	7 %	12 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=110)	(N=110)	(N=110)	(N=109)	(N=109)

Gjennomgående ser det ut til at kjennskapet er best til den delen av *Skoleporten* som gjelder læringsresultater, og minst når det gjelder ressurser og gjennomføring. Når vi ser alle skolene under ett, varierer andelen som mener de har stor kjennskap mellom 14 prosent for Gjennomføring og 24 prosent for Læringsresultater. Andelen som svarer ”Ingen kjennskap” varierer mellom 3 og 5 prosent. Kjennskapet ser videre ut til å være bedre ved grunnskolene enn ved de videregående skolene. Dette gjelder for alle fem områdene av *Skoleporten*.

Tabell 5.5: ”Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i *Skoleporten*?” Etter skolestørrelse.

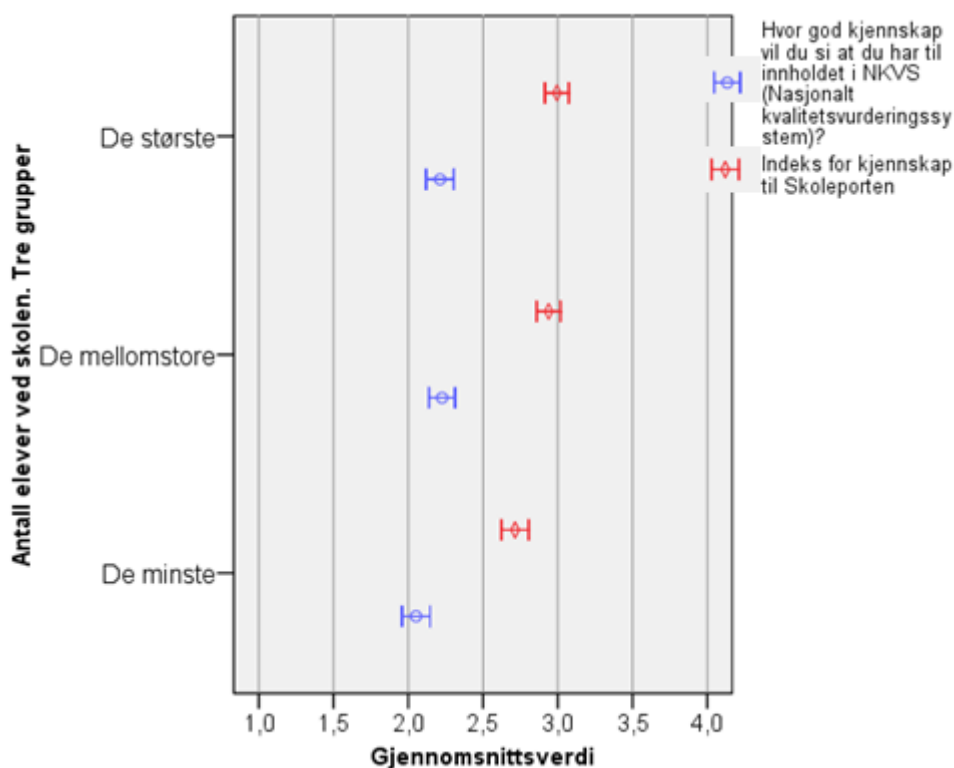
De minste	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	6 %	6 %	5 %	7 %	7 %
Liten kjennskap	24 %	23 %	21 %	34 %	30 %
Noen kjennskap	60 %	61 %	58 %	51 %	52 %
Stor kjennskap	10 %	11 %	16 %	8 %	10 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=218)	(N=216)	(N=214)	(N=215)	(N=214)
De mellomstore	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	1 %	2 %	2 %	3 %	3 %
Liten kjennskap	19 %	14 %	14 %	26 %	27 %
Noen kjennskap	60 %	62 %	59 %	56 %	56 %
Stor kjennskap	20 %	22 %	26 %	15 %	14 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=236)	(N=235)	(N=232)	(N=234)	(N=233)
De største	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	2 %	2 %	2 %	3 %	4 %
Liten kjennskap	15 %	16 %	13 %	24 %	24 %
Noen kjennskap	62 %	55 %	55 %	54 %	56 %
Stor kjennskap	20 %	27 %	30 %	20 %	16 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=254)	(N=252)	(N=251)	(N=250)	(N=250)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Det er en sammenheng mellom skolestørrelse og kjennskap til *Skoleporten*, og forskjellen er særlig tydelig mellom de minste skolene og de øvrige. Mens andelen som mener de har stor kjennskap, varierer mellom 8 og 16 prosent for de minste skolene, er laveste og høyeste andel henholdsvis 14 og 25 prosent for de mellomstore skolene og 20 og 30 prosent for de største. Variasjonen i kjennskap til de fem områdene av *Skoleporten* går imidlertid igjen på tvers av skolestørrelse, slik at Læringsresultater er det området som er best kjent, mens Ressurser og Gjennomføring er minst kjent.

For å skape et samlet bilde av variasjonen i kjennskap, har vi laget en indeks av verdiene som måler kjennskap til de fem områdene av *Skoleporten*. Figur 5.2 viser hvordan denne verdien varierer med skolestørrelse og hvordan den er sammenliknet med kjennskapet til det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Verdiene for indeksen for

kjennskap til Skoleporten er generelt høyere enn verdiene for spørsmålet om kjennskap til det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og gjenfinnes med de tre markeringene som ligger lengst til høyre i diagrammet. Midtpunktet på markeringen gjengir gjennomsnittsverdien, mens de to strekene rundt midtpunktet angir konfidensintervallet.

Figur 5.2: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" "Indeks for kjennskap til Skoleporten". Etter skolestørrelse. Gjennomsnittsverdi på en skala fra 1 til 4 der 1 er "Ingen kjennskap" og 4 "Svært god kjennskap". Konfidensintervall på 5-prosentnivå.

Som vi så allerede i tabell 5.2, så er ikke forskjellen i kjennskap etter skolestørrelse så stor når det gjelder det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Når vi lager en indeks av de fem spørsmålene i *Skoleporten*, er mønsteret tydeligere. De minste skolene har signifikant mindre kjennskap til *Skoleporten* enn de mellomstore og de store.

5.3.2 Skoleeiernes kjennskap til *Skoleporten*

Skoleeierne er stilt nøyaktig de samme spørsmålene om sin kjennskap til de fem delene av *Skoleporten* som skolene.

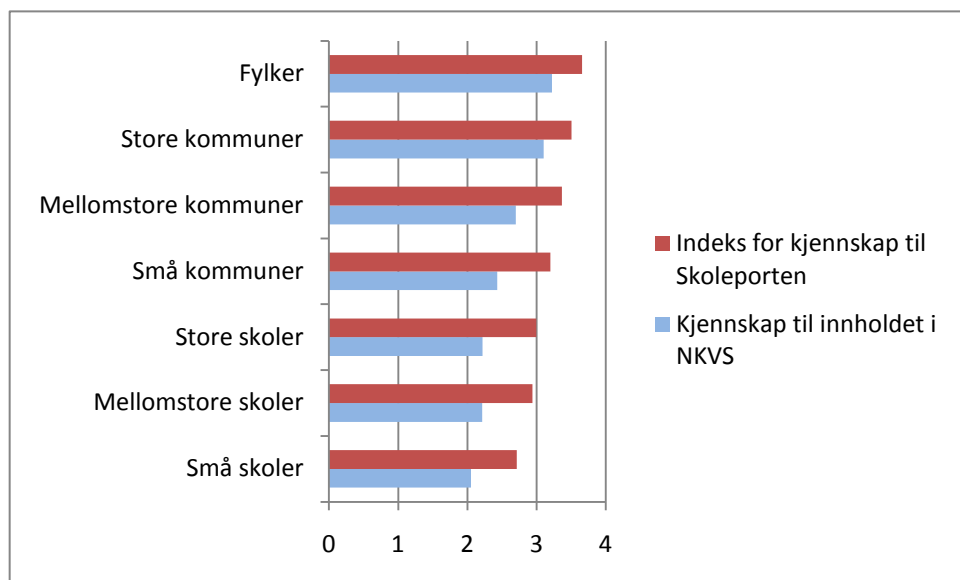
Tabell 5.6: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i Skoleporten?" Etter folketall.

Alle skoleeiere	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	2 %			1 %	
Liten kjennskap	6 %	3 %	4 %	9 %	11 %
Noen kjennskap	44 %	43 %	35 %	48 %	54 %
Stor kjennskap	49 %	53 %	61 %	43 %	33 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=121)	(n=121)	(n=122)	(n=122)	(n=122)
Under 3000	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	3 %			3 %	
Liten kjennskap	9 %	6 %	6 %	9 %	11 %
Noen kjennskap	62 %	62 %	60 %	60 %	69 %
Stor kjennskap	26 %	32 %	34 %	29 %	20 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=34)	(n=34)	(n=35)	(n=35)	(n=35)
3000 til 9999	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap	3 %	3 %			3 %
Liten kjennskap	5 %		3 %	10 %	18 %
Noen kjennskap	45 %	45 %	35 %	50 %	50 %
Stor kjennskap	48 %	53 %	63 %	40 %	30 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=40)	(n=40)	(n=40)	(n=40)	(n=40)
10.000 og mer	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap					3 %
Liten kjennskap	7 %	7 %	3 %	7 %	10 %
Noen kjennskap	31 %	24 %	21 %	38 %	55 %
Stor kjennskap	62 %	69 %	76 %	55 %	31 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=29)	(n=29)	(n=29)	(n=29)	(n=29)
Fylke	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen kjennskap					
Liten kjennskap			6 %	11 %	
Noen kjennskap	28 %	33 %	11 %	33 %	33 %
Stor kjennskap	72 %	67 %	83 %	56 %	67 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=18)	(n=18)	(n=18)	(n=18)	(n=18)

Også blant skoleeierne er kjennskapen best til det området i *Skoleporten* som omhandler Læringsresultater og Læringsmiljø, mens Gjennomføring synes å være minst kjent. Dette mønsteret ser ut til å gjenta seg uavhengig av kommunestørrelse. Samtidig varierer kjennskapen systematisk med kommunestørrelse, slik at de minste kommunene har mindre kjennskap til de ulike delene av *Skoleporten* enn de største kommunene og fylkene.

Også for skoleeierne har vi laget en indeks som er summen av de fem spørsmålene om *Skoleporten*. Vi gjenfinner det samme mønsteret som for skolene; størrelse har en stor

betydning for kjennskapen og forholdet er lineært slik at kjennskapen er minst i de minste kommunene og best i fylkene. I figur 5.3 gjengir vi verdiene både for skoler og skoleeiere, både når det gjelder kjennskap til NKVS og indeksen for kjennskap til *Skoleporten*. Mens forskjellen mellom store og små skoler er tydeligst når vi ser på Skoleport-indeksen, er det kjennskapen til NKVS som skiller tydeligst når vi ser på skoleeierne.

Figur 5.3: "Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?" "Indeks for kjennskap til Skoleporten". Etter skole- og kommunestørrelse. Gjennomsnittsverdi på en skala fra 1 til 4 der 1 er "Ingen kjennskap" og 4 "Svært god kjennskap".

Den nærmest lineære sammenhengen mellom størrelse og kjennskap blir nå enda mer synlig når vi framstiller den slik det gjøres i figur 5.3. Minst kjennskap, både til Skoleporten og til det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, finner vi i de små skolene, mens kjennskapen er best i fylkene. Skoleeiere har bedre kjennskap til *Skoleporten* og NKVS enn skoler, og store skoleeiere og skoler har bedre kjennskap enn små.

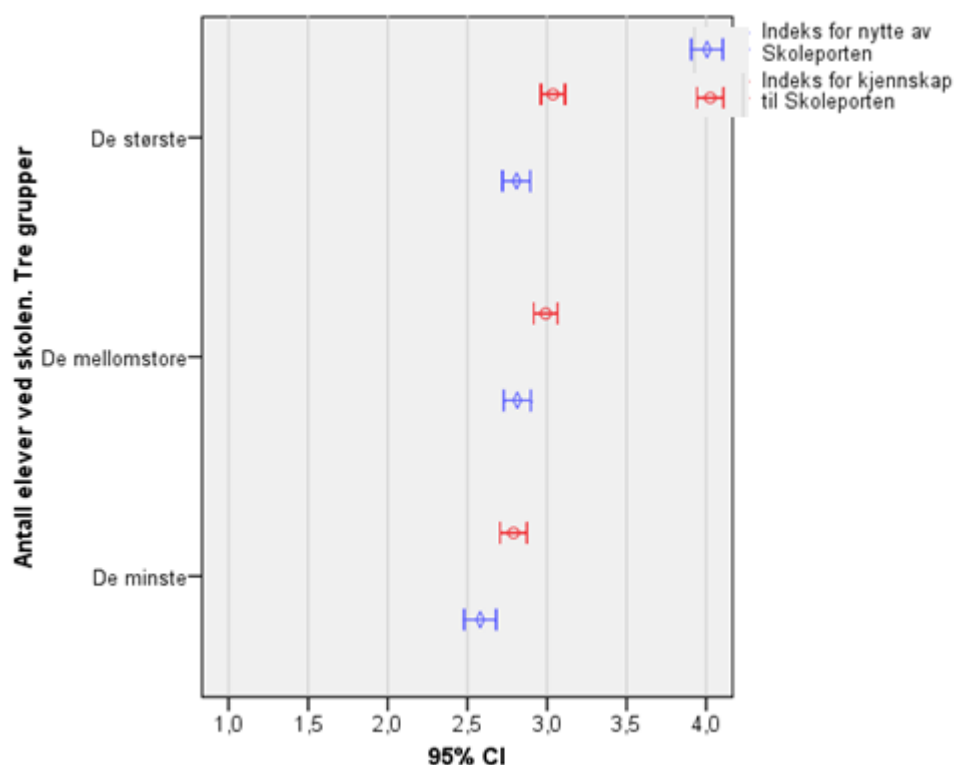
5.4 Nytte av *Skoleporten*

Skoler og skoleeiere er stilt samme spørsmål om opplevd nytte av de fem hoveddelene i *Skoleporten*. På samme måten som for skolenes og skoleeiernes kjennskap til de ulike delene av *Skoleporten*, er også nytten størst når det gjelder Læringsresultater og Læringsmiljø. Et annet viktig felles trekk er at skoleeierne gjennomgående rapporterer om større nytte enn skolene, på samme måte som de har bedre kjennskap. Mens for eksempel 57 prosent av skoleeierne har stor nytte av det i *Skoleporten* som omhandler læringsresultater, er den tilsvarende andelen for skolene 26 prosent. Mens 30 prosent av skolene sier de har liten eller ingen nytte av opplysningene om skolefakta, gjelder dette 18 prosent av skoleeierne.

Tabell 5.7: Hvor stor nytte har du av de ulike delene av Skoleporten?

Skoler	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen nytte	4 %	4 %	4 %	5 %	6 %
Liten nytte	26 %	18 %	16 %	28 %	25 %
Noen nytte	54 %	49 %	49 %	49 %	50 %
Stor nytte	10 %	23 %	26 %	10 %	10 %
Vet ikke	6 %	6 %	6 %	8 %	8 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=705)	(N=702)	(N=701)	(N=693)	(N=694)
Skoleeiere	Skolefakta	Læringsmiljø	Læringsresultater	Ressurser	Gjennomføring
Ingen nytte	2 %	2 %	1 %	2 %	3 %
Liten nytte	16 %	7 %	7 %	17 %	17 %
Noen nytte	49 %	40 %	33 %	48 %	48 %
Stor nytte	32 %	48 %	57 %	31 %	27 %
Vet ikke	2 %	3 %	3 %	2 %	5 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=122)	(N=121)	(N=120)	(N=121)	(N=120)

På samme måte som for opplysningene om kjennskap, har vi også laget en samlet indeks for nytte. Her må vi imidlertid avgrense indeksen til å omfatte de skolene og skoleeierne som har oppgitt en verdi, og holde de som har krysset av for ubesvart, utenfor. Vi vet ikke hva som i det enkelte tilfellet er grunnen til at de ikke har besvart spørsmålene. Selv om vi kanskje kunne ha forventet at de som svarer ubesvart når det gjelder nytte, også har liten kjennskap til Skoleporten, finner vi ingen slik sammenheng. Det som imidlertid viser seg, er at det er en sterk korrelasjon mellom kjennskap og nytte når vi bruker de to indeksene som mål. På skolenivå er Pearsons r lik 0,516, mens den er 0,498 for skoleeierne. Vi finner også de samme systematiske sammenhengene mellom skolestørrelse, skoletype og kommunestørrelse og nytte, som vi fant i forhold til kjennskap. Figur 5.4 viser dette for skoler av ulik størrelse.

Figur 5.4: Indekser for kjennskap og nytte av Skoleporten for skoler etter størrelse. Gjennomsnittsverdi på en skala fra 1 til 4 der 1 er "Ingen kjennskap/ingen nytte" og 4 "Stor kjennskap/stor nytte". Kjennskap øverst, nytte nederst.

Nytten vurderes gjennomgående som noe mindre enn kjennskapen, og de minste skolene har mindre kjennskap til og nytte av *Skoleporten* enn de mellomstore og største skolene. Vi finner det samme når det gjelder ulike skoletyper: Nytten vurderes som mindre enn kjennskapen, og de videregående skolene har mindre kjennskap og nytte av *Skoleporten* enn grunnskolene. For skoleeierne gjelder det samme: Nytten vurderes som mindre enn kjennskapen, samtidig som det er en lineær sammenheng mellom innbyggertall og nytte, på samme måte som det er en tilsvarende sammenheng mellom folketall og kjennskap.

5.5 Kompetansebehov for brukerne av *Skoleporten*

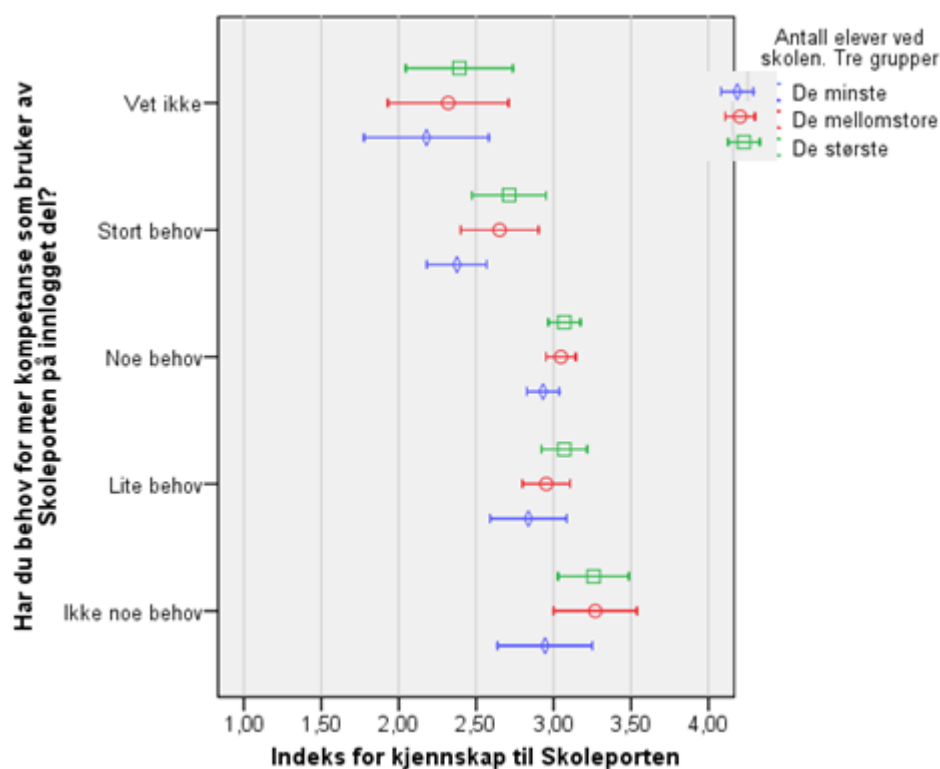
Skoler og skoleeiere har besvart spørsmål om behovet for mer kompetanse som bruker av *Skoleporten* på innlogget del. Omtrent en av tre skoler har ikke noe behov eller et lite behov for mer kompetanse på bruk av *Skoleporten* på innlogget del, mens noe under halvparten har "noe behov". Andelen med et stort behov for mer kompetanse er signifikant høyere blant de minste skolene enn blant de mellomstore og de største, 23 prosent mot henholdsvis 14 og 9 prosent.

Tabell 5.8: ”Har du behov for mer kompetanse som bruker av Skoleporten på innlogget del?”

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Ikke noe behov	8 %	11 %	10 %	10 %
Lite behov	15 %	23 %	26 %	22 %
Noe behov	44 %	46 %	45 %	45 %
Stort behov	23 %	14 %	9 %	15 %
Vet ikke	9 %	7 %	10 %	9 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=215)	(n=235)	(n=252)	(N=702)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Er det så noen sammenheng mellom kjennskap til *Skoleporten* og opplevd behov for mer kompetanse i bruk av nettstedets innloggede del? Figur 5.5 er satt opp slik at det skilles mellom skolestørrelse og hvilket behov skolen har for kompetanse i bruk av *Skoleporten*. For hver gruppe gjengis verdien på indeksen for kjennskap til *Skoleporten*.

Figur 5.5: Indekser for kjennskap til *Skoleporten* for skoler etter størrelse og opplevd behov for kompetanse i bruk av *Skoleporten*. Gjennomsnittsverdi på en skala fra 1 til 4 der 1 er ”Ingen kjennskap/ingen nytte” og 4 ”Stor kjennskap/stor nytte”. Store skoler øverst, mellomstore skoler i midten og små skoler nederst.

Figuren viser at kjennskapen til *Skoleporten* er minst der skolen enten ikke kjenner sitt behov for mer kompetanse, eller der behovet for mer kompetanse er stort. Det er ingen

signifikante forskjeller etter skolestørrelse mellom de fem behovskategoriene, men vi ser likevel en generell tendens til noe mindre kjennskap ved de minste skolene.

Tabell 5.9: "Har du som skoleeier behov for mer kompetanse som bruker av Skoleporten på innlogget del?". Kommuner.

	Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Ikke noe behov	6 %	3 %	10 %	6 %	6 %
Lite behov	14 %	20 %	17 %	17 %	17 %
Noe behov	60 %	63 %	62 %	61 %	61 %
Stort behov	17 %	13 %	7 %	17 %	13 %
Vet ikke	3 %	3 %	3 %		2 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=35)	(n=40)	(n=29)	(n=18)	(N=122)

Det er ingen signifikant forskjell etter folketall når det gjelder behov for mer kompetanse i bruk av *Skoleporten* på innlogget del. Drøyt 60 prosent mener de har "noe" behov for mer kompetanse.

5.6 Hvor godt dekker *Skoleporten* behovene?

Tabell 5.10: Skolers og skoleeieres vurdering av hvor godt Skoleporten dekker to ulike behov.

	Dekker veiledningsressursene i <i>Skoleporten</i> ditt behov?		Dekker <i>Skoleportens</i> innhold ditt behov i forbindelse med lokal kvalitetsvurdering?	
	Skoler	Skoleeiere	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	1 %		2 %	1 %
I liten grad	8 %	8 %	21 %	15 %
I noen grad	51 %	61 %	53 %	67 %
I stor grad	15 %	22 %	7 %	16 %
Vet ikke	25 %	8 %	18 %	2 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(N=697)	(N=121)	(N=694)	(N=122)

Bare 15 prosent av skolene mener at veiledningsressursene i *Skoleporten* dekker deres behov, mens 25 prosent ikke vet hva de skal svare på dette spørsmålet. Denne høye "vet ikke"-andelen er en indikasjon på at en betydelig andel av skolene ikke kjenner veiledningsressursene og derfor ikke kan ta stilling til om de er tilstrekkelige eller ikke. Tilsvarende andel for skoleeierne er 8 prosent. Når det gjelder *Skoleporten* som et verktøy i forbindelse med lokal kvalitetsvurdering, er "vet ikke"-andelene lavere, samtidig som det er flere som svarer at behovene dekkes i liten grad og færre i stor grad.

Tabell 5.11: Sammenhengen mellom kjennskap til det nasjonale kvalitetsvurderings-systemet og skolenes vurdering av hvor godt skoleporten dekker to ulike behov.

<i>Dekker veiledningsressursene i Skoleporten ditt behov?</i>	<i>Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?</i>				
	Ingen kjennskap	Noen kjennskap	Ganske god kjennskap	Svært god kjennskap	Alle
Ikke i det hele tatt	1 %	1 %			1 %
I liten grad	10 %	10 %	4 %	5 %	8 %
I noen grad	28 %	52 %	63 %	45 %	51 %
I stor grad	3 %	15 %	21 %	40 %	15 %
Vet ikke	58 %	22 %	12 %	10 %	25 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=106)	(n=386)	(n=183)	(n=20)	(N=695)
<i>Dekker Skoleportens innhold ditt behov i forbindelse med lokal kvalitetsvurdering?</i>	<i>Hvor god kjennskap vil du si at du har til innholdet i NKVS (Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem)?</i>				
	Ingen kjennskap	Noen kjennskap	Ganske god kjennskap	Svært god kjennskap	Alle
Ikke i det hele tatt	2 %	2 %	1 %		2 %
I liten grad	26 %	20 %	19 %	20 %	21 %
I noen grad	25 %	56 %	62 %	45 %	53 %
I stor grad	2 %	4 %	14 %	35 %	7 %
Vet ikke	44 %	17 %	4 %		17 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=106)	(n=386)	(n=180)	(n=20)	(N=692)

Det er helt som forventet at over halvparten av de skolene som ikke kjenner det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, svarer "vet ikke" på spørsmålet om *Skoleportens* veiledningsressurser dekker skolens behov, og at 42 prosent av de samme skolene ikke vet om *Skoleporten* dekker behovet i forbindelse med lokal kvalitetsvurdering. Andelen som svarer vet ikke på disse to spørsmålene, synker naturlig nok med økende kjennskap til det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Gruppa som mener de har svært god kjennskap til NKVS, omfatter bare 20 skoler, så vi skal ikke legge vekt på fordelingen her selv om den peker i samme retning.

5.7 Rapporter laget i *Skoleporten*

21 prosent av skolene svarer at de lager rapporter på innlogget del i *Skoleporten*. 15 prosent av de minste skolene og like stor andel av de videregående skolene gjør dette, mot 27 prosent av de mellomstore skolene og 27 prosent av ungdomsskolene. Når vi går inn i tabellen og ser på undergruppene, finner vi ikke en entydig sammenheng mellom andel som lager rapporter på den ene siden og skolestørrelse og trinn på den andre. Lavest andel finner vi blant de minste 1-10-skolene med 4 prosent, høyest på de mellomstore og store ungdomsskolene med 29 prosent. Konklusjonen er at andelen uansett er relativt lav.

Tabell 5.12: "Lager du rapporter på innlogget del i Skoleporten?". Etter skolestørrelse og trinn.

	Barne- og ungdomstrinn				
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	Alle
De minste	20 %	4 %	11 %	15 %	15 %
De mellomstore	26 %	25 %	29 %	21 %	25 %
De største	24 %	25 %	29 %	11 %	23 %
Alle	23 %	16 %	27 %	15 %	21 %
Antall	(n=350)	(n=124)	(n=113)	(n=106)	(N=693)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

Når vi stiller skoleeierne det samme spørsmålet, får vi denne fordelingen:

Tabell 5.13: "Lager du rapporter på innlogget del i Skoleporten?" Etter folketall.

	Folketall i tre grupper				
	Under 3000	3000 til 9999	10 000 og mer	Fylke	Alle
Lager du rapporter på innlogget del i Skoleporten?	34 %	55 %	62 %	67 %	52 %
Antall	(n=35)	(n=40)	(n=29)	(n=18)	(N=122)

Andelen av skoleeierne som lager rapporter fra *Skoleporten*, er adskillig høyere enn blant skolene, 52 prosent mot 21. Sammenhengen med folketall er også klarere ved at en tredjedel av de minste kommunene gjør dette, mot to av tre fylker.

Tabell 5.14: Bruk av rapporter som grunnlag for videreutvikling.

	Bruker du rapporter fra innlogget del i <i>Skoleporten</i> som grunnlag for videreutvikling av skolen?	Bruker du rapporter fra innlogget del i <i>Skoleporten</i> som grunnlag for videreutvikling av skolene du har ansvar for?
	Skoler	Skoleeiere
Ikke i det hele tatt	3 %	0 %
I liten grad	9 %	5 %
I noen grad	77 %	59 %
I stor grad	11 %	36 %
Sum	100 %	100 %
Antall	(N=152)	(N=64)

De skoleeierne som lager rapporter i *Skoleporten*, bruker også disse som grunnlag for videreutvikling av skolene i større grad enn det som er tilfelle for skolene. Hvis vi ser tabell 5.13 og 5.14 under ett, finner vi at bare 2 prosent av skolene lager rapporter på innlogget del i *Skoleporten*, og samtidig i stor grad bruker disse rapportene i videreutvikling av skolen, mot 19 prosent av skoleeierne.

5.8 Oppsummering

15 prosent av skolene svarer at de ikke kjenner Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem i det hele tatt, 57 prosent har noen kjennskap, 26 prosent ganske god kjennskap og bare 3 prosent svært god kjennskap. Forskjellene mellom skoler av ulik størrelse er ikke veldig store, men likevel statistisk signifikante, slik at vi kan si at kjennskapen er minst ved de minste skolene og størst ved de største. Svarfordelingen for skoleeierne avviker svært mye fra den vi fant for skolene, og det mest slående er betydningen av størrelse, som her er mye tydeligere. Dessuten har skoleeierne generelt bedre kjennskap til systemet enn skolene, og de minste kommunene har omtrent samme kjennskap som de største skolene.

Målet med *Skoleporten* er at skoler, skoleeiere, foreldre, elever og andre interesserte skal få tilgang til relevante og pålitelige nøkkeltall for grunnopplæringen. Gjennomgående ser det ut til at kjennskapen er best til den delen av *Skoleporten* som gjelder læringsresultater, og minst når det gjelder ressurser og gjennomføring. Når vi ser alle skolene under ett, varierer andelen som mener de har stor kjennskap mellom 14 prosent for Gjennomføring og 24 prosent for Læringsresultater. Det er en sammenheng mellom skolestørrelse og kjennskap til *Skoleporten*, og forskjellen er særlig tydelig mellom de minste skolene og de øvrige.

Også blant skoleeierne er kjennskapen best til det området i *Skoleporten* som omhandler læringsresultater og læringsmiljø, mens gjennomføring synes å være minst kjent. Dette mønsteret ser ut til å gjenta seg uavhengig av kommunestørrelse. Samtidig varierer kjennskapen systematisk med kommunestørrelse, slik at de minste kommunene har mindre kjennskap til de ulike delene av *Skoleporten* enn de største kommunene og fylkene.

På samme måten som for skolenes og skoleeiernes kjennskap til de ulike delene av *Skoleporten*, er også nytten størst når det gjelder Læringsresultater og Læringsmiljø. Et annet viktig felles trekk er at skoleeierne gjennomgående rapporterer om større nytte av *Skoleporten* enn skolene, på samme måte som de har bedre kjennskap.

Omtrent en av tre skoler har ikke noe behov eller et lite behov for mer kompetanse på bruk av *Skoleportens* på innlogget del, mens snaut halvparten har ”noe behov”. Bare 15 prosent av skolene mener at veiledningsressursene i *Skoleporten* dekker deres behov i stor grad, mens 25 prosent ikke vet hva de skal svare på dette spørsmålet. Denne høye ”vet ikke”-andelen er en indikasjon på at en betydelig andel av skolene ikke kjenner veiledningsressursene og derfor ikke kan ta stilling til om de er tilstrekkelige eller ikke.

21 prosent av skolene svarer at de lager rapporter på innlogget del i *Skoleporten*. 15 prosent av de minste skolene og like stor andel av de videregående skolene gjør dette, mot 27 prosent av de mellomstore skolene og 27 prosent av ungdomsskolene. Andelen av skoleeierne som lager rapporter fra *Skoleporten* er adskillig høyere enn blant skolene, 52 prosent mot 21.

6 Utdanningsspeilet

Hvert år utgir Utdanningsdirektoratet publikasjonen ”*Utdanningsspeilet – en analyse av grunnskole og videregående opplæring i Norge*”. Denne publikasjonen inneholder informasjon om grunnopplæringen som kan være til nytte for elever, lærere, skoleledere og utdanningsmyndigheter.

6.1 Kjennskap til *Utdanningsspeilet 2008*

Skoleledere og skoleeier ved kommunene og fylkene, er stilt spørsmål om kjennskap til og bruken av *Utdanningsspeilet 2008*. Under vises svarene fra dette fordelt på skoler med kun barnetrinn, de som har barne- og ungdomstrinn, kun ungdomstrinn, videregående skoler samt for kommunene og fylkene. Generelt er det om lag to tredjedeler av skolelederne som kjenner til publikasjon. I kommunene er det nær tre fjerdedeler som kjenner den. Alle fylkene oppgir at de kjenner til publikasjonen (tabell 6.1).

Tabell 6.1: ”Kjenner du Utdanningsdirektoratets publikasjon *Utdanningsspeilet 2008*?” Prosent.

	Ja	Nei	Ikke svart	Sum	Antall
Barnetrinn	65 %	34 %	1 %	100 %	(n=358)
Barne- og ungdomstrinn	58 %	38 %	4 %	100 %	(n=130)
Ungdomstrinn	64 %	35 %	1 %	100 %	(n=116)
Videregående	65 %	29 %	5 %	100 %	(n=113)
Kommune	73 %	27 %		100 %	(n=105)
Fylke	100 %			100 %	(n=18)

Det er en sammenheng mellom kjennskap til *Utdanningsspeilet*, landsdel og størrelse på skolen eller kommunen. Tabell 6.2 viser at 59 prosent av de minste skolene kjenner publikasjonen mot 67 og 68 prosent av henholdsvis de store og mellomstore.

Tabell 6.2: Andel som svarer at de kjenner *Utdanningsspeilet 2008* etter landsdel og skolestørrelse. De som ikke har besvart spørsmålet er holdt utenfor.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Oslo og Akershus	75 %	78 %	70 %	72 %
Østlandet	69 %	79 %	67 %	72 %
Sør- og Vestlandet	54 %	57 %	65 %	58 %
Midt- og Nord-Norge	59 %	65 %	68 %	63 %
Alle	59 %	68 %	67 %	65 %
Antall	(n=216)	(n=235)	(n=249)	(N=700)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 til 199 elever på vg1.

72 prosent av skolene i Oslo og Akershus og ellers på Østlandet kjenner publikasjonen, mot 58 prosent på Sør- og Vestlandet. Aller best kjennskap er det blant de mellomstore

skolene på Østlandet, mens den er minst ved små skoler på Sør- og Vestlandet. Betydningen av størrelse og geografi er enda tydeligere når vi ser på skoleeierens kjennskap til *Utdanningsspeilet*.

Tabell 6.3: Andel som svarer at de kjenner Utdanningsspeilet 2008 etter landsdel og kommunestørrelse. De som ikke har besvart spørsmålet er holdt utenfor.

	Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10 000 og mer		
Oslo og Akershus	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Østlandet	86 %	64 %	88 %	100 %	80 %
Sør- og Vestlandet	58 %	87 %	78 %	100 %	79 %
Midt- og Nord-Norge	44 %	80 %	83 %	100 %	67 %
Alle	58 %	78 %	86 %	100 %	77 %
Antall	(n=36)	(n=40)	(n=29)	(n=18)	(N=123)

Utdanningsspeilet er kjent i alle fylker og blant alle skoleeiere i Oslo og Akershus. 86 prosent av de største kommunene kjenner publikasjonen, mot 58 prosent av de minste. En av tre skoleeiere i Midt- og Nord-Norge kjenner ikke *Utdanningsspeilet*, og bare 44 prosent av de minste skoleeierne i denne delen av landet kjenner publikasjonen.

6.2 Nytte av *Utdanningsspeilet* 2008

De som har besvart spørsmålet om kjennskap til *Utdanningsspeilet*, er stilt videre spørsmål om nytten av publikasjonen. Av tabell 6.4 ser vi at veldig få oppgir at de ikke har noen nytte av *Utdanningsspeilet*, men også relativt få oppgir at de har stor nytte av den. Fylkene skiller seg noe ut, ved at 28 pst oppgir at de har stor nytte av publikasjonen. Godt over halvparten av alle respondentgruppene oppgir at de har hatt noen nytte av *Utdanningsspeilet*.

Tabell 6.4: "Hvor stor nytte har du av Utdanningsspeilet 2008 i ditt arbeid?" Prosent.

	Ingen nytte	Liten nytte	Noen nytte	Stor nytte	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	4 %	35 %	53 %	4 %	4 %	100 %	(n=234)
Barne- og ungdomstrinn	5 %	31 %	54 %	1 %	8 %	100 %	(n=74)
Ungdomstrinn	3 %	30 %	53 %	8 %	7 %	100 %	(n=74)
Videregående		32 %	51 %	14 %	3 %	100 %	(n=76)
Kommune	3 %	22 %	67 %	8 %	1 %	100 %	(n=78)
Fylke		11 %	61 %	28 %		100 %	(n=18)

I tabell 6.5 vises fordelingen over hvilke kapitler de ulike trinnene oppgir som nyttige eller som de er fornøyde med. Hvilke deler av publikasjonen som oppleves relevant for de ulike respondentgruppene, varierer selvsagt med hvilket trinn kapitlene omhandler. Det kan allikevel se ut til at de fleste av respondentgruppene anser kapitlene om læringsresultater

og læringsmiljø som mest nyttige eller som de kapitlene de er mest fornøyd med. Mellom 8 og 16 prosent vil ikke framheve noe kapittel. Ved de videregående skolene er det 30 prosent som oppgir at de synes kapitelet om videregående opplæring er nyttig. Man kunne kanskje ventet en noe større interesse for dette kapitlet blant de videregående skolene, og også blant skoler med ungdomstrinn.

Tabell 6.5: "Hvilke kapitler er nyttige for deg / er du fornøyd med i Utdanningsspeilet 2008?" Etter skoletype. Prosentandel som svarer "ja".

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående
Alle kapitler	12 %	15 %	12 %	14 %
"Noen blikk i Utdanningsspeilet"	16 %	15 %	16 %	16 %
Fakta om grunnopplæringen	31 %	18 %	21 %	13 %
Ressurser	17 %	13 %	20 %	9 %
Læringsresultater	45 %	34 %	51 %	40 %
Læringsmiljøet	46 %	35 %	51 %	43 %
Rekruttering, gjennomføring og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring		3 %	1 %	30 %
Kvalitetsutvikling	36 %	33 %	43 %	35 %
Ingen kapitler	11 %	16 %	12 %	8 %
Antall	(n=237)	(n=79)	(n=75)	(n=80)

Hvorvidt resultatene sier noe om relevansen av publikasjonen eller gjenspeiler interessen for denne type informasjon, er det vanskelig å si noe sikkert om. Spørsmålsformuleringen er også litt uklar ved at den både stiller spørsmål om nytte og hvorvidt man er fornøyd med publikasjonen. Sett i sammenheng med svarene fra forrige tabell hvor tross alt mellom 50 og 79 prosent oppgir at de har nytte av publikasjonen, kan man kanskje anta at det er ting respondenten ikke er fullstendig fornøyd med, heller enn at de synes kapitlene er unyttige. Nesten 90 prosent av respondentene har svart "nei" på at alle kapitler er nyttige eller at man er fornøyd med dem.

Tabell 6.6: "Hvilke kapitler er nyttige for deg/ er du fornøyd med i Utdanningsspeilet 2008?" Etter skoleeier. Prosent som svarer "ja".

	Kommuner	Fylker
Alle kapitler	21 %	37 %
Noen blikk	14 %	
Fakta om grunnopplæringen	33 %	21 %
Ressurser	30 %	5 %
Læringsresultater	51 %	53 %
Læringsmiljøet	41 %	32 %
Kapittel om videregående opplæring		32 %
Kvalitetsutvikling	48 %	42 %
Ingen kapitler	6 %	
Antall	(n=80)	(n=19)

Blant kommunene og fylkene svarer over halvparten (tabell 6.4) at kapitlet om læringsresultater er nyttig, eller at de er fornøyd med det, slik vi også så for skolene. Når det gjelder kapitlet om kvalitetsutvikling, oppgir 48 prosent av kommunene og 42 prosent av fylkene at det er nyttig eller at de er fornøyd med. Ingen av fylkene oppgir at "Noen blikk" er nyttig eller at de er fornøyd med kapitlet og heller ikke kapitlet om ressurser oppleves som nyttig eller noe man er fornøyd med.

6.3 Oppsummering

Skolene, kommunene og fylkene er stilt spørsmål om sin kjennskap til og bruk av *Utdanningsspeilet 2008*. Omlag to tredjedeler av respondentene kjenner til publikasjonen, men nærmere analyser viser at både geografi og skolestørrelse har betydning for om man kjenner til den. Generelt har skoleeiere på Østlandet og i Oslo og Akershus og større skoler størst kjennskap til publikasjonen. Kapitlene om læringsmiljø og læringsresultater er det som vekker størst interesse. Hvilke kapitler de ulike respondentgruppene er fornøyd med eller synes er nyttige, varierer i noen grad etter hvilket trinn kapitlet omhandler.

7 Elevenes psykososiale miljø

7.1 Innledning

Elevenes psykososiale skolemiljø er temaet for felles nasjonalt tilsyn i 2010. Dette temaet var også belyst i spørringen våren 2009, med fokus på skolemiljøutvalg og krav til etablering og gjennomføring av skriftlige rutiner for å oppfylle opplæringslovens kapittel 9 a om elevenes skolemiljø. Dette er dokumentert i NIFU STEP's rapport 33/2009. Med bakgrunn i de svært få klagenes som er registrert på landsbasis ved fylkesmennene – i 2008 kun 20 klager på psykososialt miljø (over en halvering av registrerte saker fra året før) - er det relevant å innhente informasjon om klageadgang. I tillegg ønsker Utdanningsdirektoratet å se spesifikt på etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringslovens § 9a-3, 2. ledd. Svarene vil bli brukt i forberedelsene av tilsynet.

7.2 Skolenes informasjon til elever og foresatte

På spørsmål om hvordan skoleledelsen informerer om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet, benytter de aller fleste seg av muntlig informasjon, godt over 70 prosent av alle skolene (tabell 7.1). En større andel av barneskoler og skoler som har både barne- og ungdomstrinn, benytter seg av skriftlig informasjon, henholdsvis 62 og 54 prosent, mot 49 og 42 prosent av ungdomsskolene og de videregående skolene. Vel en fjerdedel av skolene oppgir at de gir informasjon via skolens nettsider.

Tabell 7.1: "Hvordan informerer skoleledelsen om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet?" Etter skoletype.

	Barne- trinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Videre- gående	Alle
Muntlig informasjon	77 %	73 %	72 %	78 %	76 %
Skriftlig informasjon	62 %	54 %	49 %	42 %	55 %
Informasjon på skolens nettsider	28 %	23 %	25 %	22 %	26 %
Ingen informasjon	4 %	4 %	7 %	6 %	5 %
Antall	(n=354)	(n=128)	(n=116)	(n=113)	(N=711)

Vi undersøkte også hvorvidt det var en forskjell mellom de minste, de mellomstore og de største skolene i måten skoleledelsen informerte elevene eller foreldrene på (tabell 7.2). Vi fant ingen sammenheng mellom måten man gav informasjon på og skolestørrelse, med unntak av de minste skolene som i noe mindre grad oppgir at de gir ut informasjon på skolens nettsider.

Tabell 7.2: "Hvordan informerer skoleledelsen om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet?" Etter skolestørrelse

	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Muntlig informasjon	78 %	77 %	73 %	76 %
Skriftlig informasjon	52 %	58 %	56 %	55 %
Informasjon på skolens nettsider	14 %	26 %	36 %	26 %
Ingen informasjon	6 %	4 %	5 %	5 %
Antall	(n=218)	(n=240)	(n=253)	(N=711)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever; Videregående: 100 – 199 elever på vg1.

Blant de som oppgav at de ikke ga ut noen informasjon var det heller ikke store forskjeller (tabell 7.3) med hensyn til skolestørrelse, og i den grad vi finner variasjon, ser den ikke ut til å følge bestemte mønstre.

Tabell 7.3: Andel av skolene som svarer "Ingen informasjon" på spørsmålet "Hvordan informerer skoleledelsen om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet?" Etter skolestørrelse og skoletype.

	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Barnetrinn	5 %	3 %	4 %	4 %
Barne- og ungdomstrinn	9 %	0 %	0 %	4 %
Ungdomstrinn	0 %	7 %	8 %	7 %
Videregående	3 %	8 %	7 %	6 %
Alle	6 %	4 %	5 %	5 %

På spørsmål om hvorvidt skoleledelsen informerer uoppfordret om klageadgangen i opplæringslovens §§ 9 a-2 og 9 a-3 i de saker der det kommer anmodninger (tabell 7.4), er det små forskjeller mellom trinnene; om lag 80 prosent oppgir at de gjør det, eller fire av fem skoler. Det er ingen variasjon etter skoletype.

Tabell 7.4: "Informerer skoleledelsen uoppfordret om klageadgangen i opplæringslovens §§ 9 a-2 og 9 a-3 i de saker det kommer anmodninger?". Etter skoletype.

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	79 %	15 %	6 %	100 %	(n=350)
Barne- og ungdomstrinn	81 %	11 %	7 %	100 %	(n=123)
Ungdomstrinn	82 %	7 %	11 %	100 %	(n=114)
Videregående	80 %	13 %	7 %	100 %	(n=110)
Alle skoler	80 %	12 %	7 %	100 %	(N=697)

I tabell 7.5 vises andelen som svarer ja og nei på hvorvidt skolen har utarbeidet skriftlige rutiner for etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringslovens § 9 a-3, 2. ledd. Om lag halvparten, 48 prosent, av alle skolene oppgir at de ikke har skriftlige rutiner for dette. Videregående skoler og skoler med både barne- og ungdomstrinn oppgir i noe større grad enn andre skoler at de ikke har skriftlige rutiner for dette.

Tabell 7.5: "Har skolen utarbeidet skriftlige rutiner for etterlevelse av undersøkelses- og varslingsplikten i opplæringslovens § 9 a-3, 2. ledd?" Etter skoletype.

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	51 %	44 %	5 %	100 %	(n=350)
Barne- og ungdomstrinn	38 %	56 %	6 %	100 %	(n=123)
Ungdomstrinn	53 %	39 %	8 %	100 %	(n=115)
Videregående	43 %	51 %	6 %	100 %	(n=109)
Alle skoler	48 %	46 %	6 %	100 %	(N=697)

Over 80 prosent av ledelsen ved de videregående skolene oppgir at de i stor grad kjenner til kravene om innhold og form i enkeltvedtak (tabell 7.6). Ledelsen på barnetrinnet og ungdomstrinnet oppgir å ha noe lavere kjennskap til disse kravene. Det er verdt å merke seg at opptil 30 prosent av respondentene svarer "i noen grad" på dette spørsmålet.

Tabell 7.6: "I hvor stor grad kjenner skoleledelsen/rektor til kravene om innhold og form i enkeltvedtak?" Etter skoletype.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	1 %	1 %	24 %	74 %	0 %	100 %	(n=350)
Barne- og ungdomstrinn		2 %	30 %	67 %	1 %	100 %	(n=123)
Ungdomstrinn		1 %	24 %	75 %		100 %	(n=115)
Videregående			18 %	81 %	1 %	100 %	(n=109)
Alle skoler	0 %	1 %	24 %	74 %	0 %	100 %	(n=697)

7.3 Skoleeiers rutiner og informasjon

Også fylkene og kommunene ble stilt noen av de samme spørsmålene som skolene om informasjon om elevenes psykososiale miljø og i tillegg spørsmål om hvilke rutiner som er etablert innenfor dette området.

7.3.1 Hvilke rutiner er etablert?

I tabell 7. 7 viser det seg at vel 60 prosent av kommunene har utarbeidet skriftlige rutiner for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9a oppfylles, mens bare 44 prosent av fylkene har svart ja på dette spørsmålet, det vil si 8 av 18 fylker. En like stor andel av fylkene har svart nei, mens 11 prosent, altså to fylker, svarer "vet ikke".

Tabell 7.7: "Har skoleeier utarbeidet skriftlige rutiner for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a oppfylles?"

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Kommune	61 %	38 %	1 %	100 %	(n=106)
Fylke	44 %	44 %	11 %	100 %	(n=18)
Alle skoleeiere	59 %	39 %	2 %	100 %	(N=124)

På spørsmål om hvorvidt skoleeier har utarbeidet skriftlige rutiner for hvordan avvik fra kravene i opplæringslovens kapittel 9 a håndteres (tabell 7.8) oppgir 50 prosent av kommunene at de har gjort det, mens bare 37 prosent av fylkene har det. Blant kommunene oppgir 47 prosent at de ikke har skriftlige rutiner, blant fylkene er andelen 53 prosent. Henholdsvis 3 prosent av kommunene og 11 prosent av fylkene svarer ”vet ikke”.

Tabell 7.8: ”Har skoleeier utarbeidet skriftlige rutiner for hvordan avvik fra kravene i opplæringslovens kapittel 9 a håndteres?”

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Kommune	50 %	47 %	3 %	100 %	(n=104)
Fylke	37 %	53 %	11 %	100 %	(n=19)
Alle skoleeiere	48 %	48 %	4 %	100 %	(N=123)

7.3.2 Informasjon til elever og foresatte

Hvordan kommunene og fylkene informerer om elevens eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet, varierer ikke i særlig grad mellom de administrative nivåene (tabell 7.9), bortsett fra at det er en betydelig høyere andel av fylkene enn av kommunene som formidler slik informasjon via nettsider, 42 versus 17 prosent. En av fem kommuner gir imidlertid ingen informasjon i det hele tatt, mot ett av 19 fylker.

Tabell 7.9: ”Hvordan informerer skoleeier om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet?”

	Kommune	Fylke	Alle
Muntlig informasjon	55 %	53 %	54 %
Skriftlig informasjon	43 %	37 %	42 %
Informasjon på skoleeiers nettsider	17 %	42 %	21 %
Ingen informasjon	22 %	5 %	19 %
Antall	(n=106)	(n=19)	(N=125)

To av tre av skoleeierne, både fra fylkeskommunene og fra kommunene, oppgir at de informerer uoppfordret om klageadgang i opplæringslovens §§ 9 a-2 og 9 a-3 i de saker det kommer anmodninger. De resterende fylkene, ett av tre, svarer ”vet ikke”. En av seks kommuner oppgir at de ikke gjør dette, og like mange svarer ”vet ikke” på spørsmålet om det gjøres.

Tabell 7.10: ”Informerer skoleeier uoppfordret om klageadgangen i opplæringslovens §§ 9 a-2 og 9 a-3 i de saker det kommer anmodninger?”

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Kommune	67 %	17 %	16 %	100 %	(n=103)
Fylke	68 %		32 %	100 %	(n=19)
Alle	67 %	15 %	18 %	100 %	(N=122)

7.4 Oppsummering

På spørsmål om hvordan skoleledelsen informerer om elevenes eller foreldrenes muligheter til å be om tiltak som vedkommer det psykososiale miljøet, benytter skolene først og fremst muntlig, men også skriftlig informasjon. Om lag fire av fem skoler oppgir også at de informerer uoppfordret om klageadgang i opplæringslovens §§ 9 a-2 og 9 a-3 i de saker det kommer anmodninger. Ett av tre fylker har svart ”vet ikke” på om dette gjøres. En relativt stor andel skoler har imidlertid ikke utarbeidet skriftlige rutiner for å vurdere om kravene i opplæringslovens kapittel 9 a oppfylles. Dette viser seg også for fylker og kommuner; omtrent halvparten oppgir at de ikke har skriftlige rutiner. Skoler med barne- og ungdomstrinn kommer dårligst ut. Når det gjelder innhold og form i enkeltvedtak, er det viktig å merke seg at opptil 30 prosent av respondentene kjenner til dette ”i noen grad”.

8 Individuell vurdering av elevene

Utdanningsdirektoratet ønsker å få dokumentert skoleledelsens og skoleeiers syn på og holdning til individuell vurdering av elevene, både i henhold til hvordan dette praktiseres og hvordan skoleeier og skoleledelse bidrar til å videreutvikle vurderingskompetansen ved skolene. Vurderingsforskriften i opplæringsloven sier dette om formålet med vurdering:

”Formålet med vurdering i fag er å fremje læring undervegs og uttrykkje kompetansen til eleven, lærlingen og lære kandidaten undervegs og ved avslutninga av opplæringa i faget. Vurderinga skal gi god tilbakemelding og rettleiing til elevane, lærlingane og lære kandidatane. Undervegsvurdering skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at eleven, lærlingen eller lære kandidaten aukar kompetansen sin i fag. Sluttvurderinga skal gi informasjon om kompetansen til eleven, lærlingen og lære kandidaten ved avslutninga av opplæringa i faget.” (§ 3-3).

Dette sier forskriften om grunnlaget for vurdering:

”Grunnlaget for vurdering i fag er dei samla kompetansemåla i læreplanane for fag slik dei er fastsette i læreplanverket, jf. § 1-1 eller § 1-3.” (§ 3-2).

<http://www.lovdata.no/for/sf/kd/xd-20060623-0724.html#map004>

Det er grunn til å legge merke til vektleggingen av elevenes kompetanse, både når det gjelder formålet med vurderingen og grunnlaget for den.

8.1 To spørsmål om grunnleggende holdninger

Respondentene ble først i denne delen av undersøkelsen bedt om å rangere hvor enige de var i to påstander. Det første utsagnet de ble bedt om å ta stilling til, gjelder hvorvidt et godt vurderingssystem skiller klart mellom elevenes læringsprosess og deres faglige kompetanse.

Tabell 8.1: ”Et godt vurderingssystem skiller klart mellom elevenes læringsprosess og deres faglige kompetanse.” Skoleeier og skoleledelse. Prosent.

	Svært uenig	Litt uenig	Litt enig	Svært enig	Sum	Antall
Barnetrinn	5 %	9 %	40 %	46 %	100 %	(n=336)
Barne- og ungdomstrinn	4 %	7 %	38 %	51 %	100 %	(n=118)
Ungdomstrinn	3 %	9 %	29 %	59 %	100 %	(n=111)
Videregående	5 %	9 %	31 %	55 %	100 %	(n=110)
Kommune	8 %	6 %	33 %	53 %	100 %	(n=102)
Fylke		21 %	11 %	68 %	100 %	(n=19)

Mens nesten 70 prosent av fylkene er svært enig i at et godt vurderingssystem skiller klart mellom elevenes læringsprosess og deres faglige kompetanse, er 46 prosent av skolene med kun barnetrinn svært enig i en slik påstand. Ser man svarkategoriene under ett, det vil si både svært enig og litt enig, så er mellom 80 og 90 prosent av alle skolene enig i utsagnet. 21 prosent av fylkene, eller 4 av 19 fylker, er litt uenig. De forskjellene vi ser i tabell 8.1 er imidlertid ikke signifikante når vi ser svarfordelingen under ett og lager et gjennomsnittsmål. Da viser det seg at de tre typene skoler og de to typene skoleeiere ligger på mellom 3,3 og 3,4 på en skala fra 1 til 4 der 1 er svært uenig og 4 er svært enig. Vi har også sett på om det er noen forskjell i holdning etter skole- og kommunestørrelse, men finner ikke at det er tilfelle.

Det andre utsagnet gjelder om elevenes innsats og aktivitet i klasserommet bør telle med som en viktig del av den faglige vurderingen av elevene (tabell 8.2). Her er respondentene ganske delt. Spesielt på de videregående skolene og i fylkene er man uenig i dette, mens vi finner flest enige ved barneskolene og 1-10-skolene. Holdningen ved ungdomsskolene ligner mer på den vi finner ved de videregående skolene enn ved de øvrige grunnskolene.

Tabell 8.2: "Elevenes innsats og aktivitet i klasserommet bør telle med som en viktig del av den faglige vurderingen av eleven." Skoleeier og skoleledelse. Prosent

	Svært uenig	Litt uenig	Litt enig	Svært enig	Sum	Antall
Barnetrinn	12 %	18 %	34 %	36 %	100 %	(n=340)
Barne- og ungdomstrinn	21 %	21 %	31 %	26 %	100 %	(n=118)
Ungdomstrinn	33 %	25 %	33 %	9 %	100 %	(n=110)
Videregående	40 %	23 %	20 %	17 %	100 %	(n=110)
Kommune	25 %	20 %	37 %	18 %	100 %	(n=102)
Fylke	47 %	21 %	21 %	11 %	100 %	(n=19)

Det er naturlig å forklare disse forskjellene etter nivå ut fra hva vurdering av elever i praksis betyr på de ulike alderstrinnene. I det øyeblikk karaktersetting er en del av vurderingen, er det ikke uventet at kriterier ut over det som har å gjøre med faglig kompetanse, vil tillegges mindre betydning. Selve innsatsen eleven legger for dagen vil da tillegges mindre vekt, og mange vil mene at den ikke skal tillegges vekt i det hele tatt. Selv om vi finner mønstre av denne typen vi har beskrevet ovenfor når vi sammenlikner nivåene, tyder den spredte fordelingen i tabell 8.2 likevel på at respondentene har nokså ulik vurderingspraksis og holdning til vurdering. Særlig stor spredning finner vi blant kommunene. Vi har sett på om skolestørrelse og innbyggertall spiller noen rolle for holdningene. Det vi finner er at de minste skolene og de minste kommunene i større grad er enig i dette utsagnet enn de øvrige.

Det er grunn til å merke seg at det ikke er noe i vurderingsforskriften som tilsier at elevenes innsats og aktivitet i klasserommet skal telle med i den faglige vurderingen. Det er kompetansemålene som er grunnlaget for vurderingen i fag. Ordet "innsats" nevnes bare ett sted, og da i tilknytning til at arbeidsinnsats inngår i grunnlaget for vurdering i orden, altså ikke i en faglig vurdering. Ordet "aktivitet" brukes ikke i kapitlene som omhandler

vurdering i det hele tatt. Når en så stor andel av skolelederne og skoleeierne forholder seg som de gjør til utsagnet i tabell 8.2, kan vi konkludere med at det for manges del er stor avstand mellom ordlyden i forskriften og skoleledernes og skoleeiernes holdning til elevvurdering.

8.2 System for individuell vurdering

På spørsmål om i hvilken grad skolene mener at skolens lærere er kjent med bestemmelser om vurdering i forskriften og læreplanverket (tabell 8.3), er det noe forskjell mellom trinnene. 82 prosent av de videregående skolene, 78 prosent av ungdomstrinnene, 68 prosent av skolene som har begge trinn, og 58 prosent av barnetrinnskolene oppgir at de kjenner til dette i stor grad. Det er ingen statistisk signifikant sammenheng mellom skolestørrelse og svar på dette spørsmålet.

Tabell 8.3: "I hvilken grad mener du skolens lærere er kjent med bestemmelser om vurdering i forskriften og læreplanverket?" Skoleledelse. Prosent.

	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	3 %	39 %	58 %	1 %	100 %	(n=343)
Barne- og ungdomstrinn	2 %	30 %	68 %		100 %	(n=119)
Ungdomstrinn		22 %	78 %		100 %	(n=112)
Videregående		18 %	82 %		100 %	(n=111)

I tabell 8.4 vises resultatene for i hvilken grad forståelsen av bestemmelsene er gjenstand for drøfting i personalet, slik det er oppgitt av skolene. Også i denne tabellen ser vi at det er de høyeste trinnene som oppgir at de drøfter dette 'i stor grad', henholdsvis ved 72 prosent av de videregående, 68 prosent av ungdomstrinnet, og om lag halvparten av respondentene fra barnetrinn og skoler med både barnetrinn og ungdomstrinn. Få, om nesten ingen har imidlertid oppgitt at dette i liten grad eller ikke i det hele tatt drøftes. Det er heller ikke på dette spørsmålet noen statistisk signifikant sammenheng med skolestørrelse.

Tabell 8.4: "I hvilken grad er forståelsen av bestemmelsene gjenstand for drøfting i personalet?"

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	0 %	5 %	45 %	50 %	1 %	100 %	(n=343)
Barne- og ungdomstrinn		1 %	46 %	53 %		100 %	(n=119)
Ungdomstrinn	1 %		31 %	68 %		100 %	(n=112)
Videregående		2 %	26 %	72 %		100 %	(n=111)

På spørsmål om i hvilken grad man mener at lærernes vurderingspraksis samsvarer med intensjonene i forskriften (tabell 8.5) er det igjen så godt som ingen som oppgir at dette i liten grad er tilfellet. Derimot ser det ut til at man innenfor hvert trinn er delt i synet på om praksis og intensjoner henger sammen i noen grad eller i stor grad. Heller ikke på dette spørsmålet finner vi en statistisk signifikant sammenheng med skolestørrelse.

Tabell 8.5: "I hvilken grad mener du lærernes vurderingspraksis samsvarer med intensjonene i forskriften?" Prosent.

	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	3 %	61 %	36 %	0 %	100 %	(n=342)
Barne- og ungdomstrinn	2 %	64 %	34 %		100 %	(n=119)
Ungdomstrinn		49 %	50 %	1 %	100 %	(n=112)
Videregående	3 %	57 %	41 %		100 %	(n=111)

På spørsmål om skoleeier gir retningslinjer for hvordan skolen bedre kan systematisere vurderingsarbeidet sitt (tabell 8.6) er det først og fremst fylkene som oppgir at de gir retningslinjer, hele 95 prosent. Også blant kommunene og de videregående skolene oppgir en relativt høy andel at de gir retningslinjer, henholdsvis 69 og 86 prosent. 37 prosent av barnetrinnskolene oppgir at de ikke gir retningslinjer og 36 prosent av ungdomstrinnskolene og 35 prosent av barne- og ungdomstrinnskolene oppgir at ikke gjør det. Det ser altså ut til at dette er et større problem for skoler med lave alderstrinn enn for skoler med høyere alderstrinn.

Når vi skiller mellom kommunene etter størrelse, viser det seg at over 90 prosent av de største kommunene svarer "ja" på spørsmålet i tabell 8.6, mot snaut 60 prosent av de mellomstore og minste kommunene (ikke vist i tabell). For skolene finner vi ikke en like klar forskjell, selv om andelen er noe høyere for de største skolene (ikke vist i tabell).

Tabell 8.6: "Gir skoleeier retningslinjer for hvordan skolen bedre kan systematisere vurderingsarbeidet sitt?" Skoleeier og skoleledelse. Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	58 %	37 %	5 %	100 %	(n=341)
Barne- og ungdomstrinn	57 %	35 %	8 %	100 %	(n=119)
Ungdomstrinn	62 %	36 %	2 %	100 %	(n=111)
Videregående	86 %	12 %	2 %	100 %	(n=110)
Kommune	69 %	30 %	1 %	100 %	(n=102)
Fylke	95 %	5 %		100 %	(n=19)

For øvrig viser tabell 8.6 at det ikke kan være helt samsvar mellom den oppfatningen skolene har og det skoleeierne mener når det gjelder om skoleeier faktisk gir retningslinjer for hvordan skolen bedre kan systematisere vurderingsarbeidet sitt. Andelen som svarer "ja", er høyere for fylkene enn den er for de videregående skolene, og den er høyere for kommunene enn for grunnskolene. Det er mulig å knytte de enkelte offentlige skolene til en bestemt skoleeier og kontrollere om det er samsvar mellom svarene på spørsmålet om skoleeier gir retningslinjer. Vi har ikke skoleeieropplysninger for alle skoler, og i noen få tilfeller har vi skoleeieropplysninger, men mangler opplysninger fra skoler i kommunen. Vi kan imidlertid kombinere skoleeier- og skoleopplysningene for 506 av de 694 offentlige skolene i materialet når det gjelder akkurat dette spørsmålet. Tabell 8.7 viser hvordan skoleeiers og skolenes svar ser ut i forhold til hverandre.

Tabell 8.7: "Gir skoleeier retningslinjer for hvordan skolen bedre kan systematisere vurderingsarbeidet sitt?" Skoleeiers og skoleledelses svar sett i forhold til hverandre. Prosent.

	Grunnskoler	Videregående	Alle
Begge svarer "ja"	57 %	83 %	62 %
Eier: "ja", skole: "nei"	24 %	13 %	22 %
Eier: "ja", skole: "vet ikke"	4 %	1 %	4 %
Begge svarer "nei"	6 %		5 %
Eier: "nei", skole: "ja"	7 %	2 %	6 %
Eier: "nei", skole: "vet ikke"	1 %	1 %	1 %
Begge svarer "vet ikke"	0 %		0 %
Eier: "vet ikke", skole "ja"			
Eier: "vet ikke", skole "nei"	0 %		0 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=411)	(n=95)	(N=506)

I 62 prosent av tilfellene er det enighet mellom skole og skoleeier om at retningslinjer gis. For grunnskolene er andelen 57 prosent, men betraktelig høyere for de videregående skolene, med 83 prosent. 22 prosent av skolene mener skoleeier ikke gir retningslinjer, mens skoleeier oppgir at det gis retningslinjer. Dette gjelder 24 prosent av grunnskolene og 13 prosent av de videregående skolene. 4 prosent av skolene vet ikke om det er gitt retningslinjer, mens skoleeier hevder dette gjøres. I 5 prosent av tilfellene er skole og skoleeier enig om at det ikke gis retningslinjer. 6 prosent av skolene mener det er gitt retningslinjer fra skoleeier, men skoleeier benekter dette. De øvrige fire kombinasjonsmulighetene omfatter en håndfull skoler.

Tabell 8.7 viser at det må være adskillig uklarhet rundt hva som gis av retningslinjer for vurderingsarbeid fra skoleeiers side, særlig i grunnskolen. Vi har forsøkt å se om det er noen systematiske forskjeller etter skole- og kommunestørrelse, men finner ikke dette. Riktignok er det noe større likhet i vurderingene mellom skole og skoleeier i kommuner med 10 eller flere grunnskoler og de som har færre skoler, og ved store skoler sammenliknet med små og mellomstore. Dette er likevel ikke statistisk signifikante sammenhenger. En slik sammenheng finner vi derimot for grunnskoler når det gjelder geografi. Tabell 8.8 viser hvor stor prosentandel av skolene som er enig med sin skoleeier på spørsmålet om skoleeier gir retningslinjer.

Tabell 8.8: Prosentandel av skoler der skole og skoleeier svarer likt på spørsmålet "Gir skoleeier retningslinjer for hvordan skolen bedre kan systematisere vurderingsarbeidet sitt?" Etter geografi og nivå.

	Grunnskole	Videregående skole	Alle
Oslo og Akershus	86 %	86 %	86 %
Østlandet	63 %	80 %	66 %
Sør- og Vestlandet	60 %	87 %	66 %
Midt- og Nord-Norge	54 %	78 %	59 %
Alle	64 %	83 %	67 %

For de videregående skolene er det ingen forskjell av betydning. Her ligger andelen av skoler der det er enighet med skoleeier på mellom 78 og 87 prosent. For grunnskolene er situasjonen den at 86 prosent av skolene i Oslo og Akershus har samme vurdering som skoleeier når det gjelder om denne faktisk gir retningslinjer, mot mellom 54 og 63 prosent i de andre landsdelene. Dette er en statistisk signifikant forskjell. Forskjellene mellom de tre øvrige landsdelene innbyrdes er derimot ikke signifikante. Vi har undersøkt om vi har med et rent Oslo-fenomen å gjøre, men det er ikke tilfellet. Andelen er riktignok hele 96 prosent i Oslo, men den er samtidig 79 prosent i Akershus, og dermed langt over landsgjennomsnittet på 64 prosent. Vi har også undersøkt de andre store kommunene i utvalget og finner at andelen der ligger på mellom 43 og 72 prosent. Oslo og Akershus ser dermed ut til å skille seg ut ved at vi har en ganske klar indikasjon på at det er mindre uklarhet mellom skole og skoleeier der, når det gjelder retningslinjer for vurderingsarbeidet, enn det som synes å være tilfellet mange andre steder i landet.

8.3 Kompetanseutvikling i individuell vurdering

Skolene og kommunene og fylkene ble også spurt om hvordan de bidrar til kompetanseutviklingen i individuell vurdering av elevene ved skolene. Vi vil her skille mellom hvilket bidrag skoleeier gir, i følge skoleeier selv og i følge skolelederne. Dessuten skal vi se på hvordan skolelederne vurderer sitt eget bidrag.

8.3.1 Skoleeiers bidrag til kompetanseutviklingen

I tabell 8.9 vises hvordan skolelederne rapporterer om skoleeiers bidrag til kompetanseutviklingen.

Tabell 8.9: "På hvilken måte bidrar skoleeier til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleledernes syn. Etter skoletype.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående
Gjennom å arrangere felles lokalt arbeid med læreplaner	40 %	47 %	48 %	65 %
Gjennom utviklingsarbeid om vurdering	51 %	47 %	47 %	56 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	28 %	31 %	39 %	48 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	55 %	52 %	66 %	75 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler	40 %	40 %	44 %	44 %
Ikke bidratt foreløpig men planlegger kompetanseutvikling	11 %	10 %	4 %	1 %
Skoleeier har ikke bidratt	7 %	9 %	9 %	2 %
Antall	(n= 346)	(n=120)	(n=112)	(n=113)

For barnetrinnene ser det ut til at kursing av lærere utenfor skolen og utviklingsarbeid om vurdering er de to måtene for kompetanseutvikling som flest har forsøkt, henholdsvis 55 og 51 prosent. Det samme ser ut til å være mest utbredt blant barne- og ungdomstrinn skolene. Også blant ungdomsskolene synes kursing av lærere å være det viktigste, 66 prosent oppgir at de gjør dette, mens hele 75 prosent av de videregående skolene oppgir at de kurser sine lærer. En stor andel av de videregående skolene, 65 prosent, oppgir også at de arrangerer felles lokalt arbeid med læreplaner.

Tabell 8.10: "På hvilken måte bidrar skoleeier til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleledernes syn. Etter skolestørrelse.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Gjennom å arrangere felles, lokalt arbeid med læreplaner	47 %	45 %	47 %	47 %
Gjennom å delta i utviklingsarbeid om vurdering	46 %	47 %	58 %	51 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	22 %	35 %	42 %	34 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	59 %	57 %	63 %	60 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler om vurdering	34 %	38 %	50 %	41 %
Ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	10 %	9 %	5 %	8 %
Skoleeier har ikke bidratt	7 %	8 %	5 %	7 %
Alle	(n=212)	(n=234)	(n=245)	(n=691)

Tabell 8.10 viser at det er en sammenheng mellom skolestørrelse og innsats fra skoleeiers side for kompetanseheving når det gjelder tre tiltak, nemlig å tilby foredrag om vurdering på skolen, å legge til rette for samarbeid med andre skoler om vurdering og å delta i utviklingsarbeid om vurdering. Her gjennomføres det flere tiltak på de største skolene enn på de minste. Når det gjelder lokalt arbeid med læreplaner og kursing av lærere utenfor skolen er det ingen forskjell etter skolestørrelse.

Tabell 8.11: "På hvilken måte bidrar skoleeier til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleeiers syn.

	Kommune	Fylke
Gjennom å arrangere felles lokalt arbeid med læreplaner	59 %	95 %
Gjennom utviklingsarbeid om vurdering	76 %	95 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	47 %	84 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	70 %	100 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler	68 %	84 %
Ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	8 %	
Skoleeier har ikke bidratt	1 %	
Antall	(n=104)	(n=19)

På spørsmål til kommunene og fylkeskommunene om hvordan de som skoleeier bidrar til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering (tabell 8.11), oppgir over 90 prosent av kommunene og alle fylkeskommunene at de gjennomfører et eller flere tiltak. Fylkene framstår som noe mer proaktive på dette området enn kommunene. 95 prosent av fylkene oppgir at de arrangerer felles lokalt arbeid med læreplaner og at de driver utviklingsarbeid om vurdering. Alle fylkene oppgir at de har kursing av lærere utenfor skolen. Til sammenlikning er det 59 prosent av kommunene som oppgir at de arrangerer felles lokalt arbeid med læreplaner, og 76 prosent at de driver utviklingsarbeid om vurdering. 70 prosent av kommunene bedriver kursing av lærere utenfor skolen. Under halvparten av kommunene, 47 prosent, tilbyr lærerne sine foredrag om vurdering på skolen.

Tabell 8.12: "På hvilken måte bidrar skoleeier til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleeiers syn. Etter kommunestørrelse.

	Folketall i tre grupper			Fylke	Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer		
Gjennom å arrangere felles, lokalt arbeid med læreplaner	51 %	59 %	67 %	95 %	64 %
Gjennom å delta i utviklingsarbeid om vurdering	63 %	72 %	97 %	95 %	79 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	37 %	46 %	60 %	84 %	53 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	63 %	79 %	67 %	100 %	75 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler om vurdering	49 %	74 %	83 %	84 %	71 %
Ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	14 %	5 %	3 %	0 %	7 %
Skoleledelsen har ikke bidratt	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Alle	(n=34)	(n=38)	(n=30)	(n=19)	(N=121)

Når vi spør skoleeierne selv, ser vi at det er en systematisk sammenheng mellom kommunestørrelse og innsats for kompetanseutvikling i vurdering. De minste kommunene kommer systematisk dårligere ut på samtlige tiltak, sammenliknet med de største kommunene og fylkene, mens de mellomstore kommunene kommer i en mellomstilling. Det tydeligste eksemplet på dette er tilbud om foredrag om vurdering på skolen, som gis av 34 prosent av de minste kommunene, 46 prosent av de mellomstore, 60 prosent av de største kommunene og 84 prosent av fylkene.

8.3.2 Skoleledelsens bidrag til kompetanseutviklingen

Det siste spørsmålet i dette kapitlet går til skolene og gjelder ledelsens bidrag til å videreutvikle lærenes vurderingskompetanse. Vi kan straks notere oss at knapt noen skole mener at de ikke har bidratt i det hele tatt i dette arbeidet. Ved 1-10-skolene svarer 3 prosent dette.

Tabell 8.13: "På hvilken måte bidrar skoleledelsen til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleledernes syn. Etter skoletype.

	Barne- og ungdomstrinn				Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående	
Gjennom å arrangere felles, lokalt arbeid med læreplaner	59 %	67 %	77 %	81 %	67 %
Gjennom å delta i utviklingsarbeid om vurdering	64 %	68 %	70 %	62 %	65 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	39 %	41 %	58 %	71 %	48 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	58 %	63 %	75 %	81 %	65 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler om vurdering	46 %	45 %	52 %	52 %	48 %
Ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	8 %	8 %	2 %	2 %	6 %
Skoleledelsen har ikke bidratt	0 %	3 %	1 %	0 %	1 %
Antall	(n=346)	(n=120)	(n=112)	(n=113)	(N=691)

De vanligste tiltakene er felles lokalt arbeid, utviklingsarbeid og kursing utenfor skolen, to av tre skoler nevner det. Andelene er i imidlertid noe høyere på ungdomstrinnet og i videregående skole enn på barnetrinnet. Tabell 8.14 viser dessuten at det er en tydelig sammenheng mellom skolestørrelse og foredrag ved skolen, en noe svakere sammenheng når det gjelder å delta i utviklingsarbeid og bare en tendens til sammenheng nå det gjelder kursing av lærere utenfor skolene. Hele tiden er det de største skolene kommer best ut.

Tabell 8.14: "På hvilken måte bidrar skoleledelsen til at skolen videreutvikler sin kompetanse i vurdering?" Skoleledernes syn. Etter skolestørrelse.

	Antall elever ved skolen. Tre grupper			Alle
	De minste	De mellomstore	De største	
Gjennom å arrangere felles, lokalt arbeid med læreplaner	60 %	67 %	72 %	67 %
Gjennom å delta i utviklingsarbeid om vurdering	57 %	66 %	72 %	65 %
Gjennom å tilby foredrag om vurdering på skolen	30 %	50 %	62 %	48 %
Gjennom kursing av lærere utenfor skolen	60 %	65 %	69 %	65 %
Gjennom å legge til rette for samarbeid med andre skoler om vurdering	45 %	48 %	50 %	48 %
Ikke bidratt foreløpig, men planlegger kompetanseutvikling	9 %	6 %	4 %	6 %
Skoleledelsen har ikke bidratt	0 %	1 %	0 %	1 %
Alle	(n=212)	(n=234)	(n=245)	(n=691)

8.4 Oppsummering

På spørsmål om grunnleggende holdninger til vurderinger av elever, finner vi at mens de fleste skolene og fylkene og kommunen er ganske enstemmige i at et godt vurderingssystem skiller klart mellom elevenes læringsprosess og deres faglige kompetanse, så er respondentene mer delt i spørsmålet om hvorvidt elevenes innsats og aktivitet i klasserommet bør telle med som en viktig del av den faglige vurderingen av eleven. Dette tyder på en varierende vurderingspraksis, men gjenspeiler trolig også hva vurdering betyr på de ulike alderstrinnene. Når karaktersetting er en del av vurderingen, virker det rimelig at kriterier utover det som har å gjøre med faglig kompetanse vil tillegges mindre betydning.

Videre er det heller ikke alltid samsvar mellom den oppfatning skolene og skoleeier har når det gjelder hvorvidt skoleeier gir retningslinjer for hvordan vurderingsarbeidet kan systematiseres, særlig i grunnskolen.

De fleste skolene oppgir at kursing av lærere utenfor skolen er det tiltaket for kompetanseutvikling som flest har forsøkt. En stor andel av de videregående skolene oppgir også at de arrangerer felles lokalt arbeid med læreplaner. På spørsmål til kommunene og fylkeskommunene om hvordan de som skoleeier bidrar til at skolene videreutvikler sin kompetanse i vurdering oppgir de fleste at de gjennomfører utviklingsarbeid. Fylkene framstår som noe mer proaktive enn kommunene.

Det er en sammenheng mellom skolestørrelse og innbyggertall når det gjelder hva som tilbys av kompetansehevingstiltak i elevvurdering. Konklusjonen på disse funnene er at lærere som jobber ved store skoler og/eller i store kommuner kommer gunstigere ut enn de som jobber ved små skoler og/eller i små kommuner.

9 Veiledninger for arbeid med læreplaner

Utdanningsdirektoratet har på sine nettsider publisert en generell veiledning i lokalt arbeid med læreplaner og flere veiledninger til læreplaner for fag. I den forbindelse ønsker direktoratet informasjon fra skoleledere og skoleeiere om kjennskapet til veiledningene, tilfredsheten med informasjonen fra Utdanningsdirektoratet i forbindelse med publiseringen av veiledningene og selve bruken av veiledningene. Spørsmålene ble sendt til skolene og kommunene og fylkene.

9.1 Kjennskap til veiledningene

Omtrent 90 prosent av skolene er kjent med at det finnes veiledninger for lokalt arbeid med læreplaner. På spørsmål om skolene er kjent med at det i Utdanningsdirektoratets regi også er utarbeidet veiledninger for læreplaner i utvalgte fag (tabell 9.1) er de aller fleste kjent med dette, mellom 80 og 90 prosent, men en noe lavere andel for hvert trinn kjenner til at det er utarbeidet veiledninger i kroppsøving. Kjennskapet er noe mindre ved de videregående skolene enn ved grunnskolene.

Tabell 9.1: "Er du som skoleleder kjent med at det i Utdanningsdirektoratets regi er utarbeidet veiledninger for...: "Prosentandel som svarer "ja".

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Videregående
Lokalt arbeid i læreplaner	92 %	88 %	94 %	89 %
Læreplan i matematikk	93 %	92 %	92 %	82 %
Læreplan i norsk	92 %	92 %	92 %	82 %
Læreplan i kroppsøving	80 %	82 %	86 %	73 %
Antall	(n=340)	(n=118)	(n=112)	(n=106)

I tabell 9.2 har kommunene og fylkene svart på det samme spørsmålet, og vi ser at også de fleste av disse respondentene kjenner til dette, men en noe høyere andel av kommunene enn fylkene oppgir at de kjenner til veiledningene.

Tabell 9.2: "Er skoleeier kjent med at det i Utdanningsdirektoratets regi er utarbeidet veiledninger for...: " Prosentandel som svarer "ja".

	Kommune	Fylke
Lokalt arbeid i læreplaner	95 %	89 %
Læreplan i matematikk	89 %	78 %
Læreplan i norsk	92 %	78 %
Læreplan i kroppsøving	81 %	78 %
Antall	(n=102)	(n=18)

9.2 Tilfredshet med informasjon

Skolene og kommunene og fylkene ble også spurt om hvorvidt de er tilfredse med informasjonen på Utdanningsdirektoratets nettsider. Dette vises i tabell 9.3.

Tabell 9.3: "I hvilken grad har informasjonen om publiseringen av veiledningene på Utdanningsdirektoratets nettsider vært tilfredsstillende?" Prosent.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	1 %	11 %	54 %	25 %	9 %	100 %	(n=338)
Barne- og ungdomstrinn	1 %	14 %	54 %	25 %	6 %	100 %	(n=118)
Ungdomstrinn		13 %	53 %	30 %	4 %	100 %	(n=112)
Videregående	5 %	11 %	57 %	18 %	10 %	100 %	(n=111)
Kommuner	2 %	14 %	48 %	27 %	10 %	100 %	(n=102)
Fylker	5 %	16 %	16 %	32 %	32 %	100 %	(n=19)

Det er få som i liten grad eller ikke i det hele tatt er tilfredse med informasjonen, under 15 prosent. Samtidig er det relativt få som mener at informasjonen i stor grad har vært tilfredsstillende, den laveste andelen, 18 prosent, finner vi blant de videregående skolene, og høyest ligger fylkene med 32 prosent. Godt over halvparten av alle respondentgruppene oppgir at informasjonen har vært tilfredsstillende i noen grad. Fylkene avviker fra dette mønsteret ved at 6 av 19 fylker har svart "vet ikke" på dette spørsmålet. Dette kan tyde på et varierende engasjement i denne typen saker fra fylkeskommunenes side.

9.3 Bruken av veiledningene

Skolene ble også spurt om i hvilken grad veiledningene brukes ved skolene. Resultatene vises i tabell 9.4.

Tabell 9.4: "I hvilken grad brukes veiledningen i lokalt arbeid med læreplaner av lærerne ved din skole?" Prosent.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	5 %	31 %	52 %	7 %	5 %	100 %	(n=336)
Barne- og ungdomstrinn	3 %	19 %	61 %	9 %	8 %	100 %	(n=116)
Ungdomstrinn	4 %	17 %	55 %	18 %	5 %	100 %	(n=110)
Videregående	2 %	20 %	58 %	6 %	14 %	100 %	(n=109)

Få oppgir at veiledningen brukes i stor grad, men få oppgir også at de ikke brukes i det hele tatt. Den høyeste andelen som oppgir at de bruker veiledningen "i noen grad" finner vi blant skoler som har både barne- og ungdomstrinn, 61 prosent. Også en relativt høy andel, 58 prosent av de videregående skolene, oppgir at veiledningen brukes i noen grad. Vi har undersøkt om det er noen sammenheng mellom skolestørrelse og bruk av veiledningen i lokalt arbeid med læreplaner, men finner ingen slik sammenheng.

Omtrent den samme fordelingen viser seg for spørsmål om i hvilken grad veiledningene til læreplaner for gjennomgående fag brukes av lærerne ved skolen (tabell 9.5).

Tabell 9.5: "I hvilken grad brukes veiledningene til læreplaner for gjennomgående fag av lærerne ved din skole?" Prosent.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	6 %	29 %	48 %	9 %	8 %	100 %	(n=332)
Barne- og ungdomstrinn	3 %	22 %	58 %	8 %	9 %	100 %	(n=117)
Ungdomstrinn	5 %	15 %	55 %	17 %	8 %	100 %	(n=111)
Videregående	1 %	14 %	59 %	9 %	18 %	100 %	(n=111)

Få av skolene har oppgitt at veiledningene brukes i stor grad eller ikke i det hele tatt. 59 prosent av de videregående skolene oppgir at de bruker veiledningene i noen grad, 55 og 58 prosent av skolene på henholdsvis ungdomstrinnet og barne- og ungdomstrinnet, og 48 prosent av skolene på barnetrinnet. Heller ikke her finner vi noen sammenheng med skolestørrelse. Skoleeierne er stilt et beslektet spørsmål (tabell 9.6).

Tabell 9.6: "I hvilken grad har skoleeier oppfordret skolene til å ta i bruk veiledningene lokalt?" Prosent

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Kommune	7 %	14 %	51 %	26 %	2 %	100 %	(n=103)
Fylke		28 %	50 %	17 %	6 %	100 %	(n=18)

På spørsmål om i hvilken grad skoleeier har oppfordret skolene til å ta i bruk veiledningene lokalt (tabell 9.6), oppgir de fleste av både fylkene og kommunene at de i noen grad eller stor i grad har oppfordret til dette. 28 prosent av fylkene oppgir at de har oppfordret til dette i liten grad, og 7 prosent av kommunene svarer at de ikke har gjort dette i det hele tatt. Det er ingen statistisk signifikant sammenheng mellom kommunestørrelse og grad av oppfordring fra skoleeiers side.

9.4 Nytte av veiledningene

På spørsmål om i hvilken grad man tror at veiledningene er nyttige verktøy for lærerne ved skolen i det faglige arbeidet (tabell 9.7) er det flest som har oppgitt "i noen grad". For alle skolene under ett er andelen drøyt 50 prosent. I tillegg er det 20 prosent av de videregående skolene som oppgir at de tror veiledningene "i stor grad" er nyttige, om lag 30 prosent av skolene på henholdsvis ungdomstrinnet og barne- og ungdomstrinnet, og 19 prosent av skolene på barnetrinnet.

Tabell 9.7: "I hvilken grad tror du at veiledningene er nyttige verktøy for lærerne ved din skole i deres faglige arbeid?" Prosent.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	1 %	17 %	56 %	19 %	7 %	100 %	(n=336)
Barne- og ungdomstrinn	1 %	11 %	54 %	28 %	6 %	100 %	(n=117)
Ungdomstrinn	1 %	12 %	46 %	32 %	9 %	100 %	(n=110)
Videregående	1 %	5 %	59 %	20 %	15 %	100 %	(n=111)

Blant skolene på barnetrinnet er det 19 prosent som synes at veiledningene i stor grad er nyttige og omtrent like mange, 17 prosent, som synes de i liten grad er nyttige. Det er heller ikke her noen sammenheng med skolestørrelse.

Tabell 9.8: "I hvilken grad tror du at veiledningene kommer til å være en støtte for lærerne ved din skole i deres faglige arbeid i fremtiden?" Prosent.

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Barnetrinn	1 %	7 %	54 %	33 %	6 %	100 %	(n=337)
Barne- og ungdomstrinn		6 %	49 %	39 %	6 %	100 %	(n=117)
Ungdomstrinn		6 %	45 %	44 %	5 %	100 %	(n=109)
Videregående		3 %	57 %	27 %	13 %	100 %	(n=110)

På spørsmål om i hvilken grad man tror at veiledningene kommer til å være en støtte for lærerne ved skolen i deres faglige arbeid i fremtiden (tabell 9.8) er det respondentene på ungdomstrinnet som er mest positive, 44 prosent oppgir at de forventer det i stor grad. Ellers har de fleste oppgitt at de tror at veiledningene i noen grad vil være en støtte for lærerne. Vi finner ingen sammenheng med skolestørrelse for dette spørsmålet. Skoleeierne er stilt samme spørsmål som skolene (tabell 9.9).

Tabell 9.9: "I hvilken grad tror skoleeier at veiledningene kommer til å være en støtte for lærerne i deres faglige arbeid i fremtiden?" Prosent

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	Vet ikke	Sum	Antall
Kommune		7 %	51 %	36 %	6 %	100 %	(n=102)
Fylke			63 %	26 %	11 %	100 %	(n=19)

På spørsmål om i hvilken grad man tror at veiledningene kommer til å være en støtte for lærerne i deres faglige arbeid i fremtiden, oppgir 63 prosent av fylkene og 51 prosent av kommunene at de tror det i noen grad. En større andel av kommunene sammenliknet med fylkene forventer at det i framtiden vil få betydning "i stor grad". Kun 7 prosent av kommunene og ingen av fylkene har svart "i liten grad" eller "ikke i det hele tatt". Vi finner ingen sammenheng med kommunestørrelse.

9.5 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet ønsket informasjon fra skoleledere og skoleeiere om kjennskap til veiledninger for læreplaner, tilfredsheten med informasjonen fra Utdanningsdirektoratet i forbindelse med publiseringen av veiledningene og selve bruken av veiledningene. Både skolene, kommunene og fylkene kjenner til veiledningene og over halvparten av alle respondentgruppene oppgir at informasjonen fra Utdanningsdirektoratet har vært tilfredsstillende. Når det gjelder bruken av veiledningene, er det få som oppgir at de bruker veiledningen i stor grad og få som oppgir at de brukes i liten grad. Vi finner ingen sammenheng mellom skolestørrelse og bruk av veiledningen i lokalt arbeid med læreplaner. Når det gjelder nytten av veiledningene, oppgir de fleste at veiledningene er nyttige og de fleste har også tro på at de kan være en støtte for lærerne i framtiden.

10 Trafikkopplæringen i Kunnskapsløftet

10.1 Læringsmålene

I Kunnskapsløftet er det fastsatt læringsmål i forhold til trafikkopplæring i grunnskolen. På barnetrinnet finner vi læringsmålene i tilknytning til læreplan for kroppsøving, mens læringsmålene knyttes til naturfag på ungdomstrinnet. De læringsmålene som viser eksplisitt til trafikk, er formulert slik:

- 1. - 4. årstrinn (kroppsøving): Følge trafikkregler for fotgjengere og syklister
- 5. - 7. årstrinn (kroppsøving): Praktisere trygg bruk av sykkel som framkomstmiddel
- 8. - 10. årstrinn (naturfag): Gjøre greie for hvordan trafiksikkerhetsutstyr hindrer og minsker skader ved uhell og ulykker

På ungdomstrinnet er det imidlertid flere læringsmål i naturfag som har særlig relevans for trafikkopplæringen, som for eksempel fart og akselerasjon, lys, syn og farger, bruk av rusmidler osv.

Trygg Trafikk ønsker å bistå skolene i trafikkopplæringen og har i den forbindelse bedt om en relativt omfattende kartlegging av trafikkopplæringen i grunnskolen, blant annet med hensyn til innhold og omfang. I tillegg er kommunene spurt om sitt arbeid med trafikkopplæring. Målet med denne delen av undersøkelsen er å kartlegge omfang av trafikkopplæring i forhold til målene i læreplanen, å få kunnskap om trafikkopplæringens sammenheng med målene i læreplanen, få kunnskap om trafikkopplæringens nivå og kvalitet og få tilbakemeldinger på læringsressurser og kurstilbud og hva skolen trenger av støtte og materiell.

10.2 Trygg skolevei og hjelmbruk ved sykling

Undersøkelsen starter med to spørsmål om trafiksikkerhet. Det ene gjelder skoleveien, mens det andre gjelder bruk av hjelm.

Tabell 10.1: "Hva er skolens generelle vurdering av elevenes sikkerhet på skoleveien?"

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
De færreste av elevene har en trygg skolevei	7 %	5 %	3 %	6 %
Noen av elevene har en trygg skolevei, noen har det ikke	29 %	24 %	19 %	26 %
De fleste av elevene har en trygg skolevei	64 %	71 %	79 %	68 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=338)	(n=119)	(n=107)	(N=564)

Ved 6 prosent av skolene mener rektor at de færreste av elevene har en trygg skolevei, 26 prosent mener at noen har trygg vei, mens andre ikke har det, og ved 68 prosent av skolene har de fleste elevene en trygg skolevei. Det er en tendens til at skoleveien vurderes som mindre trygg ved barneskolene enn ved ungdomsskolene, mens 1-10-skolene kommer i en mellomstilling. Om dette er uttrykk for faktiske egenskaper ved skoleveien, eller om skoleveien vurderes i forhold til elevenes alder, kan vi ikke si noe sikkert om. Det er likevel naturlig å tenke seg at rektor tar hensyn til elevenes alder når skoleveien vurderes.

Tabell 10.2: Prosentandel av skolene som stiller krav om bruk av hjelm på sykkel tur i skoletiden.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
"Har skolen krav om bruk av hjelm på sykkel tur i skoletiden?" Ja:	96 %	91 %	63 %	89 %
Antall	(N=333)	(N=117)	(N=108)	(N=558)

89 prosent av skolene oppgir at de har krav om bruk av hjelm på sykkel turer i skoletiden. Praktisk talt alle rene barneskoler har et slikt krav, mot bare 63 prosent av ungdomsskolene. Andelen av ungdomsskolene som stiller et slikt krav, må kunne sies å være overraskende lav. Ungdomstrinnet har jo nettopp et læringsmål som er eksplisitt knyttet til bruk av trafikk sikkerhetsutstyr.

10.3 Trafikkspørsmålenes plass i skolen

To av spørsmålene til skolene gjelder trafikkopplæringens forankring ved skolene og i skolenes planer.

Tabell 10.3: "Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?" Prosentandel av skolene som har en trafikkansvarlig lærer.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
De minste	11 %	6 %	17 %	10 %
De mellomstore *	25 %	15 %	10 %	20 %
De største	38 %	32 %	15 %	30 %
Alle	25 %	16 %	13 %	21 %
Antall	(N=336)	(N=119)	(N=107)	(N=562)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever.

Bare 21 prosent av skolene har en trafikkansvarlig lærer. Andelen er dobbelt så høy ved de rene barneskolene som ved de rene ungdomsskolene og tre ganger så høy ved de største skolene som ved de minste. Ved barneskolene og 1-10-skolene er det en relativt klar sammenheng mellom skolestørrelse og andelen som har en trafikkansvarlig lærer, mens dette ikke er tilfellet ved ungdomsskolene.

Tabell 10.4: "Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?"

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
Ja, i internkontrollsystemet (i henhold til forskrift om miljørettet helsevern)	17 %	11 %	12 %	15 %
Ja, som en egen samlet plan for trafikk ved vår skole	17 %	10 %	6 %	14 %
Ja, i fagplaner ved vår skole*	58 %	50 %	33 %	52 %
Nei	21 %	33 %	53 %	30 %
Antall	(n=345)	(n=120)	(n=108)	(N=573)

*Barnetrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (kroppsøving eller andre fag)

*Barne- og ungdomstrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (kroppsøving, naturfag eller andre fag)

*Ungdomstrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (naturfag eller andre fag)

52 prosent av skolene svarer at de har trafikk som en del av fagplanene, mens bare 14 prosent har en egen trafikkplan. 15 prosent har trafikk nedfelt i sine planer som en del av internkontrollsystemet. Til sammen 30 prosent av skolene svarer at trafikk ikke er nedfelt i skolens egne planer. Summen av de tre andre svaralternativene overstiger 70 prosent, fordi det er mulig å svare på flere enn ett alternativ. Over halvparten av ungdomsskolene svarer at trafikk ikke er nedfelt i skolens egne planer, mot 21 prosent av barneskolene. Det er særlig når det gjelder integrering av trafikk i fagplanene at ungdomsskolene skiller seg ut.

Tabell 10.5: "Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?" Andel av skolene som svarer "ja" på minst ett av alternativene.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
De minste	74 %	62 %	57 %	70 %
De mellomstore *	85 %	77 %	55 %	77 %
De største	78 %	61 %	41 %	64 %
Alle	79 %	67 %	47 %	70 %
Antall	(n=345)	(n=120)	(n=108)	(N=573)

*Mellomstore grunnskoler: 100 til 249 elever.

Andelen av skolene som svarer "ja" på minst ett av alternativene når det gjelder om trafikk er nedfelt i skolens egne planer, varierer fra 41 prosent blant de største ungdomsskolene til 85 prosent av de mellomstore barneskolene. Det er ingen entydig sammenheng mellom skolestørrelse og om trafikk er nedfelt i skolens planer.

Når vi ser de to spørsmålene om trafikkansvarlig lærer og om trafikk er nedfelt i skolens egne planer i sammenheng, ser vi at 18 prosent av skolene har begge deler, mens 27 prosent ikke har noen av delene (tabell 10.6). andelen som har begge deler varierer fra 10 prosent for de rene ungdomsskolene til 22 prosent for de rene barneskolene. Andelen som verken har en trafikk ansvarlig lærer eller planer som omfatter trafikkspørsmål varierer fra 19 prosent for de rene barneskolene til halvparten av de rene ungdomsskolene. Over halvparten av skolene har planer som omfatter trafikkspørsmål, men ingen trafikkansvarlig lærer. Det motsatte, å ha en trafikkansvarlig lærer, men ingen planer gjelder bare tre prosent av skolene.

Tabell 10.6: Prosentandel av skolene som enten har en trafikkansvarlig lærer, som har trafikk nedfelt i skolens egne planer, begge deler eller ingen av delene.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Alle
Egne planer og trafikkansvarlig	22 %	13 %	10 %	18 %
Bare egne planer	57 %	54 %	36 %	52 %
Bare trafikkansvarlig lærer	3 %	3 %	3 %	3 %
Ingen av delene	19 %	30 %	51 %	27 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=336)	(n=119)	(n=107)	(N=562)

Det er naturlig å tenke seg at det kan være en årsakssammenheng mellom det å ha en trafikkansvarlig lærer ved skolen og at trafikk er nedfelt i skolens egne planer. Tabell 10.7 viser hvor stor andel av skolene som har ulike former for planer som gjelder trafikk, avhengig av om de har en trafikkansvarlig lærer eller ikke. Summen av prosentandelene overstiger 100 fordi noen skoler har svart "ja" på flere enn ett av de tre første alternativene.

Tabell 10.7: "Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?" Etter om skolen har en trafikkansvarlig lærer.

	Trafikkansvarlig	Ikke trafikkansvarlig	Alle
Ja, i internkontrollsystemet (i henhold til forskrift om miljørettet helsevern)	21 %	13 %	15 %
Ja, som en egen samlet plan for trafikk ved vår skole	33 %	9 %	14 %
Ja, i fagplaner ved vår skole*	63 %	49 %	52 %
Nei	15 %	34 %	30 %
Antall	(n=117)	(n=445)	(N=562)

*Barnetrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (kroppsøving eller andre fag)

*Barne- og ungdomstrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (kroppsøving, naturfag eller andre fag)

*Ungdomstrinn: Ja, i fagplaner ved vår skole (naturfag eller andre fag)

Det er tydelige sammenhenger mellom det å ha en trafikkansvarlig lærer og at trafikk er nedfelt i skolens egne planer. Aller tydeligst er dette når det gjelder å ha en egen samlet plan for trafikk ved skolen. En av tre skoler har dette når de har en trafikkansvarlig lærer, mot bare 9 prosent av de skolene som ikke har en trafikkansvarlig lærer.

10.4 Innholdet i trafikkopplæringen

10.4.1 Barnetrinnet

Skolene er bedt om å krysse av for hvilke av ni ulike aktiviteter trafikkopplæringen innebærer for hvert enkelt årstrinn. I tillegg krysses det av hvis det ikke gis noen form for trafikkopplæring på trinnet. Tabell 10.6 gjelder de rene barneskolene. Helt til høyre i tabellen er det en kolonne som viser hvor stor andel av skolene som ikke gir opplæring i hver enkelt aktivitet på noe årstrinn. Kolonnen viser for eksempel at 18 prosent av skolene ikke gir refleksopplæring i det hele tatt, mens 92 prosent ikke gir skolepatroljeopplæring.

Tabell 10.8: "Trafikkopplæring for elevene på vår skole innebærer:" Etter trinn for barneskoler. (N=344)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn	4. trinn	5. trinn	6. trinn	7. trinn	Ingen av trinnene
Praktisk gå-trening	73 %	50 %	33 %	24 %	10 %	10 %	9 %	26 %
Trafikkregler og -skilt for fotgjengere	63 %	59 %	53 %	45 %	25 %	22 %	19 %	23 %
Transport i buss	48 %	42 %	40 %	38 %	31 %	30 %	30 %	42 %
Refleksaktiviteter	75 %	56 %	42 %	41 %	28 %	25 %	24 %	18 %
Sykkelopplæring	4 %	4 %	8 %	50 %	53 %	39 %	35 %	19 %
Praktisk sykkeltraining i trafikken	2 %	2 %	3 %	31 %	48 %	41 %	38 %	37 %
Sykkelprøve	1 %	1 %	3 %	41 %	41 %	30 %	27 %	27 %
Trafikkregler og -skilt for syklist	6 %	6 %	11 %	46 %	50 %	39 %	35 %	28 %
Skolepatruljeopplæring	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	5 %	6 %	92 %
Ingen trafikkopplæring	0 %	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %	0 %

Vi ser at praktisk gå-trening, trafikkregler og -skilt for fotgjengere og refleksaktiviteter er vanligst på de laveste årstrinnene, mens sykling er særlig sentralt på mellomtrinnene. Intensiteten i opplæringen ser ut til å synke over tid. Vi må ta forbehold om at det kan være en del feil i avkrysningene. Praktisk sykkeltraining i trafikken og sykkelprøve praktiseres neppe på 1. trinn. Samtlige skoler gir trafikkopplæring på minst ett av trinnene.

Tabell 10.9: "Trafikkopplæring for elevene på vår skole innebærer:" Etter trinn for 1-10-skoler. (N=120)

	1. trinn	2. trinn	3. trinn	4. trinn	5. trinn	6. trinn	7. trinn	Ingen av trinnene
Praktisk gå-trening	60 %	38 %	25 %	23 %	12 %	9 %	9 %	38 %
Trafikkregler og -skilt for fotgjengere	47 %	46 %	37 %	33 %	22 %	19 %	16 %	38 %
Transport i buss	52 %	44 %	42 %	38 %	35 %	33 %	33 %	39 %
Refleksaktiviteter	68 %	57 %	47 %	48 %	33 %	23 %	23 %	20 %
Sykkelopplæring	7 %	8 %	8 %	30 %	49 %	34 %	26 %	37 %
Praktisk sykkeltraining i trafikken	3 %	3 %	3 %	10 %	30 %	21 %	18 %	58 %
Sykkelprøve	3 %	4 %	5 %	17 %	37 %	33 %	21 %	41 %
Trafikkregler og -skilt for syklist	5 %	7 %	10 %	23 %	43 %	33 %	26 %	42 %
Skolepatruljeopplæring	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	2 %	3 %	94 %
Ingen trafikkopplæring	3 %	5 %	6 %	6 %	7 %	7 %	8 %	3 %

Det gis jevnt over noe mindre trafikkopplæring ved 1-10-skolene sammenliknet med de rene barneskolene når det gjelder trafikkopplæringen som gis for de sju barneskoletrinnene. Mens 26 prosent av de rene barneskolene ikke gir praktisk gå-trening på noe trinn, gjelder dette 38 prosent av 1-10-skolene. Enda tydeligere er forskjellen når det gjelder sykkelopplæring, som ikke gis på noe klassetrinn ved 19 prosent av de rene barneskolene, mot 37 prosent av 1-10-skolene. Det samme mønsteret i barneskolenes favør går igjen også når det gjelder opplæring i trafikkregler og -skilt, praktisk sykkeltraining og sykkelprøve. Tre prosent av 1-10-skolene gir ikke noen form trafikkopplæring på noe trinn. Når vi sammenlikner tabell 10.8 og 10.9 på denne måten, kan det se ut som vi har avdekket en slags "smitteeffekt" fra ungdomstrinnet til barnetrinnet ved 1-10-skolene. Det svakere

fokuset på trafikkopplæring som generelt er på ungdomstrinnet gjør at 1-10-skolene generelt legger mindre vekt på trafikkopplæring enn rene barneskoler.

10.4.2 Følger skolene opp læringsmålene på barnetrinnet?

Læringsmålet for 1. - 4. trinn i Kunnskapsløftet er "... å følge trafikkregler for fotgjengere og syklister". Tabell 10.8 og 10.9 forteller oss ikke direkte hvor stor andel av skolene som i praksis følger opp dette læringsmålet for de yngste elevene. For å finne ut av dette, kan vi ha som en forutsetning at skolene som et minimum må gi opplæring i "Trafikkregler og -skilt for fotgjengere" og/eller "Trafikkregler og -skilt for syklister" på minst ett av de fire laveste trinnene. Vi kan også tenke oss at "Praktisk gå-trening" vil kunne inneholde opplæring i trafikkregler og trafikkskilt. Om vi på samme måte inkluderer de skolene som har oppgitt "Sykkelopplæring", "Praktisk sykkeltraining i trafikken" og "Sykkelprøve", finner vi at 88 prosent av skolene som har elever på 1. - 4. trinn følger opp læringsmålet for trafikkopplæring i Kunnskapsløftet. 12 prosent følger altså ikke opp læringsmålet. Det disse skolene for en stor del gjør, er å gi opplæring i bruk av refleks og transport i buss, noe som ikke kan sies å være en direkte oppfølging av læringsmålet.

For 5. - 7. trinn er læringsmålet "... å praktisere trygg bruk av sykkel som framkomstmiddel". Vi kan på tilsvarende måte operasjonalisere dette læringsmålet gjennom aktivitetene "Sykkelopplæring", "Praktisk sykkeltraining i trafikken", "Sykkelprøve" og "Trafikkregler og -skilt for syklister". Hvis det ikke gis opplæring i noe av dette på minst ett av trinnene, kan ikke skolen sies å følge opp læringsmålet i Kunnskapsløftet. Det viser seg at 84 prosent av skolene som har elever på 5. - 7. trinn følger opp læringsmålet for trafikkopplæring i Kunnskapsløftet. Når vi ser på skolene som har elever på både 1. - 4. og 5. - 7. trinn, får vi følgende tall etter skolestørrelse.

Tabell 10.10: Oppfølging av læringsmålene i Kunnskapsløftet for trafikkopplæring for skoler som har elever både på 1. - 4. og 5. - 7. trinn. Etter skolestørrelse.

	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Følger opp læringsmål for småskolen	82 %	89 %	93 %	88 %
Følger opp læringsmål for mellomtrinnet	76 %	87 %	91 %	84 %
Følger opp begge trinn	70 %	81 %	87 %	79 %
Følger ikke opp noe trinn	12 %	5 %	4 %	7 %
Antall	(n=164)	(n=148)	(n=138)	(N=450)

79 prosent av skolene følger opp læringsmålene for trafikkopplæring for begge trinn, mens 7 prosent ikke følger opp målene for noen av trinnene. De største skolene følger opp læringsmålene i større grad enn de minste. Dette gjelder læringsmålene for begge trinn. Mens 70 prosent av de minste skolene følger opp læringsmålene på begge trinn, gjelder dette 87 prosent av de største skolene. Tilsvarende er det 12 prosent av de minste skolene som ikke følger opp noen av læringsmålene, mens dette gjelder bare 4 prosent av de største skolene.

Tabell 10.11: Oppfølging av læringsmålene i Kunnskapsløftet for trafikkopplæring for skoler som har elever både på 1. - 4. og 5. - 7. trinn. Prosentandel av skolene som følger opp læringsmålene sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Følger opp læringsmål for småskole	95 %	87 %	89 %	90 %	80 %	88 %
Følger opp læringsmål for mellomtrinn	95 %	84 %	86 %	87 %	77 %	84 %
Følger opp begge trinn	91 %	77 %	80 %	83 %	66 %	79 %
Følger ikke opp noe trinn	1 %	6 %	5 %	6 %	9 %	7 %
Antall	(n=102)	(n=338)	(N=440)	(n=341)	(n=109)	(N=450)

Sannsynligheten for å følge opp læringsmålene i Kunnskapsløftet øker når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og når trafikk er nedfelt i skolens egne planer. Dette er særlig tydelig når vi ser på andelen av skolene som følger opp læringsmålene for begge trinn. Når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen, følger 91 prosent av skolene opp læringsmålene for begge trinn, mens andelen er 77 prosent når det ikke er en trafikkansvarlig lærer ved skolen. Tilsvarende er andelen 83 prosent når trafikk er nedfelt i skolens planer, mot 66 prosent når dette ikke er tilfellet.

10.4.3 Ungdomstrinnet

Ungdomstrinnene på 1-10-skolene har mindre trafikkopplæring enn barnetrinnene. Andelen av skolene som oppgir at de ikke gir trafikkopplæring på ungdomstrinnene, varierer mellom 10 og 11 prosent, avhengig av hvilket årstrinn det gjelder.

Tabell 10.12: "Trafikkopplæring for elevene på vår skole innebærer:" Etter trinn for 1-10-skoler. (N=120).

	8. trinn	9. trinn	10. trinn	Ingen av trinnene
Teori i naturfag	36 %	28 %	26 %	56 %
Sykkelaktiviteter	26 %	23 %	21 %	73 %
Refleksaktiviteter	12 %	7 %	7 %	88 %
Mopedopplæring	0 %	0 %	15 %	85 %
Trafikalt grunnkurs i skoletiden	0 %	1 %	7 %	93 %
Trafikalt grunnkurs utenfor skoletiden	0 %	3 %	29 %	71 %
Ikke tøft å være død	8 %	11 %	26 %	71 %
Temadag(er)	17 %	17 %	18 %	78 %
Annet	8 %	10 %	10 %	88 %
Ingen trafikkrelatert opplæring	11 %	10 %	10 %	10 %

Trafikkopplæring på ungdomstrinnet er særlig knyttet til teori i naturfag, ellers er sykkelaktiviteter det vanligste. Trafikalt grunnkurs utenfor skoletid tilbys elevene på 10. trinn ved 29 prosent av 1-10-skolene. Kurset "Ikke tøft å være død" brukes også av et betydelig antall skoler.

Tabell 10.13: "Trafikkopplæring for elevene på vår skole innebærer:" Etter trinn for ungdomsskoler. (N=108).

	8. trinn	9. trinn	10. trinn	Ingen av trinnene
Teori i naturfag	25 %	19 %	19 %	67 %
Sykkelaktiviteter	34 %	27 %	24 %	63 %
Refleksaktiviteter	13 %	8 %	7 %	87 %
Mopedopplæring	0 %	2 %	14 %	86 %
Trafikalt grunnkurs i skoletiden	0 %	2 %	10 %	90 %
Trafikalt grunnkurs utenfor skoletiden	0 %	3 %	28 %	72 %
Ikke tøft å være død	6 %	7 %	44 %	54 %
Temadag(er)	5 %	6 %	4 %	90 %
Annet	9 %	9 %	6 %	88 %
Ingen trafikkrelatert opplæring	17 %	15 %	14 %	14 %

Det er en tendens til at flere rene ungdomsskoler ikke gir trafikkopplæring sammenliknet med 1-10-skoler. Det legges dessuten mindre vekt på teori i naturfag og mer på sykkelopplæring ved de rene ungdomsskolene. Utvalgene av skoler er imidlertid små, så det advares mot å trekke konklusjoner på basis av dette. Læringsmålet for ungdomstrinnet er "... å gjøre greie for hvordan trafikksikkerhetsutstyr hindrer og minsker skader ved uhell og ulykker". Det er imidlertid vanskelig å knytte dette læringsmålet direkte til en eller flere av de aktivitetene som er nevnt i tabell 10.12 og 10.13. Læreplanen er imidlertid også eksplisitt på at opplæringen skal knyttes til ulike teorier i naturfaget, som for eksempel fart, akselerasjon, lys osv. Vi vil derfor undersøke hvor mange av skolene som oppgir at trafikkopplæring innebærer teori i naturfag på minst ett av årstrinnene. Det viser seg at bare 39 prosent av de 228 skolene i vårt materiale som har elever på ungdomstrinnet, er eksplisitte på at trafikkopplæring innebærer teori i naturfag. 14 prosent av skolene svarer at de ikke har trafikkopplæring i det hele tatt på noen av trinnene. Dermed synes det å være langt fram til at læringsmålene for trafikkopplæringen følges opp på dette trinnet.

Tabell 10.14: Prosentandel av skolene med elever på ungdomstrinnet som ikke gir trafikkopplæring sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer. Ungdomstrinnet.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Ingen trafikkopplæring	6 %	12 %	11 %	5 %	19 %	11 %
Antall	(n=33)	(n=193)	(N=226)	(N=131)	(n=97)	(N=228)

Når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og når trafikk er nedfelt i skolens egne planer, reduseres sannsynligheten for at det ikke gis noen trafikkopplæring på ungdomstrinnet. Når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen, er andelen som ikke gir trafikkopplæring 6 prosent, mot 12 prosent når skolen ikke har en slik lærer. Når temaet trafikk er nedfelt i skolens planer, er andelen som ikke gir trafikkopplæring, 5 prosent, mot 19 prosent når dette ikke er tilfellet.

10.5 Trafikkopplæringens faglige forankring

Skolene er bedt om å angi hvilke fag trafikkopplæringen er knyttet til. Slik opplæring kan knyttes til flere fag, og det framgår da også tydelig av tabell 10.10, der summen av prosentandelene langt overstiger 100 og der den mest benyttede kategorien er ”Tverrfaglig”.

Tabell 10.15: ”Trafikkopplæring på vår skole er knyttet til følgende fag:” Etter trinn for ulike typer skoler. (N=572).

	Barneskole			1-10-skole				Ungdoms-skole
	1. - 4. trinn	5. - 7. trinn	Ingen av trinnene	1. - 4. trinn	5. - 7. trinn	8. - 10. trinn	Ingen av trinnene	8. - 10. trinn
Kroppsøving	43 %	44 %	43 %	24 %	27 %	20 %	65 %	42 %
Naturfag	12 %	10 %	83 %	14 %	16 %	25 %	66 %	49 %
Samfunnsfag	31 %	32 %	58 %	26 %	26 %	19 %	62 %	45 %
Norsk	12 %	9 %	86 %	8 %	10 %	3 %	87 %	19 %
Matematikk	6 %	6 %	92 %	3 %	6 %	4 %	90 %	34 %
Religion/Livssyn/Etikk	2 %	2 %	98 %	3 %	3 %	3 %	94 %	14 %
Andre fag	5 %	4 %	94 %	3 %	5 %	3 %	92 %	29 %
Tverrfaglig	70 %	61 %	26 %	54 %	50 %	45 %	34 %	50 %

På barnetrinnet hører trafikkopplæring inn under læreplanen for kroppsøving, mens det er naturfag som forutsettes å utgjøre den tilsvarende rammen for slik opplæring på ungdomstrinnet. Det er derfor noe overraskende at ikke flere skoler svarer at trafikkopplæringen knyttes til nettopp disse to fagene, selv om det tross alt er de som nevnes av flest. Halvparten av de rene ungdomsskolene og to av tre 1-10-skoler oppgir at trafikkopplæring *ikke* er knyttet til naturfag, mens 43 prosent av barneskolene og to av tre 1-10-skoler oppgir at denne opplæringen *ikke* er knyttet til kroppsøving. Ved siden av disse to fagene er det samfunnsfag som er den vanligste faglige rammen, mens Religion, livssyn og etikk oppgis av færrest. Ellers er det verdt å merke seg at matematikk oppgis av en av tre av de rene ungdomsskolene, mot bare 4 prosent av ungdomstrinnet på 1-10-skolene.

10.6 Omfanget av trafikkopplæring

Skolene er også bedt om å krysse av for hvor mange timer trafikkopplæring elevene på hvert enkelt trinn får i løpet av skoleåret. Dette viser seg å ha vært en krevende oppgave for mange av skolene, og ubesvartandelene er høye, spesielt for de øverste klassetrinnene på barneskolene og 1-10-skolene. Ubesvartandelen varierer mellom 13 prosent for det laveste trinnet på barneskolene og 24 prosent 9. trinn på 1-10-skolene. Vi har innført en ny kategori i tabellen som ikke var med i skjemaet, nemlig ”ingen opplæring”. Dette tilsvarer de som oppgir dette i tilknytning til spørsmålene om hva trafikkopplæring innebærer (se tabell 10.8, 10.9, 10.12 og 10.13). Disse har for en stor del krysset av for kategorien ”3 timer eller mindre” når de er bedt om å oppgi hvor mange timer trafikkopplæring som gis, mens noen har unnlatt å besvare spørsmålet i det hele tatt.

Tabell 10.16: "Omtrent hvor mange timer trafikkopplæring får hver elev i løpet av skoleåret?" (N=570)

	Ingen opp- læring	Inntil 3 timer	4-6 timer	7-10 timer	11-15 timer	16 timer el. mer	Ube- svart	Sum
Trinn 1 Barneskole	0 %	13 %	36 %	25 %	7 %	7 %	13 %	100 %
Trinn 2 Barneskole	1 %	15 %	38 %	21 %	7 %	5 %	15 %	100 %
Trinn 3 Barneskole	1 %	14 %	40 %	19 %	6 %	3 %	17 %	100 %
Trinn 4 Barneskole	1 %	12 %	32 %	23 %	12 %	7 %	14 %	100 %
Trinn 5 Barneskole	0 %	13 %	28 %	25 %	14 %	3 %	16 %	100 %
Trinn 6 Barneskole	1 %	18 %	28 %	21 %	10 %	2 %	20 %	100 %
Trinn 7 Barneskole	1 %	19 %	30 %	19 %	9 %	3 %	20 %	100 %
Trinn 1 1-10-skole	3 %	19 %	28 %	22 %	9 %	4 %	14 %	100 %
Trinn 2 1-10-skole	5 %	18 %	25 %	20 %	9 %	3 %	18 %	100 %
Trinn 3 1-10-skole	6 %	20 %	27 %	21 %	6 %	3 %	18 %	100 %
Trinn 4 1-10-skole	6 %	20 %	26 %	22 %	5 %	3 %	18 %	100 %
Trinn 5 1-10-skole	8 %	20 %	22 %	23 %	6 %	6 %	16 %	100 %
Trinn 6 1-10-skole	8 %	21 %	22 %	21 %	7 %	4 %	18 %	100 %
Trinn 7 1-10-skole	8 %	20 %	24 %	18 %	5 %	5 %	20 %	100 %
Trinn 8 1-10-skole	11 %	27 %	26 %	7 %	5 %	2 %	23 %	100 %
Trinn 9 1-10-skole	10 %	25 %	24 %	8 %	8 %	2 %	24 %	100 %
Trinn 10 1-10-skole	10 %	21 %	24 %	3 %	6 %	14 %	22 %	100 %
Trinn 8 Ungd.skole	17 %	41 %	19 %	6 %	1 %	1 %	15 %	100 %
Trinn 9 Ungd.skole	15 %	40 %	22 %	4 %		3 %	17 %	100 %
Trinn 10 Ungd.skole	14 %	33 %	25 %	6 %	5 %	6 %	11 %	100 %

Vi har også talt opp hvor mange skoler som oppgir at de ikke har trafikkopplæring. Blant de 570 skolene som har besvart spørsmålene om trafikkopplæring, er det 25 skoler som ikke gir slik undervisning på ungdomstrinnet. Av disse er 11 1-10-skoler, mens 14 er rene ungdomsskoler. Det betyr at 13 prosent av de rene ungdomsskolene og 9 prosent av 1-10-skolene ikke gir trafikkopplæring til ungdomstrinnet i det hele tatt. Fire 1-10-skoler oppgir at de ikke gir opplæring på barnetrinnet, men to av disse gir opplæring på ungdomstrinnet. Samtlige rene barneskoler gir trafikkopplæring på ett eller flere årstrinn.

Det er vanskelig å danne seg et inntrykk av omfanget av opplæring på de enkelte årstrinnene med så mange kategorier og så stor spredning på kategoriene. Et generelt inntrykk er at opplæringen er ganske godt spredt over årstrinnene. På barneskolene ser intensiteten ut til å være høyest fra 4. til 6. årstrinn. Når det gjelder ungdomstrinnet, er det en liten tendens til en økning i omfanget fra 8. til 9. trinn, og siden fra 9. til 10 trinn.

10.7 Involvering av foreldre i trafikkopplæringen

Å involvere foreldrene i trafikkopplæringen er en svært nærliggende tanke. Ved mange skoler engasjerer foreldrene seg sterkt i spørsmål om trygg skolevei, og dette engasjementet kunne være en ressurs i skolens arbeid med trafikkopplæring. Tabell 10.17 viser at foreldrene ikke involveres i det hele tatt ved 14 prosent av barneskolene, ved 27 prosent av 1-10-skolene og ved 56 prosent av ungdomsskolene.

Tabell 10.17: "Hvordan involveres foreldrene i trafikkopplæringen?"

	Barne- skoler	1-10- skoler	Ungdoms- skoler
Gå-til-skolen-aksjoner (følgevennordninger e.l.)	35 %	15 %	
Trafikksikkerhet er tema på foreldremøter	60 %	49 %	24 %
Foreldre organiserer og tar ansvar for praktiske aktiviteter (refleks, sykkel m.m.)	33 %	19 %	6 %
Føreropplæring og øvingskjøring er tema på foreldremøter		14 %	15 %
Foreldrene involveres ikke	14 %	27 %	56 %
Antall	(N=344)	(N=118)	(N=108)

Den vanligste måten å involvere foreldrene på, er å la trafikksikkerhet være tema på foreldremøter. Dette skjer ved 60 prosent av barneskolene, halvparten av 1-10-skolene og en av fire ungdomsskoler. Det er ellers en påfallende forskjell mellom barneskolene og 1-10-skolene når det gjelder både gå-til-skolen-aksjoner og andre praktiske aktiviteter. Man skulle tro at dette var tiltak som hadde samme relevans ved begge typer skoler. På den annen side er føreropplæring som tema på foreldremøter like vanlig på 1-10-skoler som på ungdomsskoler. Er det så noen sammenheng mellom involvering av foreldrene og om skolen har en trafikkansvarlig lærer og om trafikk er nedfelt i skolens planer?

Tabell 10.18: "Hvordan involveres foreldrene i trafikkopplæringen?" Fire ulike tiltak. Prosentandel av skolene som svarer "ja" sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

Hvordan involveres foreldrene i trafikkopplæringen?	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Gå-til-skolen-aksjoner (følgevennordninger e.l.)	45 %	27 %	31 %	31 %	27 %	30 %
Trafikksikkerhet er tema på foreldremøter	65 %	48 %	52 %	58 %	36 %	51 %
Foreldre organiserer og tar ansvar for praktiske aktiviteter (refleks, sykkel m.m.)	41 %	21 %	26 %	27 %	22 %	25 %
Ungdomstrinn: Føreropplæring og øvingskjøring er tema på foreldremøter	30 %	12 %	15 %	17 %	11 %	15 %
Antall	(n=117)	(n=443)	(N=560)	(n=400)	(n=170)	(N=570)

Hvis skolen har en trafikkansvarlig lærer, øker dette sannsynligheten for alle fire typer tiltak som involverer foreldrene. Det samme gjelder nå trafikk er nedfelt i skolens egne planer, men her er ikke sammenhengen like tydelig og gjelder først og fremst at trafikksikkerhet tas opp som tema på foreldremøtene.

10.8 Materiell til bruk i trafikkopplæringen

Tabell 10.19: "Hvilket materiell brukes i trafikkopplæringen?"

	Barne- skoler	1-10- skoler	Ungdoms- skoler
Skolen lager sitt eget materiell	33 %	23 %	10 %
Trykt materiell fra Trygg Trafikk	87 %	80 %	29 %
Digitale læringsressurser fra Trygg Trafikk			
www.trafikkogskole.no	38 %	35 %	15 %
Lærebøker i henhold til Kunnskapsløftet	33 %	35 %	40 %
Digitale læringsressurser tilhørende forlagenes læreverk	21 %	15 %	5 %
Undervisningsmateriell til trafikalt grunnkurs		25 %	24 %
Undervisningsmateriell til mopedopplæring		14 %	15 %
Ubesvart/ikke noe	5 %	8 %	23 %
Antall	(N=344)	(N=118)	(N=108)

Trykt materiell fra Trygg Trafikk har en dominerende plass i trafikkopplæringen i barneskolene og 1-10-skolene, mens dette er langt mindre utbredt i ungdomsskolene. Nettstedet www.trafikkogskole.no er også mye brukt, men først og fremst i barneskolene og 1-10-skolene. Det samme gjelder andre digitale læringsressurser. Lærebøker brukes av ca. en tredjedel av skolene og litt flere av ungdomsskolene. Skolene lager også i noen utstrekning eget materiell, men dette gjelder i liten grad ungdomsskolene. Undervisningsmateriell til trafikalt grunnkurs brukes ved en av fire skoler som har elever på ungdomstrinnet, mens én av sju av disse skolene også bruker materiell til mopedopplæring. Er det så en sammenheng mellom valg av materiell og om skolen har en lærer som har ansvar for trafikkopplæringen og om trafikk er nedfelt i skolens planer?

Tabell 10.20: "Hvilket materiell brukes i trafikkopplæringen?" Bruk av læremidler sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Skolen lager sitt eget materiell	35 %	25 %	27 %	31 %	18 %	27 %
Trykt materiell fra Trygg Trafikk	82 %	73 %	75 %	81 %	60 %	74 %
Digitale læringsressurser fra Trygg Trafikk						
www.trafikkogskole.no	39 %	32 %	34 %	37 %	24 %	33 %
Lærebøker i henhold til Kunnskapsløftet (naturfag)	35 %	35 %	35 %	37 %	29 %	35 %
Digitale læringsressurser tilhørende forlagenes læreverk	16 %	17 %	17 %	18 %	13 %	16 %
Undervisningsmateriell til trafikalt grunnkurs	36 %	22 %	24 %	27 %	21 %	24 %
Undervisningsmateriell til mopedopplæring	30 %	12 %	15 %	18 %	10 %	15 %
Ubesvart/ikke noe	4 %	9 %	8 %	7 %	15 %	9 %
Antall	(n=116)	(n=441)	(N=557)	(n=398)	(n=169)	(N=567)

Skoler som har en trafikkansvarlig lærer og der temaet trafikk er nedfelt i planene, lager i større grad sitt eget materiell og bestiller generelt mer materiell enn skoler som ikke har en trafikkansvarlig lærer eller der trafikk ikke inngår i planene. Unntaket gjelder lærebøkene i henhold til Kunnskapsløftet og digitale læringsressurser fra forlagene. Dette er helt naturlig, ettersom dette er læremidler som i utgangspunktet ikke er spesielt laget for trafikkopplæringen.

Tabell 10.21: "Hva mener skolen er den beste måten å styrke lærernes trafikk-kompetanse på?" Skoletype.

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdomstrinn	Alle
Gjennom trykte læremidler med lærerveiledninger i trafikk	60 %	40 %	28 %	50 %
Gjennom nettressurser	43 %	42 %	32 %	41 %
Gjennom kurs for lærere	35 %	39 %	31 %	35 %
Ved å få ekstern hjelp til å gjennomføre tiltak	37 %	43 %	45 %	40 %
Ved å være i nettverk med andre som arbeider med trafikkopplæring	13 %	15 %	17 %	14 %
Ubesvart/ikke noe	7 %	5 %	11 %	8 %
Antall	(n=342)	(n=118)	(n=107)	(N=567)

Ved barneskolene er det særlig trykte læremidler med veiledninger som etterspørres, mens ekstern hjelp til å gjennomføre tiltak er det som nevnes oftest ved ungdomsskolene. Ved 1-10-skolene er det like stor oppslutning om fire typer hjelpemidler eller tiltak.

Tabell 10.22: "Hva mener skolen er den beste måten å styrke lærernes trafikk-kompetanse på?" sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Gjennom trykte læremidler med lærerveiledninger i trafikk	57 %	49 %	50 %	55 %	37 %	50 %
Gjennom nettressurser	46 %	40 %	41 %	45 %	32 %	41 %
Gjennom kurs for lærere	49 %	32 %	35 %	36 %	34 %	35 %
Ved å få ekstern hjelp til å gjennomføre tiltak	42 %	40 %	40 %	40 %	39 %	40 %
Ved å være i nettverk med andre som arbeider med trafikkopplæring	18 %	14 %	15 %	14 %	14 %	14 %
Ubesvart/ikke noe	3 %	7 %	6 %	6 %	11 %	8 %
Antall	(n=116)	(n=441)	(N=557)	(n=398)	(n=169)	(N=567)

Det er ikke så store forskjeller mellom skoler med og uten trafikkansvarlig lærere når det gjelder hvilke tiltak og hjelpemidler som etterspørres for å styrke lærernes kompetanse i trafikkspørsmål. Den største forskjellen finnes når det gjelder kursing av lærere. Skoler der trafikk er nedfelt i planene etterspør trykte læremidler med veiledning i større grad enn

skoler uten slike planer, og de ser også i større grad for seg bruk av nettressurser som en løsning.

10.9 Trafikkopplæring som et praktisk rettet fag på ungdomstrinnet

Drøyt halvparten av skolene som har elever på ungdomstrinnet, viser interesse for trafikkopplæring som et mer praktisk rettet fag. Dette kan dreie seg om trafikalt grunnkurs eller mopedopplæring. Det er litt flere av de rene ungdomsskolene som tar stilling til spørsmålet enn 1-10-skolene, og de er noe mer positive til slik opplæring.

Tabell 10.23: "Ville det vært av interesse for skolen å sette i gang trafikkopplæring (trafikalt grunnkurs, mopedopplæring el) som et mer praktisk rettet fag på ungdomstrinnet". Etter skoletype

	1-10-skoler	Ungdoms- skoler	Alle
Ja	50 %	59 %	55 %
Nei	25 %	26 %	26 %
Vet ikke	24 %	15 %	20 %
Sum	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=107)	(n=103)	(n=210)

Tabell 10.24: "Ville det vært av interesse for skolen å sette i gang trafikkopplæring (trafikalt grunnkurs, mopedopplæring eller lignende) som et mer praktisk rettet fag på ungdomstrinnet?". Sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Ja	64 %	54 %	55 %	56 %	53 %	55 %
Nei	29 %	25 %	26 %	26 %	26 %	26 %
Vet ikke	7 %	21 %	19 %	18 %	21 %	20 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=28)	(n=181)	(N=209)	(n=120)	(n=90)	(N=210)

Der det er en trafikkansvarlig lærer tas det i større grad stilling til trafikkopplæring som et mer praktisk rettet fag, enn ved de skolene som ikke har en trafikkansvarlig lærer. Antallet skoler er her så lite at forskjellen ikke er statistisk signifikant. Det er ingen forskjell etter om skolen har temaet trafikk nedfelt i planene.

10.10 Har Kunnskapsløftet gitt trafikkopplæringen en større plass i skolen?

Ved å formulere kompetansemål knyttet til trafikkopplæringen har man tenkt seg at denne opplæringen skulle få en større plass i skolen. Hva mener skolene om dette? Oppnå målsetningen?

Tabell 10.25: "Mener skolen at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen?"

	Barnetrinn	Barne- og ungdomstrinn	Ungdoms- trinn	Alle
Ja	19 %	11 %	8 %	15 %
Nei	45 %	47 %	63 %	49 %
Vet ikke	35 %	41 %	29 %	35 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=329)	(n=116)	(n=104)	(N=549)

Det mest slående ved tabellen er at en av tre skoler ikke har noen oppfatning om dette spørsmålet. Blant de skolene som har gjort seg opp en mening, er det klart flest som mener at hensikten ikke er oppnådd. Særlig tydelig er dette i de rene ungdomsskolene, der åtte ganger så mange svarer "nei" på spørsmålet som "ja".

Tabell 10.26: "Mener skolen at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen?". Sett i forhold til om det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og om temaet trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

	Er det en trafikkansvarlig lærer ved skolen?			Er temaet trafikk nedfelt i skolens egne planer?		
	Ja	Nei	Alle	Ja	Nei	Alle
Ja	25 %	13 %	15 %	19 %	7 %	15 %
Nei	42 %	51 %	49 %	47 %	54 %	49 %
Vet ikke	33 %	36 %	35 %	34 %	38 %	35 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=114)	(n=432)	(N=546)	(n=382)	(n=167)	(N=549)

Om skolen har en trafikkansvarlig lærer eller om den har trafikk nedfelt i egne planer, har ingen betydning for hvor stor andel som har gjort seg opp en mening om hvorvidt kompetansemålene bidrar til å gi trafikkopplæringen en større plass. "Vet ikke"-andelen varierer mellom 33 og 38 prosent. Derimot er det en tendens til at skoler med en trafikkansvarlig lærer og skoler som har trafikk nedfelt i planene, er litt mindre negative i forhold til om hensikten oppnås.

10.11 Kommunenes arbeid med trafikkspørsmål i skolen

Også skoleeierne, det vil si kommunene, er spurt om trafikkopplæringen i grunnskolen. I alt 103 kommuner har besvart denne delen av undersøkelsen, og disse kommunene utgjør et representativt utvalg av norske kommuner med hensyn til størrelse og geografi. Vi skal se at ubesvartandelene er nokså høye på en del av spørsmålene om trafikk. Dette kan dels tolkes som en indikasjon på at kommunen legger lite vekt på dette arbeidet, men det kan også bety at den personen som har svart på vegne av kommunen, ikke selv er godt nok orientert om disse spørsmålene og ikke har innhentet informasjon fra personer som kjenner saksfeltet.

10.11.1 Planarbeid i kommunene

Tabell 10.27: "Har kommunen en kommunal trafikksikkerhetsplan som omfatter trafikkopplæring i skolen?"

	Under 3000	3000 til 9999	10 000 og mer	Alle
Ja	38 %	33 %	57 %	42 %
Nei	44 %	38 %	40 %	41 %
Vet ikke	18 %	28 %	3 %	17 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=34)	(n=39)	(n=30)	(N=103)

17 prosent av respondentene vet ikke om kommunen har en trafikksikkerhetsplan som omfatter trafikkopplæring i skolen, mens de øvrige deler seg i to like store grupper med og uten en slik plan. En betydelig høyere andel av de største kommunene enn av de med under 10 000 innbyggere har en trafikksikkerhetsplan, og her er ubesvartandelen ubetydelig. De av kommunene som svarer at de har en trafikksikkerhetsplan, er spurt om det er rutiner for tilbakemelding på opplæringstiltak i trafikksikkerhetsplanen.

Tabell 10.28: "Er det rutiner for tilbakemelding på opplæringstiltak i trafikksikkerhetsplanen?"

Ja	14 %
Nei	72 %
Vet ikke	14 %
Sum	100 %
Antall	(N=43)

Bare 14 prosent svarer at det er rutiner for tilbakemelding på opplæringstiltak, og like mange vet ikke om det er slike rutiner, mens 72 prosent svarer "nei" på dette spørsmålet. Hvis vi ser alle kommunene under ett, betyr dette altså at bare 6 prosent av kommunene har en trafikksikkerhetsplan som omfatter trafikkopplæring i skolen og som har rutiner for tilbakemelding på opplæringstiltak i planen. Når vi ser nærmere på hvilke kommuner dette er, viser det seg å være en blanding av store, tettbygde og små, spredtbygde kommuner fordelt fra nord til sør, slik at vi ikke har noen holdepunkter for å si noe om hvilke typer kommuner som tilfredsstiller disse kravene.

10.11.2 Trafikksikkerhetsarbeidets plass i skolene

Tabell 10.29: "Mener kommunen at trafikkopplæring er tilstrekkelig integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole?" Etter antall grunnskoler i kommunen.

	Antall grunnskoler			
	Inntil 3	4 til 9	10 eller flere	Alle
Ja	58 %	45 %	20 %	42 %
Nei	3 %	13 %	3 %	7 %
Varierer mye fra skole til skole	27 %	30 %	57 %	37 %
Vet ikke	12 %	13 %	20 %	15 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=33)	(n=40)	(n=30)	(N=103)

42 prosent svarer bekreftende på spørsmålet trafikkopplæring er tilstrekkelig integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole, mens bare 7 prosent svarer "nei". 15 prosent vet ikke hva de skal svare på dette spørsmålet. Hele 37 prosent svarer at det varierer mye fra skole til skole om trafikkopplæringen er tilstrekkelig integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole, og denne andelen er særlig høy blant de større kommunene, det vil si de som har 10 grunnskoler eller mer. Dette kan tolkes på minst to måter, nemlig at det overlates til den enkelte skole hvordan det skal arbeides med trafikkopplæring, eller at kommunen har sin oppfatning av hvordan dette arbeidet skal drives, men at skolene i varierende grad følger opp kommunens ønsker.

Tabell 10.30: "Mener kommunen at trafikkopplæring er tilstrekkelig integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole?" Etter om kommunen har en trafikksikkerhetsplan.

	Plan for trafikksikkerhet?			
	Ja	Nei	Vet ikke	Alle
Ja	47 %	36 %	44 %	42 %
Nei	5 %	12 %		7 %
Varierer mye fra skole til skole	33 %	43 %	33 %	37 %
Vet ikke	16 %	10 %	22 %	15 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=43)	(n=42)	(n=18)	(N=103)

Det er ingen forskjell av betydning mellom kommuner med og uten trafikksikkerhetsplan med hensyn til om de mener at trafikkopplæring er integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole.

Tabell 10.31: "Mener kommunen at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen?" Etter antall grunnskoler i kommunen.

	Antall grunnskoler			
	Inntil 3	4 til 9	10 eller flere	Alle
Ja	24 %	10 %	17 %	17 %
Nei	39 %	48 %		37 %
Vet ikke	36 %	43 %	63 %	47 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=33)	(n=40)	(n=30)	(N=103)

Nesten halvparten av kommunene svarer "vet ikke" når de blir spurt om kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen. Den andre halvparten fordeler seg med en tredjedel som svarer "ja", mens to av tre svarer "nei". Et tilsvarende spørsmål er stilt skolene. Her er "vet ikke"-andelen 12 prosentpoeng lavere, og tendensen til å svare negativt tilsvarende høyere. Jo flere skoler kommunen har, jo høyere er "vet ikke"-andelen.

Tabell 10.32: "Mener kommunen at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen?" Etter om kommunen har en trafikk sikkerhetsplan.

	Plan for trafikk sikkerhet?			
	Ja	Nei	Vet ikke	Alle
Ja	28 %	10 %	6 %	17 %
Nei	26 %	50 %		37 %
Vet ikke	47 %	40 %	61 %	47 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=43)	(n=42)	(n=18)	(N=103)

Det er en klar forskjell mellom kommuner med og uten en trafikk sikkerhetsplan med hensyn til om de mener at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen. Mens de kommunene som har en slik plan fordeler seg med en fjerdedel på "ja" og "nei" og halvparten på "vet ikke", er det fem ganger så mange positive som negative blant de kommunene som ikke har en plan.

10.11.3 Kommunenes støtte til skolenes arbeid med trafikkopplæring

Tabell 10.33: "Hva gjør kommunen for å støtte skolene i deres arbeid med trafikkopplæring og trafikksikkerhet?" Andel som har krysset av for hvert enkelt tiltak etter om kommunen har en plan for trafikksikkerhet.

	Plan for trafikksikkerhet?			
	Ja	Nei	Vet ikke	Alle
Oppfølging av læreplaner og rutiner gjennom rektormøter	26 %	27 %	11 %	24 %
Arrangerer kurs eller gir økonomisk støtte til kurs for lærere	19 %	2 %	0 %	9 %
Gir økonomisk støtte til tiltak, materiell eller utstyr	23 %	22 %	11 %	21 %
Annet	26 %	15 %	22 %	21 %
Ingenting	16 %	39 %	50 %	31 %
Ubesvart	9 %	5 %	6 %	7 %
Antall	(n=43)	(n=42)	(n=18)	(N=103)

En av tre kommuner svarer at de ikke gjør noen ting for å støtte skolene i deres arbeid med trafikkopplæring og trafikksikkerhet, mens 7 prosent ikke har svart på spørsmålet. Blant de som gjør noe, er det oppfølging av læreplaner og rutiner gjennom rektormøter og økonomisk støtte som nevnes av flest. Det er en tydelig forskjell mellom kommuner med og uten en trafikksikkerhetsplan, ved at de som har en plan, gjør betydelig mer for sine skoler enn de som ikke har en slik plan. En av fire kommuner med trafikksikkerhetsplan kommer i kategoriene "ingen ting" eller "ubesvart", mot 44 prosent av kommunene uten en plan og 56 prosent av kommunene som ikke vet om de har en trafikksikkerhetsplan. Det er særlig arrangering av kurs eller støtte til slike tiltak som skiller kommunene med og uten plan.

Tabell 10.34: "Hva mener kommunen er den beste måten å styrke lærernes kompetanse på når det gjelder trafikkopplæring?" Andel som har krysset av for hvert enkelt tiltak etter om kommunen har en plan for trafikksikkerhet.

	Plan for trafikksikkerhet?			
	Ja	Nei	Vet ikke	Alle
Gjennom trykte læremidler med lærerveiledninger i trafikk	53 %	38 %	28 %	43 %
Gjennom nettressurser	28 %	25 %	44 %	30 %
Gjennom kurs for lærere	49 %	45 %	50 %	48 %
Ved å få ekstern hjelp til å gjennomføre tiltak	53 %	40 %	50 %	48 %
Ved å være i nettverk med andre som arbeider med trafikkopplæring	28 %	33 %	22 %	29 %
Ubesvart	7 %	5 %	6 %	6 %

Kurs for lærere, ekstern hjelp for å gjennomføre tiltak og trykte læremidler nevnes av flest kommuner som den beste måten å styrke lærernes kompetanse på når det gjelder trafikkopplæring. Skolene er stilt et likelydende spørsmål, og svarfordelingen ligner mye på den vi finner i kommunene. Skolene legger likevel noe mer vekt på trykte læremidler og

bruk av nettressurser og mindre vekt på kurs, ekstern hjelp og nettverksdeltakelse enn det kommunene gjør. Det er en tendens til at kommuner som har en trafikk sikkerhetsplan, legger noe større vekt på trykte læremidler og ekstern hjelp til å gjennomføre tiltak enn kommuner som ikke har en slik plan.

10.11.4 Skoleskyss og transporttjenester

Spørsmålene om skoleskyss er de som ser ut til å ha fungert dårligst i undersøkelsen. Vi er usikre på om de høye ubesvartandelene vi finner for andeler av elevene som får skoleskyss, skyldes at vedkommende som har besvart skjemaet, ikke har nok kunnskap om problematikken, eller om ubesvart i noen tilfeller skal tolkes som at ingen får skyss. Vi har sett på svarfordelingen i forhold til befolkningstettheten i kommunen og ser at det er en betydelig høyere andel ubesvart i de tettest befolkede kommunene sammenliknet med de mest spredt befolkede, men selv blant de mest spredt befolkede kommunene har 23 prosent latt være å besvare spørsmålet om andel av elevene som mottar skoleskyss på grunnlag av ordinær skyssgrense.

Tabell 10.35: "Omtrent hvor stor prosentandel av elevene i kommunen får skoleskyss på grunnlag av:"

	Ordinær skyssgrense		Særlig farlig skolevei	
	Barnetrinn	Ungdomstrinn	Barnetrinn	Ungdomstrinn
Ingen		1 %	10 %	22 %
Under 20 prosent	24 %	21 %	46 %	24 %
20 - 50 prosent	26 %	22 %	1 %	
Over 50 prosent	18 %	21 %		
Ubesvart	32 %	35 %	43 %	53 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %

En tredjedel av kommunene har ikke besvart spørsmålet om hvor stor andel av elevene i kommunen som får skoleskyss på grunnlag av ordinær skyssgrense. For barnetrinnet fordeler ellers kommunene seg med en fjerdedel som svarer under 20 prosent av elevene, like mange som svarer mellom 20 og 50 prosent, og 18 prosent som svarer over 50 prosent. For ungdomstrinnet er det andeler på drøyt 20 prosent for alle tre svarkategorier.

For spørsmålet om skoleskyss på grunnlag av særlig farlig skolevei er andelen ubesvart enda høyere, henholdsvis 43 og 53 prosent for barne- og ungdomstrinnet. Her svarer i tillegg henholdsvis 10 og 22 prosent av kommunene at de ikke gir skoleskyss på dette grunnlaget. Dette kriteriet for tildeling av skoleskyss benyttes altså i større grad på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet. 46 prosent av kommunene svarer at de gir skoleskyss til under 20 prosent av elevene på barnetrinnet, mens 24 prosent gir skoleskyss til under 20 prosent av elevene på ungdomstrinnet.

Tabell 10.36: "Brukes det mye tid og ressurser på opplæringslovens § 7.1 om vurdering av skyss på grunn av særlig farlig skolevei?"

	Befolkningstetthet			Alle
	Under 10 innb. pr. km ²	10 -50 innb. pr. km ²	Over 50 innb. pr. km ²	
Ja, mye	4 %	10 %	12 %	8 %
Ja, en del	24 %	21 %	40 %	27 %
Noe	26 %	48 %	32 %	34 %
Nei	46 %	21 %	16 %	31 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=46)	(n=29)	(n=25)	(N=100)

8 prosent av kommunene svarer at de bruker mye tid og ressurser på vurdering av skyss på grunnlag av særlig farlig skolevei, 27 prosent svarer en del tid, 34 prosent noe og 31 prosent nei. Svarkategoriene harmonerer dårlig med spørsmålet som er stilt, men det er mest rimelig å tolke "nei" som at det ikke brukes tid av betydning på slike saker.

Det er en sammenheng mellom tid brukt på slike saker og befolkningstetthet i kommunene, slik at det brukes mest tid i tettbygde kommuner og minst i de spredt befolkede. Vi fant ingen slik sammenheng mellom farlig skolevei og kommunens befolkningstetthet på skolenivå, da rektorene ble bedt om å vurdere om skoleveien var trygg.

Det siste spørsmålet som presenteres, gjelder krav til sikkerhet i forbindelse med kjøp av transporttjenester i skoletiden. Bare 44 prosent stiller slike krav, mens 18 prosent ikke vet om krav stilles.

Tabell 10.37: "Stiller kommunen krav til sikkerhet i forbindelse med kjøp av transporttjenester i skoletiden (sitteplasser, belte..)?" Etter antall grunnskoler i kommunen.

	Antall grunnskoler i kommunen			Alle
	Inntil 3	4 til 9	10 eller flere	
Ja	38 %	45 %	50 %	44 %
Nei	50 %	40 %	21 %	38 %
Vet ikke	13 %	15 %	29 %	18 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %
Antall	(n=32)	(n=40)	(n=28)	(N=100)

Det er i de største kommunene at flest stiller krav til transporttjenestene, samtidig som det her er flest som ikke vet om krav stilles. Det siste kan kanskje forklares med at skolene ofte bestiller slike transporttjenester selv, og at en kommune med mange skoler dermed ofte vil mangle oversikten over hvilke krav som stilles.

10.12 Oppsummering

10.12.1 Skolene

I Kunnskapsløftet er det fastsatt læringsmål i forhold til trafikkopplæring i grunnskolen. På barnetrinnet finner vi læringsmålene i tilknytning til læreplan for kroppsøving, mens

læringsmålene knyttes til naturfag på ungdomstrinnet. Målet med denne delen av undersøkelsen er blant annet å kartlegge omfang av trafikkopplæring i forhold til målene i læreplanen og å få kunnskap om trafikkopplæringens sammenheng med målene i læreplanene.

Ved 6 prosent av skolene mener rektor at de færreste av elevene har en trygg skolevei, 26 prosent mener at noen har trygg vei, mens andre ikke har det, og ved 68 prosent har de fleste elevene en trygg skolevei. 89 prosent av skolene oppgir at de har krav om bruk av hjelm på sykkelturet i skoletiden. Praktisk talt alle rene barneskoler har et slikt krav, mot bare 63 prosent av ungdomsskolene.

Bare 21 prosent av grunnskolene har en trafikkansvarlig lærer. Andelen er dobbelt så høy ved de rene barneskolene som ved de rene ungdomsskolene og tre ganger så høy ved de største skolene som ved de minste. 52 prosent av skolene svarer at de har trafikk som en del av fagplanene, mens bare 14 prosent har en egen trafikkplan. 15 prosent har trafikk nedfelt i sine planer som en del av internkontrollsystemet. Til sammen 30 prosent av skolene svarer at trafikk ikke er nedfelt i skolens egne planer.

Når det gjelder innholdet i trafikkopplæringen, er praktisk gå-trening, trafikkregler og skilt for fotgjengere og refleksaktiviteter vanligst på de laveste årstrinnene, mens sykling er særlig sentralt på mellomtrinnene. Intensiteten i opplæringen ser ut til å synke over tid.

12 prosent de skolene som har elever på 1. - 4. trinn kan ikke sies å følge opp læringsmålet slik det er definert i Kunnskapsløftet. Det disse skolene for en stor del gjør, er å gi opplæring i bruk av refleks og transport i buss, noe som ikke kan sies å være en direkte oppfølging av læringsmålet om å gi opplæring i "Trafikkregler og -skilt for fotgjengere" og/eller "Trafikkregler og -skilt for syklist".

16 prosent av de skolene som har elever på 5. - 7. trinn kan ikke sies å følge opp læringsmålet om å praktisere trygg bruk av sykkel som framkomstmiddel. De største skolene følger opp læringsmålene i større grad enn de minste. Dette gjelder læringsmålene for begge trinn. Sannsynligheten for å følge opp læringsmålene i Kunnskapsløftet øker når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen og når trafikk er nedfelt i skolens egne planer.

Det er en tendens til at flere rene ungdomsskoler ikke gir trafikkopplæring for ungdomstrinnet sammenliknet med 1-10-skoler. Det legges dessuten mindre vekt på teori i naturfag og mer på sykkelopplæring ved de rene ungdomsskolene. Når det er en trafikkansvarlig lærer ved skolen eller når trafikk er nedfelt i skolens egne planer, reduseres sannsynligheten for at det ikke gis noen trafikkopplæring på ungdomstrinnet.

På barnetrinnet hører trafikkopplæring inn under læreplanen for kroppsøving, mens det er naturfag som forutsettes å utgjøre den tilsvarende rammen for slik opplæring på ungdomstrinnet. Det er derfor noe overraskende at ikke flere skoler svarer at trafikkopplæringen knyttes til nettopp disse to fagene, selv om det tross alt er de som nevnes av flest. Halvparten av de rene ungdomsskolene og to av tre 1-10-skoler oppgir at trafikkopplæring *ikke* er nyttet til naturfag, mens 43 prosent av barneskolene og to av tre 1-10-skoler oppgir at denne opplæringen *ikke* er knyttet til kroppsøving.

Den vanligste måten for å involvere foreldrene i trafikkopplæringen er å la trafiksikkerhet være tema på foreldremøter. Dette skjer ved 60 prosent av barneskolene, halvparten av 1-10-skolene og en av fire ungdomsskoler. Hvis skolen har en trafikkansvarlig lærer, så øker dette sannsynligheten for tiltak som involverer foreldrene.

Bare 15 prosent av skolene mener at kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen. En av tre skoler har ingen oppfatning av dette. Om skolen har en trafikkansvarlig lærer, eller om den har trafikk nedfelt i egne planer, har ingen betydning for hvor stor andel som har gjort seg opp en mening om kompetansemålene bidrar til å gi trafikkopplæringen en større plass.

10.12.2 Skoleeierne

17 prosent av de som har svart på vegne av skoleeierne vet ikke om kommunen har en trafiksikkerhetsplan som omfatter trafikkopplæring i skolen, mens de øvrige deler seg i to like store grupper med og uten en slik plan. En betydelig høyere andel av de største kommunene enn av de med under 10.000 innbyggere har en trafiksikkerhetsplan og her er ubesvartandelen ubetydelig. 37 prosent av kommunene svarer at det varierer mye fra skole til skole om trafikkopplæringen er tilstrekkelig integrert i det løpende arbeidet ved den enkelte skole, og denne andelen er særlig høy blant de større kommunene, det vil si de som har 10 grunnskoler eller mer.

Nesten halvparten av kommunene vet ikke hva de skal svare når de blir spurt om kompetansemålene i Kunnskapsløftet har bidratt til at trafikkopplæringen har fått større plass i skolen. En av tre kommuner svarer at de ikke gjør noen ting for å støtte skolene i deres arbeid med trafikkopplæring og trafiksikkerhet, mens 7 prosent ikke har svart på spørsmålet. Blant de som gjør noe, er det oppfølging av læreplaner og rutiner gjennom rektormøter og økonomisk støtte som nevnes av flest. Det er en tydelig forskjell mellom kommuner med og uten en trafiksikkerhetsplan, ved at de som har en plan gjør betydelig mer for sine skoler enn de som ikke har en slik plan.

Bare 44 prosent av kommunene stiller krav til sikkerhet i forbindelse med kjøp av transporttjenester i skoletiden, mens 18 prosent ikke vet om slike krav stilles. Det er blant de største kommunene at flest stiller krav til transporttjenestene, samtidig som det her er flest som ikke vet om krav stilles. Det siste kan kanskje forklares med at skolene ofte bestiller slike transporttjenester selv, og at en kommune med mange skoler dermed ofte vil mangle oversikten over hvilke krav som stilles.